

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedra**

Domantės Lunytės
V kurso, komercinės teisės
studijų šakos studentės

Magistro darbas

Investicinis gyvybės draudimas: reglamentavimo problematika

Vadovas: doc. dr. Laurynas Didžiulis
Recenzentas: lekt. dr. Vilius Mitkevičius

Vilnius
2019

TURINYS

Ižanga	3
1. IGD samprata.....	8
1.1. IGD sąvoka.....	8
1.2. IGD ir tradicinis kaupiamasis gyvybės draudimas.....	10
1.3. IGD ir finansinės priemonės	12
1.4. IGD funkcijos (tikslai)	15
2. LB identifikuotos IGD reglamentavimo probleminės sritys	18
2.1. Reguliacinis arbitražas	19
2.1.1. MiFID bei MiFID II direktyvų taikymas IGD.....	20
2.1.2. Finansinių priemonių portfelio valdymo reguliavimo spraga.....	43
2.1.3. Reikalavimai turtui.....	45
2.2. Informacijos asimetrija.....	46
2.2.1. Komisiniai mokesčiai.....	47
2.2.2. Mokesčių neatskleidimas	51
2.2.3. Ikisutartinės informacijos atskleidimas.....	53
3. Neanalizuotos IGD reglamentavimo problemos	58
4. IGD problemų galimi sprendimo būdai.....	60
4.1. IGD rinkos dalyvių priežiūros tobulinimas.....	60
4.2. Klientų investavimo kultūros gerinimas	61
5. Išvados	63
6. Šaltinių sąrašas	65
Santrauka.....	76
Summary	77

IŽANGA

Temos aktualumas. Šiuolaikiniame pasaulyje galima drąsiai teigti, jog didžiąją dalį žmonijos galima vadinti *homo economicus*¹. Kiekvienas asmuo siekdamas maksimalios asmeninės naudos neabejotinai svarsto įvairias alternatyvas kaip efektyviai kaupti bei taupyti lėšas. Tokiu pavyzdžiu galima išskirti investicinį gyvybės draudimą (toliau – IGD), kuris Lietuvoje atsirado tik 1999 metais².

Atsižvelgiant į Lietuvos banko (toliau – LB) pateiktus 2017 metų duomenis, per pirmą šių metų pusmetį draudimo rinkos augimo tempas buvo pats didžiausias per paskutiniuosius 10 metų, t. y. net 17,4 procentų. Gyvybės draudimo rinka augo 9,6 procentais, jo įmokos sudarė iki 109,7 milijono eurų³ (IGD pagal pasirašytas įmokas sudaro 70 procentų gyvybės draudimo rinkos⁴). Nors praėjusių metų draudimo rinkos augimo duomenų dar nėra, tačiau buvo prognozuojamas 8 – 9 procentų augimas⁵, kas tik patvirtina, jog asmenys vis labiau domisi savo interesų apsauga, tad rinkoje vis daugiau siūloma gyvybės draudimo produktų, orientuotų ne tik į finansinę apsaugą nelaimės atveju, bet ir į kapitalo kaupimą. Tai vartotojams ypač aktualu tapo po patirtų finansų krizės padarinių, kai smuko investicinio kapitalo vertė ir buvo patirta nemažai finansinių nuostolių⁶.

Tačiau nepaisant IGD populiarumo rinkoje, tiek Lietuvoje, tiek visoje Europos Sąjungoje buvo kilusios iniciatyvos dėl IGD reglamentavimo tobulinimo. Lietuvoje LB išskėlė susirūpinimą dėl netinkamos vartotojų⁷ interesų apsaugos, tad atliko tyrimus, susijusius su IGD, kurie bus nurodomi toliau, bei pateikė pasiūlymus dėl IGD reglamentavimo tobulinimo⁸ (toliau – LB pasiūlymai). Europos Sąjungoje dėl įvykusios finansų krizės išryškėjo reglamentavimo trūkumai bei buvo keliami klausimai dėl visų

¹ Septyniolikto amžiaus pabaigoje socialinė mintis suformavo terminą „ekonominis žmogus“. Tai hipotetinis asmuo, kurio noro praturtėti sąlygojami veiksmai ir sprendimai yra racionaliai apskaičiuoti ir logiški.

² Kaupimasis ir investicinis gyvybės draudimas [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<https://investologija.lt/asmeniniai-finansai/kaupiamasis-ir-investicinis-gyvybes-draudimas/>>.

³ 2017 m. Lietuvos banko draudimo rinkos apžvalga [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.lb.lt/uploads/publications/docs/19630_90f9a1ae9c2d081b69b22615870318bd.pdf>.

⁴ Lietuvos bankas. Pasiūlymai dėl investicinio gyvybės draudimo reguliavimo ir priežiūros tobulinimo. Dokumentas viešai diskutijai.

⁵ 2017 m. Lietuvos banko draudimo rinkos apžvalga [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.lb.lt/uploads/publications/docs/19630_90f9a1ae9c2d081b69b22615870318bd.pdf>.

⁶ Lietuvos bankas. Vartotojams – apie universalų kaupiamąjį gyvybės draudimą su garantuotomis palūkanomis [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.lb.lt/lt/naujienos/vartotojams-apie-universalu-kaupiamaji-gyvybes-draudima-su-garantuotomis-palukanomis>>.

⁷ Pažymima, jog magistro darbe sąvokos „draudėjas“, „vartotojas“ bei „klientas“ yra vartojami kaip sinonimai. Nors ne visada taip gali būti, pavyzdžiui, juridinis asmuo, kaip darbdavys, gali būti draudėjas, o darbuotojai apdraustieji.

⁸ Lietuvos bankas. Pasiūlymai dėl investicinio gyvybės draudimo reguliavimo ir priežiūros tobulinimo. Dokumentas viešai diskutijai.

finansų sektorių, *inter alia* ir IGD, reguliavimo skaidrumo pakankamumo siekiant užtikrinti vartotojų interesų apsaugą. Atsižvelgiant į tai buvo priimtas 2014 m. lapkričio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1286/2014 dėl mažmeninių investicinių produktų paketų ir draudimo principu pagrįstų investicinių produktų (MIPP ir DIP) pagrindinės informacijos dokumentų (toliau – PRIIPS reglamentas) bei 2016 m. sausio 20 d. priimta Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) Nr. 2016/97 dėl draudimo produktų platinimo (toliau – IDD direktyva).

Atsižvelgiant į šias LB iniciatyvas, IDD direktyvą bei Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo planą⁹ buvo pakeistas bei papildytas Lietuvos Respublikos draudimo įstatymas (toliau – DĮ¹⁰). Tačiau visuomenėje kilo diskusijos ar LB pasiūlymai ir parengtas DĮ pakeitimo projektas iš tiesų užtikrins IGD rinkos skaidrumą, vartotojų interesų apsaugą bei, ar DĮ pakeitimai nėra pernelyg skuboti¹¹. Suinteresuoti asmenys taip pat pateikė nuomonę dėl LB parengtų pasiūlymų, tačiau ne visos nerimą kėlusios nuostatos buvo pašalintos, kai kurios netgi įvardintos antikonstitucinėmis¹². Dėl šių priežasčių yra aktuali LB išskirtų problemų ir pasiūlymų bei Europos Sąjungoje išskirtų reglamentavimo problemų, kurių pagrindu buvo pakeistas DĮ, analizė, t. y. ar DĮ pakeitimai iš tiesų išsprendė praktikoje egzistuojančias problemas (įskaitant PRIIPS reglamentą) bei užtikrino didesnę vartotojų apsaugą, ar naujasis reglamentavimas nėra laikytinas pertekliniu ir kokios yra vis dar egzistuojančios IGD problemos bei galimi jų sprendimo būdai bei ar naujasis Europos Sąjungos mastu priimtas reguliavimas pats nesukūrė papildomų problemų praktikoje.

⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. kovo 13 d. nutarimu Nr. 167 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano patvirtinimo“ nustatytas IV prioritetas „Darni ir konkurencinga ekonomikos plėtra“ 4.2 krypties „Verslo sąlygų ir investicinės aplinkos gerinimas, vartotojų teisių apsaugos stiprinimas“ 4.2.12 papunktyje numatyto darbo „Vartotojų apsaugos sistemos veiksmingumo didinimas, sukuriant aiškų ir skaidrų reguliavimą, optimizuojant vartotojų apsaugos procesus“ 5 dalies nuostatos dėl finansinių paslaugų vartotojų apsaugos sistemos peržiūros ir tobulinimo“.

¹⁰ Pažymėtina, jog ši santrumpa bus naudojama dviem atvejais, t. y. tekste bus pažymima, kai kalbama apie DĮ redakciją, galiojusią LB pasiūlymų priėmimo metu – nuo 2015 m. sausio 1 d. įsigaliojusią redakciją, šiuo metu aktualią DĮ redakciją.

¹¹ Žr. pvz. MRAZAUSKAITĖ, L. Draudimo brokeriai bijo bankų. Lietuvos žinios, 2017 [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.lzinios.lt/Ekonomika/draudimo-brokeriai-bijo-banku/251707>>. „Draudimo brokeriai teigia, kad prisidengdama beveik dešimtmetį brandinta direktyva, turėjusia stiprinti vartotojų teisių apsaugą, ministerija teikia skubotus ir neišdiskutuotus siūlymus, kurie duos priešingų rezultatų, nei tikėtasi.“

¹² Žr. pvz. GUDAVIČIUS, S. Naujas Draudimo įstatymas numato naujus reikalavimus brokeriams. Verslo žinios, 2018 [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.vz.lt/verslo-aplinka/2018/04/19/naujas-draudimo-istatymas-numato-naujus-reikalavimus-brokeriams>>. „Esminis dalykas, kad įstatyme, deja, liko Draudimo brokerių rūmų smarkiai išplestos teisės tvarkyti šią sistemą, taip pat ir privaloma brokerių narystė šiuose Rūmuose. Tai gali prieštarauti Konstitucijai“, – įsitikinusi Ana Sabaliauskienė, Nacionalinės draudimo brokerių įmonių asociacijos prezidentė, ketvirtadienį trumpai pakomentavusi Seimo priimtąjį įstatymą.“ „Asociacijos prezidentė viliasi, kad valstybės vadovė atsižvelgs į šias pastabas, kai spręs, ar pasirašinėti naujajį Draudimo įstatymą“

Darbo tikslas. Magistro darbo tikslas yra atsižvelgiant į LB išskirtų problemų ir pasiūlymų bei Europos Sąjungos teisės aktų ir IGD reglamentavimo pakeitimų trūkumus, išskirti egzistuojančias IGD reglamentavimo problemas bei galimus jų sprendimo būdus.

Darbo uždaviniai. Atsižvelgiant į darbo tikslą, buvo išskirti šie uždaviniai:

1. Išanalizuoti IGD sampratą, į kurią atsižvelgus, yra vertinama IGD reglamentavimo problematika.
2. Įvertinti LB bei Europos Sąjungos lygmenyje išskirtas IGD reglamentavimo problemas bei joms spręsti priimtus teisės aktus (PRIIPS reglamentą bei IDD direktyvą) ir nustatyti jų trūkumus bei sistemiškai vertinant teisės aktus nustatyti, ar atitinkamos išskirtos reglamentavimo problemos praktikoje apskritai egzistavo bei, ar DĮ pakeitimai nėra laikytini pertekliniais.
3. Nustatyti problemines sritis, susijusias su IGD, bei pasiūlyti galimus jų tobulinimo būdus.

Objektas. Magistro darbo objektas yra suskirstytas į 2 pagrindines ir vieną „pagalbinę“ dalis. Pirmojoje (pagalbinėje) dalyje nustatoma IGD samprata, į kurios funkcijas (tikslus) bei atribojimą nuo panašių institutų, atsižvelgiant bus vertinamos ir IGD reglamentavimo problemos. Antrojoje dalyje išanalizuojami LB pasiūlymai bei juose nustatytos reglamentavimo problemos, į kuriuos atsižvelgiant buvo pakeistas DĮ, bei Europos Sąjungos lygmeniu išskirtos egzistuojančios problemos, kurių pagrindu buvo priimti nauji teisės aktai, įvertinant ar šie trūkumai reglamentavimo prasme Lietuvoje apskritai egzistavo bei, kokias problemas sukėlė naujasis reguliavimas. Taip pat išskiriamos kitos problemos, kurios nei LB, nei teisėkūros subjektų nebuvo analizuotos, tačiau magistro darbo autorės nuomone, atsižvelgiant į LB atliktus tyrimus, egzistuoja praktikoje. Pabrėžtina, jog nei šioje, nei kitose darbo dalyse nebus analizuojami klausimai susiję su mokesčių teise, t. y. gyventojų pajamų mokesčių lengvatomis, bei LB pateiktos reglamentavimo problemos ir pasiūlymai, kurių, atsižvelgiant į suinteresuotų asmenų nuomonę, buvo atsisakyta, kadangi nagrinėjamos temos kontekste tai prarado aktualumą. Trečiojoje dalyje, atsižvelgiant į prieš tai nurodytose dalyse pateiktas išvadas, įvertinama kaip egzistuojančios IGD problemos galėtų būti sprendžiamos.

Tyrimo metodai. Šiame darbe taikyti šie metodai:

1. Sisteminis – pasitelkiant šį metodą analizuojamos teisės normos reguliuojančios IGD, išdėstytos pozityviojoje teisėje: Europos Sąjungos teisės aktuose, CK, DĮ, kituose įstatymuose, įgyvendinamuosiuose teisės aktuose, doktrinoje ir jų pagalba nagrinėjamos IGD reglamentavimo problemos. Šia analize stengiamasi įvertinti, ar

atitinkamos IGD reglamentavimo problemos negali būti laikomos išspręstomis ir DĮ pakeitimai neužtikrina realios vartotojų apsaugos.

2. Lyginamasis – šio metodo pagalba pirmojoje darbo dalyje analizuojami IGD ir kitų panašių institutų, kaip finansinės priemonės, tradicinis kaupiamasis gyvybės draudimas, panašumai ir skirtumai. Ši analizė būtina siekiant pagrįsti arba paneigti specifinio IGD reglamentavimo būtinybę palyginus su kitomis finansinėmis priemonėmis, kadangi didžioji dalis IGD reglamentavimo problemų siejama su IGD ir finansinėms priemonėms taikomu skirtingu teisiniu reguliavimu.
3. Lingvistinis – šis metodas magistro darbe naudojamas siekiant atskleisti atitinkamų teisės normų reikšmę. Nagrinėjamos temos kontekste didžiulę reikšmę turi ekonominiai terminai, kurių prasmę privalu atskleisti, siekiant išnagrinėti tikrąsias teisės normų reikšmes.
4. Teleologinis – šis metodas magistro darbe naudojamas siekiant atskleisti tikruosius teisės normų ir teisėkūros subjektų tikslus. Nagrinėjamos temos kontekste šis metodas yra aktualus išsiaiškinant, ar šie tikslai gali būti pasiekti atliktais DĮ pakeitimais bei naujų Europos Sąjungos teisės aktų priėmimu.
5. Loginis – šiuo metodu analizuojamos normų ir jų išraiškos formų, LB pasiūlymų vidinė logika. Kai kurios LB išskirtos problemos nekoreliuoja su LB atliktų tyrimų duomenimis, atsižvelgiant į tai pateikti LB pasiūlymai ir DĮ pakeitimai negali būti laikomi efektyviais IGD reglamentavimo problemų sprendimo būdais, tad šis metodas padeda tai atskleisti. Be kita ko, taip išgryninamos tobulintinos su IGD susijusios sritys.
6. Istorinis – šis metodas naudojamas atskleisti siekiant išanalizuoti kaip kito reguliuojami IGD santykiai. Šis metodas pasirinktas atskleisti ar naujas reguliavimas yra efektyvesnis bei atitinkantis pakeitimų tikslus.

Darbo originalumas. IGD reglamentavimo problematika iki šiol nėra pakankamai detaliai nagrinėta. Šio instituto reglamentavimo problematiką yra nagrinėjęs tik LB atlikęs tris tyrimus¹³ bei pateikęs pasiūlymą dėl reglamentavimo tobulinimo, kuris iš rinkos dalyvių

¹³ Lietuvos bankas. 2013 m. Gyvybės draudimo įmonių elgsenos, teikiant klientams gyvybės draudimo paslaugas, vertinimo pasitelkus trečiąsias šalis ataskaita [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.lb.lt/uploads/documents/files/news/draudimas_skelbimui.pdf.pdf>. Lietuvos bankas. 2014 m. sausio mėnesio Tyrimo ataskaita: Kliento rizikos tolerancijos lygio ir sutarties sudarymo tikslų nustatymo investiciniame gyvybės draudime [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.lb.lt/uploads/documents/files/news/investicinio_gyvybes_draudimo_tyrimo_ataskaita_pdf_1.pdf>. 2014 m. kovo mėnesio Tyrimo ataskaita: Administracinių mokesčių įtaka finansiniam kapitalui [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.lb.lt/uploads/documents/files/news/tyrimo_ataskaita_2014_new.pdf>.

bei vartotojų susilaukė didžiulės kritikos. Be kita ko, Lietuvos IGD problematika iki šiol yra nagrinėta tik viename magistro darbe¹⁴, kuris yra apgintas dar 2013 m., t. y. tuo metu buvo atliktas tik vienas LB tyrimas, dar prieš PRIIPS reglamento įsigaliojimą, IDD direktyvos priėmimą ir DĮ pakeitimus. Taigi šis darbas yra originalus tuo, jog tai yra vienintelis magistro darbas analizuojantis DĮ reforma siektas išspręsti IGD problemas, šių pakeitimų efektyvumą bei išskiriantis neišspręstas problemas ir pateikiantis galimus jų sprendimo būdus.

Svarbiausi šaltiniai. Magistro darbe yra remiamasi Lietuvos Respublikos, Europos Sąjungos teisės aktais, Lietuvos ir užsienio teisės doktrina, teismų praktika bei *travaux préparatoires*. Didžiulę reikšmę magistro darbe turi LB atlikti tyrimai bei LB pasiūlymai. Pažymėtina, jog didžiulę reikšmę turi ne tik teisės, bet ir ekonomikos doktrina. Kaip svarbiausi lietuvių autoriai paminėtini: Tomas Kontautas, parašęs vieną iš nedaugelio monografijų, susijusių su Lietuvos draudimo sutarčių teise, Tomas Talutis, kuris yra pateikęs daug mokslinių darbų, susijusių su nepriklausomų draudimo tarpininkų veiklos ypatumais. Bei kaip svarbiausi užsienio šalių autoriai išskirtini: John Birds, Veerle Colaert, Nikola Dacev, atlikę tyrimus ir parašę monografijas bei straipsnius, susijusius išimtinai su gyvybės draudimu bei pirmieji iškėlę problemas, susijusias su IGD reglamentavimu.

¹⁴ ŠLIUPIENĖ, M. *Investicinis gyvybės draudimas: probleminiai aspektai: magistro tezės*. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2013.

1. IGD samprata

Šioje darbo dalyje bus siekiama atskleisti visapusišką IGD sampratą, ypatingą dėmesį atkreipiant į IGD funkcijas bei tikslus, atskyrimą nuo kitų panašių institutų, kas lemia atitinkamų išvadų sekančiame darbo skyriuje vertinimą.

1.1. IGD sąvoka

Pasaulyje draudimas yra skirstomas į ne gyvybės bei į gyvybės draudimo šakas. Pagal DĮ gyvybės draudimas tai turtinių interesų, susijusių su fizinio asmens gyvybe ir (ar) kapitalo kaupimu, draudimas, kai dėl apdraustojo mirties, kitokio draudžiamąjo įvykio arba draudimo sutartyje nustatyto termino pasibaigimo mokamos vienkartinės arba periodinės draudimo išmokos (2 straipsnio 40 dalis). Šio įstatymo 7 straipsnio 2 dalies 1 – 5 punktuose nurodyta, jog gyvybės draudimo šakai priskiriamos sutuoktinių ir gimimų draudimo, tontinų, pensijų kaupimo veiklos, kito gyvybės draudimo¹⁵ bei be abejojimo gyvybės draudimo, susijusio su investiciniais fondais, grupės. Pažymėtina, jog atliktais pakeitimais, atsižvelgiant į PRIIPS reglamentą, DĮ buvo papildytas sąvoka „draudimo principu pagrįstas investicinis produktas“, kuri apima iš esmės ir IGD bei reiškia draudimo produktą, kuris turi termino arba išperkamąją vertę, kuri visiškai arba iš dalies tiesiogiai arba netiesiogiai priklauso nuo rinkos svyravimų, išskyrus keletą išimčių¹⁶. Doktrinoje draudimo investiciniai produktai skirstomi į keturias grupes: gyvybės draudimą, susijusį su investiciniais fondais; gyvybės draudimą, kai poliso vertė yra susieta su finansinio indekso pasikeitimu; gyvybės draudimą, kuris suteikia iš dalies garantuotas išmokas ir iš dalies priklauso nuo draudėjo pasirinkto turto raidos; gyvybės draudimas, kuris suteikia draudėjui tam tikras teises dalyvauti draudimo įmonės pelne, su garantuota grąža¹⁷.

¹⁵ Gyvybės draudimas, kiek nenumatyta DĮ 7 straipsnio 2 dalies 2-5 punktuose.

¹⁶ i) ne gyvybės draudimo produktai;
ii) gyvybės draudimo sutartys, kai draudimo išmokos pagal sutartį išmokamos tik mirties atveju arba darbingumo netekimo dėl sužalojimo, ligos ar negalios atveju;
iii) pensijų produktų, kurių pagal nacionalinę teisę pripažinta pirminė paskirtis yra užtikrinti investuotojui pajamas išėjus į pensiją ir kurie suteikia investuotojui teisę į tam tikras išmokas;
iv) profesinių pensijų sistemos;
v) tam tikrų pensijų produktai, kurių atžvilgiu pagal nacionalinės teisės aktus reikalaujama, kad darbdavys už juos mokėtų finansines įmokas, ir nei darbdavys, nei darbuotojas negali pasirinkti pensijų produkto arba teikėjo;

¹⁷ DACEV, N. The necessity of legal arrangement of unit linked life insurance products [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://utmsjoe.mk/files/Vol.%208%20No.%203/UTMSJOE-2017-0803-05-Dacev.pdf>>.

Lietuvos teisės aktuose detaliau IGD samprata yra apibrėžta LB 2018 m. spalio 18 d. nutarimo Nr. 03-193 „Dėl gyvybės draudimo šakos ir ne gyvybės draudimo šakos draudimo grupių aprašymo patvirtinimo“ II skyriaus 5 dalyje, kurioje nurodyta, jog gyvybės draudimo, susijusio su investiciniais fondais (kai investavimo rizika tenka draudėjui), grupė apima tas gyvybės draudimo rūšis, kai draudimo sutarties galiojimo metu sukauptų lėšų investavimo rizika ar jos dalis tenka draudėjui, o šių lėšų kaupimas yra susijęs su investicinių fondų ar tam tikro indekso vertės pasikeitimu, išskyrus Aprašymo 6 punkte nurodytą draudimo grupę (t. y. tontinų draudimo grupę). Šis apibūdinimas pateikia IGD sąvoką ir pagrindinius šio draudimo bruožus, t. y. šio draudimo atveju investavimo rizika tenka draudėjui, tad iš to seka išvada, jog atitinkama įmokų dalis skirta būtent investavimui.

Ekonomikos teorijoje IGD apibrėžiamas kaip nuolatinis, kaupiamasis gyvybės draudimas, kuris iš esmės apima du skirtingus sandorius, t. y. draudimą bei investavimą¹⁸. Šiuo atveju dalis IGD įmokos skiriama investicijoms ir už šią investiciją atsako pats draudėjas¹⁹. Šios pozicijos laikosi ir LB²⁰.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje pažymėta, jog „unit linked“ draudimo sutartys vadinamos investicinio draudimo arba su investiciniais fondais susijusio draudimo sutartimis²¹. Šios sutartys yra laikomos gyvybės draudimo sutarčių atmaina, kuri išpopuliarėjo dėl finansų globalizacijos. Jos skiriasi nuo tradicinių gyvybės draudimo sutarčių tuo, jog atsiranda rizika, dėl kurios jos tampa „pavojingesnės“ vartotojams. Tokios rūšies draudimas būtinai apima mišrų produktą – gyvybės draudimą ir indėlį, nes jeigu jį sudarytų tik finansinė investicija, tai nebebūtų tikra draudimo sutartis²². Europos Komisija su investiciniais vienetais susijusį gyvybės draudimą apibūdina kaip draudimą, kurio įmokos dalis naudojama gyvybės draudimui įsigyti (draudimo suma), o kita įmokos dalis investuojama į fondą, pavyzdžiui kolektyvinio investavimo į perleidžiamuosius vertybinius

¹⁸ Žr. pvz. UAB „PZU Lietuva gyvybės draudimas“ pagrindinės informacijos dokumentą, kuriame nurodyta, jog galimos investavimo kryptys yra: i) Lietuvos Respublikos Vyriausybės vertybinių popierių kryptis; ii) Vyriausybės vertybinių popierių kryptis; iii) Globalaus pasaulio akcijų kryptis; iv) Akcijų kryptis BRIK; v) Besivystančios Europos akcijų kryptis; vi) Vakarų Europos akcijų kryptis; vii) Azijos ir Okeanijos akcijų kryptis; viii) Pasaulio rinkų akcijų kryptis; ix) Mišri obligacijų – akcijų kryptis; x) Aukšto pajamingumo obligacijų kryptis; xi) Žaliavų kryptis; xii) Aukso kryptis; xiii) Kintamos strategijos kryptis; xiv) Baltijos šalių akcijų kryptis; xv) Konservatyvus portfelis; xvi) Nuosaikus portfelis; xvii) Subalansuotas portfelis; xviii) Agresyvus portfelis.

¹⁹ LEZGOVKO, A. *Draudimo ekonomikos pagrindai*: mokojoji knyga. Kaunas: Technologija, 2011.

²⁰ 2014 m. kovo mėnesio Tyrimo ataskaita: Administracinių mokesčių įtaka finansiniam kapitalui [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.lb.lt/uploads/documents/files/news/tyrimo_ataskaita_2014_new.pdf>.

²¹ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2012 m. kovo 1 d. sprendimas *Ángel Lorenzo González Alonso C-166/11*, *ECLI:EU:C:2012:119*.

²² Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2017 m. lapkričio 21 d. pateikta generalinio advokato Manuel Campos Sánchez-Bordona išvada *C-542/16*, *ECLI:EU:C:2017:879*.

popierius subjektus. Pati draudimo grąža priklauso nuo fondų, į kuriuos investuota, veiklos rezultatų²³.

Pabrėžtina, jog doktrinoje išskiriama ir problema susijusi su termino „draudimas“ (t. y. angl. *insurance*) vartojimu gyvybės draudimo, įskaitant IGD, atveju. Šiuo atveju lietuvių kalboje tiek „*insurance*“, tiek „*assurance*“²⁴ reiškia tą patį, t. y. draudimą, tačiau anglų doktrinoje išskiriama, jog gyvybės draudimą apibūdinant būtų tikslingiau vartoti „*assurance*“. Tai paaiškinama tuo, jog šio draudimo atveju tarp draudiko²⁵ ir draudėjo egzistuoja terminuota prievolė ir šiuo atveju egzistuoja neišvengiama draudiminio įvykio, t. y. šiuo atveju mirties, tikimybė, priešingai nei kitos rūšies draudime²⁶. Tačiau taip pat šiuo atveju sutiktina, jog terminas „*life insurance*“ gali būti vartojamas universaliai. Priešingą nuomonę išsakantys teoretikai, teigia, jog tai yra visiškai skirtingi terminai turintys skirtingą reikšmę, tad jų sugretinti bei vartoti kaip sinonimų negalima. Šiuo atveju teigiama, kad „*life insurance*“ suteikia draudimo apsaugą tam tikram terminui, t. y. jei draudiminis įvykis įvyksta jau pasibaigus terminui, jokia draudimo išmoka nėra mokama. „*Life assurance*“ yra vartojamas apibrėžti mišrų investicijų ir draudimo derinį²⁷. Taigi šiuo atveju tai atitinka būtent IGD sampratą, kaip ją suprantame pagal teisės aktus bei doktriną. Arba yra apibūdinamas kaip viso gyvenimo draudimas (angl. *whole life insurance*)²⁸.

Taigi IGD yra nuolatinis, kaupiamasis gyvybės draudimas, apimantis du skirtingus sandorius, t. y. draudimą ir investavimą. Būtent netinkamas vien IGD sąvokos ir jos turinio suvokimas praktikoje kelia daug rūpesčių. Atsižvelgiant į tai kyla ir problemų nustatant IGD funkcijas, kurios bus aptariamos toliau.

1.2. IGD ir tradicinis kaupiamasis gyvybės draudimas

Kaip jau minėta, IGD Lietuvoje egzistuoja pakankamai trumpą laikotarpį, t. y. tik apie 20 metų. Tačiau IGD tapo žymiai populiariesnis nei tradicinis kaupiamasis gyvybės draudimas. Atsižvelgiant į tai išskiriami šių institutų panašumai ir skirtumai.

²³ 2009 m. balandžio 30 d. Europos Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai Mažmeninių investicinių produktų paketai. KOM (2009) 204 galutinis.

²⁴ Aut. Past. - Ši terminijos analizė atskleidžia šaltinių anglų kalba pasirinkimo kriterijus.

²⁵ Pažymėtina, jog magistro darbe sąvokos „draudikas“, „draudimo bendrovė“ yra naudojami kaip sinonimai.

²⁶ BIRDS, J. *Birds' modern insurance law*. London: Sweet & Maxwell, 2016. p. 5.

²⁷ PETERSE, J. Difference between Life Insurance and Life Assurance [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://taxplanet.com/magazine/other-topics/107-miscellaneous/467-difference-between-life-insurance-and-life-assurance>>.

²⁸ PARKER, L. Life insurance vs life assurance [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.landc.co.uk/mortgage-guides/life-insurance-vs-life-assurance/>>.

Visų pirma, išskirtini kaupiamojo gyvybės draudimo ir IGD panašumai: abiem atvejais yra mokamos periodinės įmokos, už kurias draudikai garantuoja draudiminę apsaugą, taip pat abu draudimai turi bazines ir pasirenkamas sveikatos apsaugas įvykus traumoms, ligai ar neįgalumui²⁹.

Tačiau pati IGD sąvoka atskleidžia IGD skirtumus nuo kitos kaupiamojo gyvybės draudimo rūšies, t. y. tradicinio kaupiamojo gyvybės draudimo.

Pirma, kaupiamojo gyvybės draudimo atveju sumokėtas įnašas saugiai investuojamas bei gaunamos fiksuotos pajamos³⁰. Šiuo atveju pats draudėjas nesirenka investavimo kryptį bei rizika tenka draudikui, priešingai nei IGD.

Antra, kaupiamojo gyvybės draudimo atveju sutarties pabaigoje išmokama suma yra iš anksto žinoma (su sąlyga, kad draudimo įmokos bus mokamos laiku ir draudimo sutarties sąlygos nesikeis)³¹. Šiuo atveju su draudimo išmoka kartu išmokama taip pat papildoma investicinių pajamų dalis, jei draudimo sutartyje nurodytas dalyvavimas draudiko pelne, ir apdraustasis išgyvena³². IGD atveju draudėjas, prisiimdamas riziką, investuoja į savo pasirinktus fondus ir investicinė grąža yra tik numanoma, tačiau atsižvelgiant į rinkų svyravimus gali visiškai skirtis nuo realiai išmokamos išmokos, t. y. susidarius nepalankiai situacijai vertybinių popierių rinkoje, vidutinė metinė investicijų grąža gali būti net ir neigiama, o tai gali gerokai sumažinti sukaupto kapitalo vertę³³. Šiuo atveju išmokama sukaupto kapitalo vertė.

Trečia, išmoką mirties atveju, draudžiantis kaupiamuoju gyvybės draudimu, taip pat sudaro draudimo išmoka bei papildoma investicinių pajamų dalis, jei draudimo sutartyje numatytas dalyvavimas draudiko pelne³⁴. IGD atveju išmokama draudimo išmoka mirties atveju arba sukauptas kapitalas, atsižvelgiant į tai, kuri iš šių sumų yra didesnė, arba abi sumos³⁵. Pavyzdžiui, PZU IGD draudimo taisyklėse Nr. 301 patvirtintose UAB „PZU Lietuva gyvybės draudimas“ valdybos 2018 m. lapkričio 23 d. nutarimu Nr. 144, įtvirtinta, jog draudėjas gali pasirinkti viena iš dviejų gyvybės draudimo variantų, t. y.: i) apdraustojo

²⁹ Kas yra investicinis ir kaupiamasis gyvybės draudimas? [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://jusufinansai.lt/?p=307>>.

³⁰ Kaupiamasis ir investicinis gyvybės draudimas [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<https://investologija.lt/asmeniniai-finansai/kaupiamasis-ir-investicinis-gyvybes-draudimas/>>.

³¹ Lietuvos bankas. Universalus kaupiamasis gyvybės draudimas su garantuotomis palūkanomis: teminių straipsnių serija Nr. 2 [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.lb.lt/uploads/documents/files/news/universalus_kaupiamasis_gyvybes_draudimas_su_garantuotomis_palukanomis.pdf>.

³² Lietuvos bankas. Keturis drausti gyvybės draudimu? [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.lb.lt/lt/keturis-drausti-gyvybes-draudimu#ex-1-5>>

³³ *Ibid.*

³⁴ *Ibid.*

³⁵ *Ibid.*

mirties dėl draudžiamąjį įvykią atveju išmokama didesnė iš sumų: sukaupia suma ar gyvybės draudimo suma; ii) apdraustoją mirties dėl draudžiamąjį įvykią atveju išmokama gyvybės draudimo suma, tačiau jeigu po apdraustoją mirties pagal draudimo sutartį lieka kitų apdraustųjų, šalims susitarus, draudimo sutartis jiems lieka galioti toliau. O jei po apdraustoją mirties nelieka kitų apdraustųjų, kartu su gyvybės draudimo suma išmokama sukaupia suma ir draudimo sutartis pasibaigia.

Atsižvelgiant į tai teigtina, jog nors tiek tradicinis kaupiamasis gyvybės draudimas, tiek IGD padeda kaupti lėšas, tačiau jų skirtumai suponuoja ir skirtingus vartotojų poreikius. IGD skirtas labiau linkusiems rizikuoti asmenims, tuo tarpu tradicinis kaupiamasis gyvybės draudimas skirtas asmenims, kurie nenori prisiimti investavimo rizikos bei nori garantuotos, tikslios išmokamos sumos sutarties pabaigoje. Šiuo atžvilgiu paminėtinas ir tas faktas, jog IGD atveju draudėjo poreikiai bei lūkesčiai gali būti užtikrinti tik tuo atveju, jei pats draudėjas aktyviai domisi investavimo galimybėm bei sugeba priimti sau palankius investicinius sprendimus, kas iš esmės reiškia ir didesnį atidumo ir rūpestingumo laipsnį.

1.3. IGD ir finansinės priemonės

Vienas konceptualiausių klausimų šio magistro darbo kontekste yra IGD atskyrimas nuo finansinių priemonių (angl. - *financial instruments*), kadangi, atsižvelgiant į tai, jog IGD yra mišrus sandoris, kuris apima ne tik draudimą, bet ir investavimą, teisės taikymo praktikoje yra kilę diskusijų, koks reglamentavimas turi būti taikomas IGD. Europos Sąjungos teisės aktų leidėjas šiuos produktus pradėjo laikyti ekonominiu požiūriu pakaitalais bei išreiškė tikslą konkurenciniu požiūriu sulyginti šių produktų platinimo sąlygas³⁶.

Vienoje iš tokių situacijų nagrinėtų Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje, kilusių dėl neaiškumo, kokį teisinį reguliavimą taikyti, yra byla *Ángel Lorenzo González Alonso C-166/11*, kurioje teismas nagrinėdamas prejudicinį klausimą dėl pagrindinėje byloje kilusio ginčo³⁷, turėjo kvalifikuoti tarp šalių sudarytą sutartį. Buvo konstatuota, kad tarp šalių pasirašytas dokumentas apima gyvybės draudimą, tačiau šioje

³⁶ COLAERT, V. The Regulation of PRIIPs: Great Ambitions, Insurmountable Challenges [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2721644>;

³⁷ Buvo sprendžiamas klausimas ar sudaryta sutartis yra kvalifikuojama kaip draudimo sutartis, kadangi nuo to priklauso, ar ginčo kontekste yra taikoma 1985 m. gruodžio 20 d. Tarybos Direktyva 85/577/EEB dėl vartotojų apsaugos, susijusios su sutartimis, sudarytomis ne prekybai skirtose patalpose.

sutartyje numatytas ir kitų paslaugų, nebūdingų gyvybės draudimui, teikimas. Šiai draudimo sutarčiai būdingos paslaugos susietos su kitomis paslaugomis, laikytinomis tikru finansinių investicijų produktu. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas konstatavo, jog tokia sutartis, kokia yra sudaryta pagrindinėje byloje yra gyvybės draudimo sutarties atmaina bei yra visiškai įprasta pagal draudimo teisę bei patenka į 2002 m. lapkričio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2002/83/EB dėl gyvybės draudimo taikymo sritį. Taigi šiuo atveju toks atribojimas lemia ir skirtingų teisės aktų bei procedūrinių reikalavimų taikymą, kas užtikrina skirtingas draudikų ir draudėjų teises bei pareigas.

Finansinių priemonių sąvoka numatyta 2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/65/ES dėl finansinių priemonių rinkų, kuria iš dalies keičiamos Direktyva 2002/92/EB ir Direktyva 2011/61/ES (toliau - MiFID II direktyva), I priedo C skirsnyje bei atitinkamai Lietuvos Respublikos finansinių priemonių rinkų įstatymo (toliau - FPRĮ) 3 straipsnio 15 dalyje ir išvardinta sąrašo principu, išskiriant 11 finansinių priemonių, kurias galima suskirstyti į 5 grupes, t. y.: i) perleidžiamieji vertybiniai popieriai (angl. - *transferable securities*); ii) pinigų rinkos priemonės (angl. - *money-market instruments*); iii) kolektyvinio investavimo subjektų leidžiami vertybiniai popieriai (angl. - *units in collective investment undertakings*); iv) įvairios išvestinės priemonės (angl. - *derivatives*)³⁸ bei v) apyvartiniai taršos leidimai (angl. - *emission allowances*). Būtent šios finansinės priemonės apibrėžia ir MiFID II direktyvos bei Lietuvos Respublikos finansų priemonių rinkos įstatymo taikymo ribas.

Naujojoje IDD direktyvoje bei PRIIPS reglamente yra nurodyta sąvoka „draudimo principu pagrįstas investicinis produktas“. Į šį apibrėžimą patenka ir IGD.

Nepaisant finansinių priemonių ir IGD panašumų, kurie susiję su investiciniu pobūdžiu, galima išskirti ir kitus skirtumus.

Visų pirma, kaip minėta, skirtingas teisinis reguliavimas taikomas finansinėms priemonėms bei IGD, kaip draudimo principu pagrįstam investiciniam produktui. Tai paaiškinama iš dalies skirtingais šių institutų tikslais³⁹. Tradicinis gyvybės draudimas, *inter alia* IGD, kaip jau minėta suteikia ir garantuotą draudiminę apsaugą įvykus draudimui

³⁸ Autoriaus pastaba: šis straipsnio parengtas remiantis MiFID direktyva, atsižvelgiant į tai, jog MiFID II direktyva buvo priimta po šio straipsnio parengimo, tad finansinių priemonių sąrašas šiuo metu yra papildytas.

Žr. plačiau DIDŽIULIS, L. Finansinio turto ir finansinių priemonių teisinė prigimtis bei reikšmė. *Teisė*, 2012, Nr. 84.

³⁹ Redefining Insurance: Distinguishing between Life Insurance and Investment under Volatile Inflation. The Yale Law Journal, 1982, Nr. 91. [žiūrėta 2019 m. vasario 5 d.]. Prieiga per internetą:<<https://digitalcommons.law.yale.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://www.google.lt/&httpsredir=1&article=6762&context=ylj>>.

įvykiui. Tačiau tiek finansinės priemonės, tiek IGD turi ir lėšų kaupimo tikslą, kuris reiškia gražos galimybę.

Antra, finansinės priemonės gali būti rizikingesnės nei IGD produktai. MiFID II numatytos finansinės priemonės gali būti neaiškios bei sunkiai suprantamos vartotojams bei neprofesionaliems investuotojams. Tokių produktų pavyzdžiai yra specialiai pritaikyti produktai, pvz., nestandartinės užbiržinės išvestinės finansinės priemonės. Dėl to produktų sudėtingumas gali lemti didelį neskaidrumo lygį tarp vartotojo investicijų ir galimos rizikos bei gražos. Šios savybės nėra įprastos daugumai draudimo investicinių produktų. IGD yra ilgalaikė sutartis, skirta apsaugoti draudėjo ir naudos gavėjų interesus. Šiuo atveju investicijos paprastai yra labai konservatyvios. Klientų finansinio sverto rizika, būdinga sudėtingiems produktams pagal MiFID II, nėra svarbi daugumai draudimo principu pagrįstų investicinių produktų⁴⁰.

Trečia, finansinės priemonės, kurioms taikomas MiFID II direktyvoje nustatytas reguliavimas, ir IGD funkcinio požiūriu nėra lygiaverčiai produktai. Skirtingai nuo MiFID II numatytų investicinių produktų, draudimo investiciniai produktai turi du komponentus - investicijas ir apsaugą nuo biometrinių rizikų. Pavyzdžiui, draudimo investicinio produkto gyvybės draudimo dalis gali pasiūlyti daugybę privalumų, įskaitant pergyvenusių išlaikytinių apsaugą, pajamų apsaugą⁴¹.

Pažymėtina, jog tai nėra visi šių dviejų institutų skirtumai, tačiau svarstant ar draudimo principu pagrįsti investiciniai produktai turėtų pateikti į MiFID II taikymo sritį, šie skirtumai buvo išskirti kaip pagrindiniai bei sudarantys pagrindą jiems nustatyti reguliavimą, nors ir panašaus apsaugos lygio, tačiau skirtinguose teisės aktuose. Atsižvelgiant į tai kitame darbo skyriuje bus aptariamos IGD problemos, susijusios su skirtingu finansų sektorių reguliavimu.

⁴⁰ Insurance Europe. Complexity and comprehension for insurance-based investment products (IBIs): Position Paper [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. vasario 5 d.]. Prieiga per internetą:< https://www.insuranceeurope.eu/sites/default/files/attachments/Complexity%20and%20comprehension%20for%20insurance-based%20investment%20products_0.pdf>.

⁴¹ Insurance Ireland response to the Public Consultation on national discretions in the Markets in Financial Instruments Directive (MiFID 2) incorporating elements of the Insurance Distribution Directive (IDD) [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. vasario 5 d.]. Prieiga per internetą:< <https://www.finance.gov.ie/wp-content/uploads/2017/07/Insurance-Ireland-Submission.pdf>>.

1.4. IGD funkcijos (tikslai)

Taip pat tinkamam ir visapusiškam IGD sampratos išnagrinėjimui privalu atskleisti IGD funkcijas ir tikslus.

Pagrindinė draudimo funkcija yra draudimo rizikos perėmimo ir paskirstymo⁴². Tačiau atsižvelgiant jau į nurodytą IGD sąvoką (IGD apima ne tik draudimą, bet ir investavimą), šis institutas turi ir specifinius nustatytus tikslus. Tokiais išskirtini yra: i) finansinė apsauga nelaimės atveju, t. y. atitinka iš esmės pagrindinę draudimo funkciją; bei ii) kaupimo ir investavimo funkciją⁴³.

Monika Šliupienė, atlikdama IGD funkcijų analizę magistro darbe „*Investicinis gyvybės draudimas: probleminiai aspektai*“, teigia, jog terminus „funkcija“ bei „tikslas“ galima vartoti kaip sinonimus bei IGD gyvybės draudimo funkcijas atlieka tik iš esmės, t. y. kaupimas ir taupymas, draudimas. Šios autorės nuomone IGD tikslas (funkcija) yra rizikinis investavimas. Su tokia nuostata taip pat galima sutikti tik iš dalies.

Remiantis lietuvių kalbos žodynu, žodis „tikslas“ reiškia dalyką, į kurį taikoma, norimą bei siekiamą dalyką, idealą, t. y. įsivaizduojamą ir mąstomą, veikimo rezultatą, sąlygojantį veiksmo būdą, paskirtį. Žodis „funkcija“ reiškia paskirtį⁴⁴. Lotyniškai *functio* atlikimą, vykdymą⁴⁵. Kaip matyti iš lingvistinių terminų aiškinimo, tikslas bei funkcija yra paskirtis bei siektinas idealas naudojant atitinkamą institutą, tačiau šio darbo autorės nuomone, tai jokių būdu nereiškia, jog šie tikslai privalomai turi būti pasiekti kiekvienu atveju.

Visų pirma, teigtina, jog IGD institutas atlieka apsaugos nelaimės atveju funkciją. Tuo atveju net jei draudėjas sutinka su minimalia gyvybės draudimo apsauga, nėra sukuriamas lūkestis, jog visi patirti nuostoliai bus atlyginti, tačiau tai nepaneigia to, kad IGD institutui taikoma apsaugos nelaimės atveju funkcija. Atsižvelgiant į paties draudėjo poreikius bei jo mokamas įmokas, suteikiama atitinkamo dydžio draudimo apsauga, tad įvykus draudimui įvykiui atitinkama suma ir išmokama. Šiai išvadai suponuoja ir T. Kontauto argumentas jog: „draudimo sumą pagal gyvybės draudimo sutartį dažniausiai renkasi draudėjas, atsižvelgdamas į subjektyvų savo gyvybės vertės suvokimą, ketinamą sukaupti pinigų sumą ir savo finansines galimybes sumokėti draudimo įmoką“⁴⁶. Be kita

⁴² KONTAUTAS, T. *Draudimo sutarčių teisė*. Vilnius: Justitia, 2007, p. 23.

⁴³ Kaupiamasis ir investicinis gyvybės draudimas [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<https://investologija.lt/asmeniniai-finansai/kaupiamasis-ir-investicinis-gyvybes-draudimas/>>.

⁴⁴ Lietuvių kalbos žodynas [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lkz.lt/Visas.asp?zodis=tikslas&lns=-1&les=-1>>.

⁴⁵ VAIŠVILA, A. *Teisės teorija: Vadovėlis*. Vilnius: Justitia, 2004, p. 187.

⁴⁶ KONTAUTAS, T. *Draudimo sutarčių teisė*. Vilnius: Justitia, 2007, p. 230.

ko, visuotinai pripažįstama, kad gyvybė bei sveikata yra pati vertingiausias bei neįkainojamos vertybės, o artimojo netekties skausmas neišmatuojamas, tad atsižvelgiant į tai, pažymėtina, kad apskritai jokia draudimo suma negali būti laikoma pakankama, atsižvelgiant į draudžiamą riziką. DĮ 94 straipsnyje pažymėta, jog būtina nuostolių draudimo sutarties sąlyga yra teisėtas draudėjo ar apdraustojo draudimo interesas, kurį galima įvertinti pinigais. Taigi nuostolius, kurie gali būti patiriami įvykus draudžiamajam įvykiui gali būti įvertinti pinigais tik nuostolių draudime, kadangi gyvybės draudime to įvertinti tiesiog neįmanoma. Taip pat atkreiptinas dėmesys, jog remiantis kai kurių draudimo bendrovių pateiktais duomenimis, kai kurios iš jų buvo suteikusios galimybę draudėjams įsigyti IGD produktus ir be gyvybės draudimo apsaugos⁴⁷. Tokiu atveju apskritai vargu ar tai galima kvalifikuoti IGD sutartimis, kadangi, kaip jau pateikta aukščiau, IGD turi apimti du sandorius – tiek gyvybės draudimą, tiek investavimą.

Antra, analizuojant kaupimo ir investavimo funkciją, pažymėtina, jog LB tyrimai atskleidė, kad net kas ketvirta IGD sutartis yra su trūkumais⁴⁸ (t. y. 24 procentai). Kaip dažniausiai pasitaikantys pažeidimai yra išskirtini: sudarant sutartį vartotojui pasiūlomos netinkamos investicinės kryptys ar jų proporcijos, ne visuomet teisingai įvertinama vartotojo rizikos kategorija. Be kita ko, atsižvelgus į taikomus administracinius mokesčius dažnu atveju sukauptas kapitalas nesiekia vidutinio infliacijos lygio arba kartais atgaunama mažesnė suma nei investuota⁴⁹. Šie faktai tiesiogiai koreliuoja būtent su LB išskirtomis probleminėmis reglamentavimo sritimis. Taip pat atsižvelgiant į tai, jog nors IGD atveju draudimo įmokų investavimo rizikos draudikas neprisiima, savo lėšomis rizikuoja pats draudėjas ir jam nėra užtikrinama, kad tos investicijos bus pelningos, tačiau tai nereiškia, kad draudikas, siūlydamas investicijų objektus ir į juos investuodamas, gali būti nerūpestingas ir neapdairus. Tokiu atveju gali kilti draudikui civilinė atsakomybė⁵⁰. Be abejonės nors sukaupto kapitalo vertė yra tik prognozė, tačiau praktikoje egzistuoja daugybė pažeidimų, kurie yra tiesiogiai susiję su investavimo kryptių pasirinkimu, nedarytina išvada, jog IGD neatlieka taupymo, kaupimo funkcijos. Pats sukaupto kapitalo dydžio prognozinumas nepakeičia IGD instituto funkcijos - kapitalo kaupimo.

⁴⁷ 2014 m. kovo mėnesio Tyrimo ataskaita: Administracinių mokesčių įtaka finansiniam kapitalui [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.lb.lt/uploads/documents/files/news/tyrimo_ataskaita_2014_new.pdf>.

⁴⁸ Lietuvos bankas. Tyrimas: kas ketvirta investicinio gyvybės draudimo sutartis – su trūkumais [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.lb.lt/lt/naujienos/tyrimas-kas-ketvirta-investicinio-gyvybes-draudimo-sutartis-su-trukumais>>.

⁴⁹ 2014 m. kovo mėnesio Tyrimo ataskaita: Administracinių mokesčių įtaka finansiniam kapitalui [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.lb.lt/uploads/documents/files/news/tyrimo_ataskaita_2014_new.pdf>.

⁵⁰ KONTAUTAS, T. *Draudimo sutarčių teisė*. Vilnius: Justitia, 2007, p. 219.

Vadinasi, IGD atitinka visas tradicines gyvybės draudimo funkcijas, tačiau praktikoje egzistuojantys teisės aktų pažeidimai galimai sąlygoja šių funkcijų nepilnavertišką įgyvendinimą, kas gali lemti visiškai ne reglamentavimo problematiką bei spragas, o netinkamą asmenų, teikiančių IGD paslaugas, priežiūrą. Tai bus vertinama tolimesniuose skyriuose.

2. LB identifikuotos IGD reglamentavimo probleminės sritys

Europos žemyne praūžus finansinei krizei, siekis užtikrinti vartotojų teisių apsaugą įvairiuose verslo sektoriuose kilo, visų pirma, ne nacionaliniu lygiu kiekvienoje valstybėje, tačiau visos Europos Sąjungos mastu. Tokiais įrankiais būtent draudimo sektoriuje tapo beveik dešimtmetį brandinta IDD direktyva, pakeitusi 2002 m. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl draudimo tarpininkavimo Nr. 2002/92/EB bei PRIIPS reglamentas, įtvirtinęs pagrindinės informacijos dokumento (angl. - *key information document*) institutą.

Atsižvelgiant į dar 2012 m. išleistą Komisijos tarnybų darbinį dokumentą⁵¹, išskirtinos dvi problemų grupės, kurias imtasi spręsti IDD direktyvos pagalba, t. y. i) problemos, susijusios su visų draudimo (gyvybės ir ne gyvybės draudimo) produktų pardavimu⁵²; ii) problemos, susijusios su IGD pardavimu⁵³, o pagrindinis šios direktyvos tikslas apibrėžtas kaip prekybos draudimo produktais pagerinimas, kad jis atneštų realios naudos vartotojams Europos Sąjungoje⁵⁴. Bei PRIIPS reglamento preambulės 1 punkte išskirta problema, susijusi su netinkamu informacijos atskleidimu vartotojams: „šiuo metu neprofesionaliesiems investuotojams atskleidžiama informacija apie tokius MIPP⁵⁵ ir DIP⁵⁶ yra nesuderinta ir dažnai nepadedą neprofesionaliesiems investuotojams palyginti skirtingų produktų ir suprasti jų savybių“, iš ko seka dvi susijusios problemos: i) vartotojai neskaito, nesupranta ar nekaupia didelės apimties / techninės informacijos; ii) vartotojai nesugeba palyginti skirtingų rinkos dalyvių pateikiamų produktų ar paslaugų⁵⁷.

Lietuvoje diskusijos dėl netinkamo IGD produktų reglamentavo pradėjo vystytis praėjus keleriems metams po kilusių iniciatyvų Europos Sąjungoje. Tad galiausiai LB 2015 metais iškėlė susirūpinimą dėl netinkamo IGD reglamentavimo, atlikęs net tris tyrimus, t. y. 2013 m. „Gyvybės draudimo įmonių elgsenos, teikiant klientams gyvybės draudimo paslaugas, vertinimą pasitelkus trečiąsias šalis“, 2014 m. sausio mėnesio „Kliento rizikos

⁵¹ 2012 m. liepos 3 d. Komisijos tarnybų darbinis dokumentas. Poveikio vertinimo santrauka. SWD(2012) 192 final.

⁵² Išskirtinos šios problemos: i) vartotojų apsauga skiriasi priklausomai nuo to, per kokį pardavimo kanalą vartotojas perka draudimo produktą; ii) interesų konfliktai dėl atlygio struktūros; iii) šališkos ir nekokybiškos konsultacijos; iv) draudimo produktų pardavėjams sunku patekti į tarpvalstybines rinkas; v) nepakankamas sankcijų suderinimas.

⁵³ Nepakankami vartotojų apsaugos standartai Europos Sąjungos lygmeniu, nes nėra specialių taisyklių, kurios būtų taikomas būtent sudėtingiems IGD produktams ir jų pardavimui.

⁵⁴ Draudimo produktų platinimas: naujos taisyklės nuo 2018 m. [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/summary/LT/24040301_1>;

⁵⁵ Mažmeninių investicinių produktų paketai.

⁵⁶ Draudimo principu pagrįsti investiciniai produktai.

⁵⁷ COLAERT, V. The Regulation of PRIIPs: Great Ambitions, Insurmountable Challenges [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2721644>;

tolerancijos lygio ir sutarties sudarymo tikslų nustatymo IGD tyrimą“ bei 2014 m. kovo mėnesio „Administracinių mokesčių įtaka finansiniam kapitalui tyrimą“. Šių tyrimų pagalba LB identifikavo „pilkąsias“ zonas, kuriose nėra užtikrinama tinkama vartotojų interesų apsauga⁵⁸. Remiantis šiais tyrimais LB parengė ir pateikė pasiūlymus dėl IGD reglamentavimo tobulinimo. Tuometinės LB valdybos pirmininko pavaduotojos Ingridos Šimonytės teigimu: „<...> parengėme konkrečius pasiūlymus, kuriuos įgyvendinus IGD rinka taptų iš esmės patikimesnė ir skaidresnė, būtų suvienodintos visų finansų rinkos dalyvių, siūlančių investavimo paslaugas fiziniams asmenims, pareigos ir atsakomybė, sumažėtų vartotojams kylanti rizika ir galimi praradimai“⁵⁹. Tačiau visuomenėje šie pasiūlymai susilaukė didžiulės kritikos, buvo įvardijami kaip skuboti. Net ir sulaukus rinkos dalyvių, vartotojų suinteresuotų asmenų nuomonės, LB daugumos pasiūlymų neatsisakė bei jų nekoregavo. Pažymėtina, jog IDD direktyva į nacionalinę teisę turėjo būti perkelta iki 2018 m. vasario 23 d.⁶⁰, taigi buvo nuspręsta LB pasiūlymus dėl IGD reglamentavimo tobulinimo bei IDD į DĮ perkelti kartu.

Atsižvelgiant į tai, šioje darbo dalyje bus analizuojamos šios išskirtos IGD reglamentavimo problemos bei jų sprendimui priimtas naujasis teisinis reguliavimas.

2.1. Reguliacinis arbitražas

LB pirmąją grupę IGD reglamentavimo problemų siejo ne su netinkamu reguliavimu, o teisinio reguliavimo spragomis ir išskyrė tris reguliacinio arbitražo (angl. – *Regulatory arbitrage*⁶¹) atvejus, t. y.: i) paslaugų teikimo reikalavimai ne tokie griežti kaip taikomi taikant kitas finansines paslaugas⁶²; ii) finansinių priemonių portfelio valdymo reguliavimo spraga lemia nepakankamą IGD vartotojų interesų apsaugą; iii) nėra reikalavimų turtui, į kurį draudimo įmonė siūlo investuoti IGD vartotojui. Taigi šiuo atveju reglamentavimo

⁵⁸ Lietuvos bankas. Siekiant skaidrumo ir geresnės vartotojų interesų apsaugos – būtini investicinio gyvybės draudimo rinkos reguliavimo pokyčiai [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.lb.lt/lt/naujienos/siekiant-skaidrumo-ir-geresnes-vartotoju-interesu-apsaugos-butini-investicinio-gyvybes-draudimo-rinkos-reguliavimo-pokyciai>>.

⁵⁹ *Ibid.*

⁶⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl Lietuvos Respublikos draudimo įstatymo Nr. IX-1737 1, 2, 3, 5, 11, 12, 16, 22, 23, 25, 28, 29, 33, 53, 68, 69, 76, 80, 81, 93, 116, 126, 158, 160, 161, 162, 164, 165, 169, 170, 171, 175, 176, 177, 179, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 200, 204, 205, 208, 209, 210, 212, 214, 216, 222 straipsnių, VII skyriaus pavadinimo, ketvirtojo skirsnio, VII skyriaus pavadinimo, įstatymo priedo pakeitimo, įstatymo papildymo 90, 90, 90, 90, 93, 115, 158, 158, 158, 158, 158, 186, 201 straipsniais ir 159, 163 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymo projekto pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui Nr. TAP-17-1448(3)

⁶¹ Business dictionary. [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.businessdictionary.com/definition/regulatory-arbitrage.html>>. „Reguliacinis arbitražas yra praktika, kai įmonės naudojasi reguliavimo sistemos spragomis, kad apeitų nepalankų reguliavimą.“

⁶² Aut. Past. - terminas „finansinės paslaugos“ naudojamas kaip LB pateiktuose pasiūlymuose.

problemos kildinamos sugretinant IGD su kitomis finansinėmis paslaugomis, tačiau skirtingu reglamentavimu.

IDD direktyva taip pat sprendžiamos problemos, susijusios su interesų konfliktų, produktų valdymu ir priežiūra, IGD produktų platintojų kvalifikacija bei IGD produktų pardavimo proceso spragos nustatant klientų poreikius ir tikslus.

Taigi šiame poskyryje nagrinėjama nagrinėjamos problemos, susijusios su reguliaciniu arbitražu bei įvertinami DĮ pakeitimai.

2.1.1. MiFID bei MiFID II direktyvų taikymas IGD

Pagrindiniai aspektai, sukėlę nerimą tiek Europos Sąjungoje tiek Lietuvoje šiuo aspektu yra tarpusavyje tiesiogiai susiję, tačiau gali būti išskirtini į keturias savarankiškas grupes: i) pardavimo proceso spragos dėl netinkamo kliento poreikių ir tikslų nustatymo; ii) teisės aktuose nėra nustatytų arba išsamiai apibrėžtų kvalifikacijos reikalavimų asmenims, siūlanties ir parduodantiems IGD produktus; iii) reglamentavimo spragos dėl interesų konfliktų valdymo ir skatinimo priemonių, skirtų draudimo produktų platintojų darbuotojams, gal pažeisti vartotojų interesus; iv) produkto valdymo ir priežiūros reikalavimai nėra taikomi draudimo produktams.

Analizuojant poreikį IGD produktams (jų platinimui) taikyti MiFID bei MiFID II direktyvų nuostatas, būtina apžvelgti IGD reglamentavimo etapus istoriniu aspektu.

Pirmajame etape, kuriame buvo bandoma bent iš dalies unifikuoti draudimo tarpininkų veiklą, buvo 1976 m. gruodžio 13 d. priimta Tarybos direktyva 77/92/EEB dėl priemonių, padedančių veiksmingai naudotis įsisteigimo laisve ir laisve teikti paslaugas draudimo agentų ir brokerių veiklos srityje, ypač dėl pereinamųjų šios veiklos priemonių⁶³. Antrajame etape, po daugiau nei dviejų dešimtmečių buvo priimta 2002 m. gruodžio 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/92/EB dėl draudimo tarpininkavimo (toliau – IMD direktyva). Tačiau šiuose abejuose etapuose priimtose direktyvose IGD platinimui nebuvo nustatyta jokių papildomų reikalavimų. Trečiasis etapas vyko būtent po pasaulinės finansinės krizės. Kaip teigia Europos Sąjungos teisingumo teismo generalinis advokatas Manuel Campos Sanchez – Bordona: „vartotojams kylančios rizikos dydis nebuvo

⁶³ TALUTIS, M. Draudimo tarpininkų pareiga informuoti klientus: Europos Sąjungos direktyva dėl draudimo tarpininkavimo ir jos įgyvendinimas Lietuvos teisėje [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: < http://www.dbr.lt/uploads/straipsnis_1_1.pdf>.

suvokiamas iki 2008 m. finansinės krizės⁶⁴, t. y. kadangi IGD yra sudėtingi ir neprofesionalūs mažmeniniai investuotojai negali suprasti jiems tenkančios rizikos, tad šiuo atžvilgiu labai svarbios draudimo tarpininkų paslaugos. Atsižvelgiant į tai Europos Sąjungoje taip pat kilo diskusijos dėl vartotojų interesų apsaugos visuose finansų sektoriuose, taigi ir IGD rinkoje. Tačiau nepaisant investicinio elemento tiek finansinių priemonių, tiek IGD atveju, atsižvelgiant į magistro darbe išskirtus šių institutų skirtumus, net jei finansų krizė neigiamai paveikė finansų sektorių ir netiesiogiai draudimo sektorių, investicijos į IGD daugeliu atvejų sutarties pabaigoje vis vien sudarė kapitalo prieaugį⁶⁵.

Vystantis diskusijoms Europos Sąjungoje dėl šios egzistuojančios problemos sprendimo, tokiu įrankiu buvo norima paversti MiFID ir MiFID II direktyvas⁶⁶. LB pasiūlymuose nurodė, jog DĮ reikia papildyti MiFID direktyvoje nustatytais paslaugų tiekimo reikalavimais⁶⁷. Pažymėtina, jog MiFID direktyva buvo priimta ne dėl finansinės krizės atskleistų reguliavimo trūkumų, o dėl Europos Sąjungos plano integruoti Europos finansų rinkas ir paversti ją pasaulio ekonomikos lyderiu⁶⁸, bei jos taikymo srityje nebuvo numatyta IGD. Priešingai nei MiFID II direktyva, kuri sukurta dėl finansų krizės atskleistų finansų rinkų veikimo ir skaidrumo trūkumų, 91 straipsniu pakeitė IMD direktyvą, kad į jos 2 straipsnį kaip 13 punktą buvo įtraukta „draudimo principu pagrįsto investicinio produkto“ sąvoka bei pridėtas naujas IIIa skyrius, skirtas papildomiems kliento apsaugos reikalavimams.

MiFID II direktyvos preambulėje nurodyta, jog draudimo principu pagrįsti investiciniai produktai dažnai siūlomi klientams kaip galima investicinių produktų, kuriems taikoma MiFID II direktyva, alternatyva arba pakaitalas. Siekiant užtikrinti nuoseklią investuotojų apsaugą ir išvengti reguliacinio arbitražo rizikos, svarbu, kad draudimo principu pagrįstiems investiciniams produktams, be veiklos vykdymo standartų, kurie apibrėžti visiems draudimo produktams, būtų taikomi ir konkretūs standartai, skirti investiciniams elementams, esantiems tuose produktuose. Tokie konkretūs standartai turėtų apimti reikalavimą teikti tinkamą informaciją ir reikalavimą, kad konsultacijos būtų tinkamos, o atlygis ribojamas. Nepaisant to, atsižvelgiant į draudimo principu pagrįstų

⁶⁴ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2017 m. lapkričio 21 d. pateikta generalinio advokato Manuel Campos Sánchez-Bordona išvada *C-542/16, ECLI:EU:C:2017:879*.

⁶⁵ CIUMAS, C; CHIS, M. D. A comparative analysis between unit-linked life insurance and other alternative investments [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<https://doaj.org/article/3727877e411d4aadbb879c356e29df8d>>.

⁶⁶ Taip pat taip buvo įgyvendinamas siekis suderinti finansų rinkų reguliavimą, kadangi iki šiol jis buvo labai skirtingas, sektorinis.

⁶⁷ Žr. LB pasiūlymų 26 psl.

⁶⁸ DIDŽIULIS, L. Finansinio turto ir finansinių priemonių teisinė prigimtis bei reikšmė. *Teisė*, 2012, Nr. 84.

investicinių produktų, *inter alia* IGD, ir finansinių priemonių skirtingas rinkų struktūras bei produktų savybes, būtų tikslingiau tokius reikalavimus nustatyti IDD direktyvoje, nors buvo svarstoma MiFID II direktyvoje numatyta finansinių priemonių sąrašą papildyti ir draudimo principu pagrįstais investiciniais produktais⁶⁹. Taigi galiausiai trečiasis reglamentavimo dėl IGD produktų platinimo etapas baigėsi būtent IDD direktyvos priėmimu.

Tačiau požiūriu, jog MiFID⁷⁰ ir MiFID II direktyvos turi būti taikomos ir IGD, laikėsi ir LB dar 2015 m., kadangi Lietuvoje IGD buvo taikomi „ne tokie griežti“ reikalavimai nei kitiems investiciniams produktams⁷¹, tad taip sudaromos šių produktų nevienodos platinimo sąlygos, kyla interesų konflikto galimybė, kas sąlygotų vartotojų teisių pažeidimus. Taigi LB, kaip problemines sritis, išskiria nepakankamus klientų poreikių ir tikslų nustatymo reikalavimus, nepakankamus kvalifikacijos reikalavimus asmenims, siūlantiesiems ir parduodantiems klientams IGD produktus, reglamentavimo spragas, susijusias su interesų konfliktų valdymu ir skatinimo priemonėmis, bei produkto valdymo ir priežiūros reikalavimų netaikymu draudimo produktams, *inter alia*, IGD.

Šios išvados padarytos atsižvelgiant į LB tyrimus. Pirmasis iš tyrimų buvo LB 2013 m. Gyvybės draudimo įmonių elgsenos, teikiant klientams gyvybės draudimo paslaugas, vertinimo pasitelkus trečiasias šalis, tyrimas ir jo ataskaita. Šio tyrimo tikslas buvo įvertinti, ar gyvybės draudimo įmonės, prieš sudarydamos gyvybės draudimo sutartis, laikosi teisės aktų reikalavimų dėl būtinos informacijos apie klientą surinkimo bei jo poreikių nustatymo ir esminės informacijos apie draudimo sutarčių sąlygų atskleidimo. Tačiau šio tyrimo išvados buvo formuojamos remiantis tik 134 atsitiktiniu būdu sudarytomis IGD sutartimis, sudarytomis 2012 m. – 2013 m. laikotarpiu. Nors jau buvo pažymėta, jog Lietuvos gyvybės draudimo rinka ir išsiskiria, jog IGD sutartys sudaro virš 60 procentų visos rinkos⁷², tačiau nesuprantama, kodėl tik tokia maža dalis sutarčių buvo pasirinkta bei tiksliai net neįvardinta, kokių draudimo įmonių sudarytos IGD sutartys buvo vertintos. Tai autorės nuomone, sudaro pagrindą abejoti paties atlikto tyrimo objektyvumu. Kitas LB

⁶⁹ MiFID 2 and insurance based investment products. Sutherland: Eversheds Sutherland, 2014 [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. vasario 5 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=f24d6698-fc48-441b-977e-d9608a4ace3c>>.

⁷⁰ LB pasiūlymai susiję su MiFID direktyvos taikymu IGD yra nepagrįsti ne tik tuo pagrindu, jog ši direktyva apskritai nėra taikoma IGD produktams, tačiau ir dėl tos priežasties, jog LB pasiūlymu pateikimo metu jau buvo įsigaliojusi MiFID II direktyva, tad metodologiškai tokie pasiūlymai yra netinkami bei keliantys abejonių dėl vartotojų teisių užtikrinimo, kadangi MiFID direktyva ir buvo pakeista, kadangi „finansų krizė atskleidė finansų rinkų veikimo ir skaidrumo trūkumą“.

⁷¹ Aut. Past. – terminas „investavimo produktai“ naudojamas kaip LB pateiktuose pasiūlymuose, darbo autorės nuomone, reiškiantis „finansines priemones“ MiFID ir MiFID II direktyvų prasme.

⁷² Aut. Past. – pažymėtina, jog LB tinklapyje nėra pateikiami duomenys, kiek tiksliai yra sudaryta IGD sutarčių per metus.

2014 m. Kliento rizikos tolerancijos lygio ir sutarties sudarymo tikslų nustatymo IGD tyrimas buvo atliktas, siekiant įvertinti IGD paslaugas teikiančių įmonių vidaus tvarkas bei procedūras, susijusias su kliento tikslų įvertinimu ir IGD sutarties tinkamo varianto parinkimu. Šio tyrimo rezultatai atskleidė, jog draudimo įmonės nustatytus reikalavimus vykdo tik iš dalies, kadangi netinkamai nustatomos arba vengiama nustatyti kliento žinios investavimo srityje bei rizikos tolerancijos lygį net ir tuo atveju, jei turi specialius įrankius, t. y. klientų poreikių anketas. Kita išvada šio tyrimo išvada – draudimo įmonių konsultantai neatskleidžia klientams informacijos apie galimą draudiko elgesį draudėjui pažeidus sutartį, ginčų sprendimo tvarką ir sutarties nutraukimo lengvatinėmis sąlygomis teisę.

Pažymėtina, jog šie abu LB tyrimai atlikti remiantis galiojančiais tuo metu teisės aktais, t. y. DĮ, 2010 m. birželio 1 d. priimtu Lietuvos Respublikos draudimo priežiūros komisijos nutarimu Nr. N-196 „*Dėl privalomų nurodymų dėl asmenų, ketinančių sudaryti gyvybės draudimo sutartį, poreikio nustatymo, siūlomo produkto tinkamumo vertinimo ir informavimo apie gyvybės draudimo sutarties sąlygas*“ (toliau – Nutarimas), Lietuvos Respublikos draudimo priežiūros komisijos 2010 m. birželio 1 d. nutarimu Nr. N-196 patvirtintus „*Privalomus nurodymus dėl asmenų, ketinančių sudaryti gyvybės draudimo sutartį, poreikių nustatymo, siūlomo produkto tinkamumo vertinimo ir informavimo apie gyvybės draudimo sutarties sąlygas*“ (toliau – Nurodymai) bei Lietuvos Respublikos draudimo priežiūros komisijos 2004 m. kovo 16 d. nutarimu Nr. N-30 „*Dėl informacijos, kurią privalo teikti draudimo tarpininkai klientams*“ (toliau – Nutarimas dėl informacijos).

Siekiant aiškesnės ir struktūruotos analizės, visos keturios problemos, kurios buvo nurodytos aukščiau, bus toliau aptariamoms atskirai.

(a) *Kliento tikslų ir poreikių nustatymas*

Kliento tikslų bei poreikių nustatymas sudarant IGD sutartis nėra naujiena draudimo rinkoje.

Nutarimo 5 – 13 punktuose buvo numatytos taisyklės, skirtos klientų poreikių nustatymui bei siūlomo produkto tinkamumo vertinimo. Šis procesas iš esmės apima dvi stadijas, t. y.: i) poreikio nustatymą; bei ii) pasiūlymo pateikimą. Pirmojoje stadijoje, nustatydami kliento poreikius, draudimo įmonė (jos įgaliotas atstovas) arba nepriklausomas draudimo tarpininkas⁷³ privalo surinkti iš kliento informaciją, reikalingą esminiems

⁷³ Pažymėtina, jog nors IDD direktyva panaikino draudimo tarpininkų skirstymą į priklausomus, tačiau šiame darbe jos bus vartojamos kaip įprastą rinkoje, t. y. kalbant apie draudimo brokerius ir agentus.

faktams apie kliento poreikius nustatyti bei draudimo produkto tinkamumui įvertinti. Rinktina informacija yra: i) informacija apie asmenines kliento aplinkybes (kliento amžių, šeiminę padėtį, vaikų skaičių ir pan.); ii) kliento siekiami draudimo sutarties sudarymo tikslai (pavyzdžiui, sutartimi siekiama sukaupti reikiamą sumą vaikų išsilavinimui, papildomai pensijai ir pan.); iii) informacija apie kliento finansinę būklę (pavyzdžiui, informacija apie nuolatinės pajamas, turimas gyvybės draudimo ar draudimo nuo nelaimingų atsitikimų sutartis ir pan.) bei pinigų suma, per mėnesį skirtiną draudimo įmokoms mokėti; iv) kliento investavimo rizikos tolerancijos lygis ir/ar poreikis garantijoms; v) informacija apie kliento žinias ir patirtį investavimo srityje; vi) kita, draudimo įmonės arba nepriklausomo draudimo tarpininko manymu, svarbi informacija apie klientą (7 punktas). Antroje stadijoje, jei siūloma sudaryti IGD sutartį, draudimo įmonė (jos įgaliotas atstovas) arba nepriklausomas draudimo tarpininkas, įvertinę surinktą informaciją apie klientą, privalo turėti pagrindą manyti, jog konkreti sutartis, kurią siūloma sudaryti, atitinka: i) kliento siekiamus draudimo sutarties sudarymo tikslus; ii) klientas pakankamai supranta riziką, būdingą investicinio gyvybės draudimo sutarčiai (ypač tuo atveju, jei klientas ketina pasirinkti aukšto rizikingumo investavimo kryptis) (10 punktas). Vėliau įsigaliojusiam Lietuvos banko valdybos 2015 m. balandžio 23 d. nutarime Nr. 03-69 „Dėl Privalomų nurodymų dėl asmenų, ketinančių sudaryti gyvybės draudimo sutartį, poreikių nustatymo, siūlomo produkto tinkamumo vertinimo ir informavimo apie gyvybės draudimo sutarties sąlygas patvirtinimo“ (toliau – Nutarimas dėl informacijos II) šios nuostatos paliktos nepakeistos. Taigi Nutarime aiškiai numatyti reikalavimai skirti tiek draudimo įmonėms, tiek draudimo tarpininkams tinkamai nustatyti vartotojų poreikius bei pasiūlyti tuos poreikius atitinkančią IGD sutartį, įvertinus IGD sutarties sudarymo tikslus bei įsitikinus, jog vartotojas supranta prisiimamą riziką.

Taip pat pažymėtina, jog Nurodymuose buvo nustatyta, kad prieš sudarant gyvybės draudimo sutartis, turi būti nustatyti kliento poreikiai, remiantis paties kliento pateikta informacija. Draudimo tarpininkų teikiami patarimai ar rekomendacijos dėl draudimo sutarties turi būti išaiškinti nuosekliai, įvertinti atsižvelgiant į pagrindinius lyginamų analogiškų draudimo produktų skirtumus, išskiriant pranašumus bei trūkumus, nebent patarimai ar rekomendacijos yra teikiami dėl standartizuotų draudimo sutarčių, kurių sąlygos patvirtintos teisės aktais (7 punktas). Draudimo tarpininkų teikiami patarimai ar rekomendacijos dėl draudimo sutarties turi būti išaiškinti nuosekliai, įvertinti atsižvelgiant į pagrindinius lyginamų analogiškų draudimo produktų skirtumus, išskiriant pranašumus bei trūkumus, nebent patarimai ar rekomendacijos yra teikiami dėl standartizuotų draudimo sutarčių, kurių sąlygos patvirtintos teisės aktais (8 punktas).

LB teikė pasiūlymus IGD reglamentavimo tobulinimui tuo atžvilgiu, jog MiFiD direktyvoje numatyti reikalavimai jau ne vienoje valstybėje narėje yra taikomi ir IGD. Taigi buvo siūloma papildyti kliento poreikių ir tikslų nustatymo reikalavimus, detaliau reglamentuojant MiFiD direktyvoje nustatytus tinkamumo (angl. *suitability*) ir priimtino (angl. *appropriateness*) testų taikymą. Taip pat pateiktos dar dvi galimybės: i) patikslinti Nutarimą ir jame numatyti reikalavimą, kad draudimo įmonė rekomenduotų klientui arba potencialiam klientui investavimo kryptis, kurios geriausiai atitiktų jo interesus (tai atitiktų Lietuvos Respublikos finansinių priemonių rinkų įstatymo 22 straipsnio 6 dalyje nustatytą reikalavimą⁷⁴); ii) numatyti draudimo įmonėms procedūras, kurios leistų nuolat turėti pakankamą naujausią informaciją apie klientą. Tačiau pats LB pažymi, jog tam tikri reikalavimai įvertinti kliento poreikius jau buvo įtvirtinti, tačiau praktikoje neįgyvendinti⁷⁵. Tad vien šis LB vertinimas indikuoja problemą, susijusią su ne netinkamu IGD produktų pardavimu, kadangi nėra taikomi reikalavimai, kokie nustatyti platinant finansines priemones. Pažymėtina, jog dėl šios LB įvardijamos problemos taip pat LB sulaukė sąlyginai mažo skundų kiekio iš vartotojų⁷⁶, o pateikti skundai buvo atmesti kaip nepagrįsti. Tai vienas iš indikatorių, jog vartotojai supranta jiems tenkančią riziką.

Tačiau IDD 30 straipsnyje įtvirtino šį reikalavimą, tad DĮ buvo papildytas 158³ straipsniu, numatančiu draudimo produktų tinkamumo ir priimtino vertinimą⁷⁷. Šio straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, jog prieš sudarydamas draudimo principu pagrįsto investicinio produkto sutartį, kai yra teikiama rekomendacija, draudikas ar draudimo tarpininkas privalo gauti informaciją apie draudėjo žinias ir patirtį konkrečios rūšies produkto ar paslaugos investavimo srityje, draudėjo finansinę padėtį, galimybes patirti nuostolių, priimtinos rizikos lygį, tokia sutartimi siekiamus tikslus ir kitą susijusią informaciją, leidžiančią rekomenduoti draudėjui tinkantį draudimo principu pagrįstą investicinį produktą.

⁷⁴ Nagrinėjama atveju kalbama apie 2012 m. sausio 1 d. redakciją. „6. Finansų maklerio įmonė, surinkusi ir įvertinusi šio straipsnio 5 dalyje nurodytą informaciją, turi rekomenduoti klientui ar potencialiam klientui konkrečias investicines paslaugas ir finansines priemones, kurios geriausiai atitiktų kliento interesus.“

⁷⁵ Žr. LB pasiūlymų 27 psl.

⁷⁶ IGD problemų analizės tikslais buvo nagrinėjami LB nagrinėti vartotojų skundai, susiję su IGD sutartimis. Nagrinėtos LB praktikos paieška naudojantis dvejomis sistemomis. Visų pirma, praktikos paieška atlikta Infolex duomenų bazėje (<https://www.infolex.lt/teise/Default.aspx?ID=99&item=1309249#>), nurodant ginčas turi būti nagrinėtas LB bei naudojant raktinius žodžius: „investicin gyvyb draudim“. Taip pat paieška atlikta ir LB sistemoje (https://www.lb.lt/lt/frd-gincai-su-vartotojais?query=gyvyb&ff=1&service_type=gyvyb%C4%97s+draudimas), pasirinkus paslaugos tipą „gyvybės draudimas“. LB sistemoje pateikiamos 30 bylų, Infolex – 14.

⁷⁷ Pažymėtina, jog IDD išskiria ir kitu testu – reikalavimų ir poreikių testu (angl. - *demands and needs test*), kuris nėra įtvirtintas MiFiD II taip nustatant papildomą apsaugą vartotojams.;

Naujoves atskleidė kitas Europos Sąjungos teisės aktas - 2017 m. Europos Komisijos deleguotasis reglamentas (ES) Nr. 2017/2359, kuriuo Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/97 papildoma draudimo principu pagrįstų investicinių produktų platinimui taikomais informavimo reikalavimais ir veiklos vykdymo taisyklėmis (toliau – IBIP reglamentas). Šis reglamentas nustatė IDD direktyvoje nustatytų reikalavimų taikymo ir praktinio naudojimo aspektus. 9 straipsnyje numatytas tinkamumo vertinimas, kuris apima informacijos apie kliento finansinę padėtį⁷⁸ bei informaciją investicinius tikslus rinkimą⁷⁹. 17 straipsnyje nurodytos bendros tinkamumo ir priimtumo vertinimo nuostatos, apimančios informacijos, kuri patikslina kliento patirtį bei išsilavinimą, t. y. draudimo principu pagrįstų investicinių produktų, su kuriais yra susipažinęs klientas, rūšis, kliento sudarytų sandorių dėl draudimo principu pagrįstų investicinių produktų pobūdį bei kliento išsilavinimą ar profesiją. Tačiau draudimo produktų platintojui paliekama teisė spręsti, kokia informacija ir priemonės yra tinkamos ir pakankamos kiekvienu atveju bei nurodoma rinktina informacija iš kliento yra visiškai įprasta rinkos praktika.

Šio straipsnio 9 dalyje numatyta, jog vartotojui teikiamoje reguliarioje ataskaitoje, kurioje nurodomos vartotojui suteiktos paslaugos ir išlaidos, susijusios su vartotojo naudai sudarytais sandoriais ir suteiktomis paslaugomis, taip pat įtraukiama atnaujinta informacija, kaip IGD produktas atitinka vartotojo poreikius. LB pasiūlymu metu galiojusi DĮ redakcijos 116 straipsnio 6 dalis numatė, jog kiekvienais metais draudikas draudimo sutartyje nustatytais terminais privalo raštu pranešti draudėjui apie jam tenkanti draudiko pelno dalies dydį, išperkamosios sumos dydį, jei sudaryta draudimo sutartis, susijusi su kapitalo kaupimu. Tokiu atveju vartotojas taip pat būdavo informuojamas apie esminę jį dominančią informaciją.

Taip pat DĮ papildytas 90¹ straipsniu (atitinkančiu IDD direktyvos 17 sraipsnį), kuriame nustatyta pareiga elgtis geriausiomis draudėjui, apdraustajam, naudos gavėjui ir nukentėjusiam trečiajam asmeniui sąlygomis ir jų interesais. Šio straipsnio 1 ir 2 dalyje numatyti reikalavimai draudimo produktų platintojams⁸⁰ visada sąžiningai, teisingai ir

⁷⁸ įskaitant to asmens galimybes prisiimti nuostolius, apima, kai tai aktualu, ir informaciją apie kliento nuolatinių pajamų šaltinį ir dydį, turtą, įskaitant likvidų turtą, investicijas ir nekilnojamąjį turtą bei nuolatinius finansinius įsipareigojimus.

⁷⁹ įskaitant to asmens priimtinos rizikos lygį, apima, kai tai aktualu, informaciją apie laikotarpį, kurį klientas arba potencialus klientas nori turėti tą investiciją, to asmens teikiamą pirmenybę prisiimamos rizikos atžvilgiu, rizikos profilį ir investicijos paskirtį.

⁸⁰ Draudimo produktų platinimas – ūkinė veikla, kai konsultuojama dėl galimybės sudaryti draudimo sutartis, siūloma sudaryti draudimo sutartis ar atliekamas kitas su draudimo sutarčių sudarymu susijęs parengiamasis darbas, taip pat ūkinė veikla, kai sudaromos draudimo sutartys arba teikiama pagalba administruojant ir vykdant tokias sutartis, visų pirma pateikus reikalavimą išmokėti draudimo išmoką, įskaitant informacijos apie vieną ar daugiau draudimo sutarčių teikimą pagal kriterijus, kuriuos draudėjas pasirenka internetu arba kitomis priemonėmis, ir draudimo produktų sąrašo pagal rangą sudarymą, įskaitant kainų ir produktų

profesionaliai veikti geriausiomis draudėjams, apdraustiesiems, naudos gavėjams ir nukentėjusiems tretiesiems asmenims sąlygomis ir jų interesais bei draudimas draudimo produktų platintojams, nustatyti savo darbuotojams motyvacinės atlygio sistemas, susijusias su konkretaus draudimo produkto pardavimu. Tačiau atsižvelgiant į Nutarime bei Nurodymuose nustatytas pareigas draudimo rinkos subjektams, akivaizdu, jog vartotojams turi būti siūlomos IGD sutartys bei investavimo kryptys, kurios atitinka jų poreikius. Draudimo produktų platintojų elgesys, kuriuo siekiama darbuotojus paveikti parduoti atitinkamus IGD produktus, kurie neatitinka konkretaus vartotojo poreikių laikytini pažeidžiantys šį nustatytą reguliavimą. Be kita ko, Nutarimo dėl informacijos 2.7 papunktyje taip pat yra buvo numatyta, kad draudimo tarpininkas (t. y. draudimo brokeris) privalo klientų interesams visada skirti didesnę prioritetą negu savo ar kitų draudimo rinkos dalyvių interesams, klientams teikti tik visapusišką ir teisingą informaciją apie draudimo bendroves, draudimo produktų ypatybes ir draudimo sutarties sąlygas. Nors ši nuostata skirta tik nepriklausomiems draudimo tarpininkams, tačiau tai pabrėžė išskirtinę pareigą veikti būtent draudėjo interesais.

Be kita ko, atsižvelgus į IGD sutarties santykių specifiką ir dvilypiškumą, civilinės teisės prasme galima išskirti, jog tarp šalių ir tarpininko susidaro keletas civilinių teisinių santykių. Darbo autorės nuomone, galima išskirti keletą esminių etapų susijusių su tikslų ir poreikių nustatymu, t. y. teisinių santykių, susiklosčiusių tarp skirtingų subjektų: i) santykiai tarp nepriklausomų draudimo tarpininkų, draudikų ir klientų; ii) santykiai tarp priklausomų draudimo tarpininkų ir draudikų⁸¹; iii) santykiai tarp draudikų ir klientų tiesiogiai.

Pirmuoju atveju pagal iki reformos galiojusį reguliavimą išskirtini ir skirtingi santykiai susiklostantys remiantis DĮ 163 straipsniu, kuriame buvo numatyta, jog draudimo brokerių įmonė gali vykdyti tarpininkavimo paslaugas remiantis tiek kliento, tiek draudiko

palyginimą, arba draudimo sutarties kainos nuolaidą, kai draudėjas gali tiesiogiai ar netiesiogiai sudaryti draudimo sutartį internetu arba kitomis priemonėmis (DĮ 2 straipsnio 25¹ dalis).

Draudimo produktų platintojas – draudimo tarpininkas, papildomos draudimo veiklos tarpininkas arba draudikas (DĮ 2 straipsnio 25² dalis).

Pažymėtina, jog IDD direktyvoje nebeliko sąvokų, kaip: priklausomas ir nepriklausomas draudimo tarpininkas. Pirminis IDD direktyvos variantas buvo išplėsti priklausomų draudimo tarpininkų veiklos sritis, jog jie galėtų dirbti ne vienos draudimo bendrovės pavedimu, tačiau buvo atsižvelgta į valstybių suinteresuotų asmenų nuomonę, jog tokiu atveju būtų paneigta takoskyra tarp draudimo tarpininkų bei tokiu atveju iškiltų problemos susijusios su civiline atsakomybe, kvalifikacija ir t. t.

⁸¹ Pažymėtina, jog IDD direktyvoje ir naujoje DĮ redakcijoje yra atsisakyta skirstymo į priklausomus ir nepriklausomus draudimo tarpininkus.

pavedimu⁸². Pavyzdžiui, Vokietijos doktrinoje išskiriama dvipusio santykio teorija⁸³, kuri iš esmės reiškia, jog tarp nepriklausomo draudimo tarpininko ir kliento susiklosto santykiai, kurie įpareigoja nepriklausomą draudimo tarpininką veikti kliento interesais, tačiau, kita vertus, tarp nepriklausomo draudimo tarpininko ir draudiko taip pat susiklosto santykiai, kurie įpareigoja nepriklausomą draudimo tarpininką veikti atsižvelgiant ir į draudiko interesus. Darbo autorės nuomone, toks požiūris yra teisingas ir Lietuvos teisinės sistemos kontekste, tačiau galiojusio DĮ įstatymo 163 straipsnio 2 dalis numatė, kad draudimo brokerių įmonė privalo veikti draudėjo, apdraustojo, naudos gavėjo ar nukentėjusio trečiojo asmens interesais, nepaisant to, kokios sutarties pagrindu nepriklausomas draudimo tarpininkas veikė – ar sutarties su draudiku, ar sutarties su klientu pagrindu. Tai visiškai atitinka naujai DĮ įtvirtintą reguliavimą.

Nepaisant to, kas nurodyta aukščiau, taip pat pažymėtina, jog nepriklausomam draudimo tarpininkui sudarius sutartį su klientu, tokie santykiai kvalifikuotini kaip atyginginių paslaugų teikimas pagal CK XXXV skyriaus normas. CK 6.716 straipsnyje įtvirtinta paslaugų sutarties samprata visiškai atitinka nepriklausomo draudimo tarpininko veiklą, kai sutartis sudaryta tarp nepriklausomo draudimo tarpininko ir kliento – kai nepriklausomas draudimo tarpininkas vertina kliento tikslus ir poreikius. Tai patvirtina ir faktas, jog draudimo tarpininkas turi visas bendrąsias paslaugų teikėjo pareigas tokias, kaip: pareigą surinkti apie klientą būtiną informaciją, įspėti jį apie rizikas bei atsiskaityti su klientu, t. y. CK 6.772 straipsnis. Tokiai pozicijai suponuoja ir T. Talutis, pažymintis, jog atsižvelgiant į skirtingų valstybių reguliavimą ir susiklosčiusius požiūrius, negalima daryti išvados, jog santykiai susiklostę tarp nepriklausomo draudimo tarpininko ir kliento (būsimo draudėjo), yra kvalifikuotini kaip rangos sutartis ar komisas, nes neatitinka šioms sutartims taikomų reikalavimų⁸⁴. Pažymėtina, jog tokie susiklostę santykiai gali būti kvalifikuojami kaip atlygintinės paslaugos nepaisant to, jog atlygintinumo požymis šiuose santykiuose yra kitoks nei įprastinis, t. y. *de facto* klientas nemoka jokie atlyginimo tiesiogiai nepriklausomam draudimo tarpininkui, o draudikui. Tačiau ekonominiu požiūriu, kliento sumokėtų įmokų dalis, kaip atlygis, yra sumokama nepriklausomam draudimo tarpininkui, nors ir netiesiogiai. Toks ypatumas yra pateisinamas susiformavusiu tarptautiniu papročiu.

⁸² Vertinant šį reguliavimą manytina, jog didžiausia problema yra ne netinkamas klientų interesų užtikrinimas, o apskritai galimybė nepriklausomam draudimo tarpininkui veikti sutarties su draudiku pagrindu. Tokiu atveju ir iškyla pagrindinės problemos, susijusios su interesų konfliktu, veikimu kliento interesais bei nepasitikėjimas ar tokiu atveju nepriklausomas draudimo tarpininkas gali išvengti interesų konfliktų.

⁸³ MATUSCHE, A. *Pflichten und Haftung des Versicherungsmakler*. Karlsruhe: VVW Karlsruhe, 1995. p. 37 – 39.

⁸⁴ TALUTIS, T. *Draudimo teisė: Nepriklausomų draudimo tarpininkų veiklos ypatumai*. Vilnius: RDI grupė, 2009

Be kita ko, kliento atstovavimas sudarant sutartį, pagalba administruojant bei vykdant sutartį, o šiuo atveju – teikiant draudėjams ataskaitas apie tai, kaip IGD atitinka jų poreikius, atitinka CK XXXVI skyriuje numatytą pavedimo institutą. CK 6.760 straipsnio 1 dalyje numatyta, jog įgaliotinis privalo įvykdyti jam duotą pavedimą sąžiningai ir rūpestingai, kad įvykdymas geriausiai atitiktų įgaliotojo interesus, bei vengti savo asmeninių interesų konflikto su įgaliotojo interesais.

Atkreiptinas dėmesys, jog šiuo atžvilgiu pats CK numato kliento interesų prioriteto institutą – CK 6.718 straipsnio 1 dalyje numatyta, jog teikdamas paslaugas paslaugų teikėjas privalo veikti sąžiningai ir protingai, kad tai labiausiai atitiktų kliento interesus, o 2 dalis numato paslaugų teikėjui, teikiant paslaugas, laikytis atitinkamos profesijos standartų⁸⁵. Kasacinis teismas yra pažymėjęs, kad iš CK nuostatų, reglamentuojančių atlygintinų paslaugų teikimą, darytina išvada, jog vienas paslaugų sutarčių ypatumų yra tai, kad paslaugų teikėjo ir kliento santykiai grindžiami pasitikėjimu. Tokia išvada kyla iš to, kad paslaugų teikėjas paprastai yra profesionalas, veikiantis srityje, kurią gerai išmano ir kurios klientas negali visiškai kontroliuoti. Toks santykių pobūdis lemia paslaugų teikėjo pareigą veikti kliento interesais⁸⁶. Papildomai, CK 6.760 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad įgaliotinis privalo įvykdyti jam duotą pavedimą sąžiningai ir rūpestingai, kad įvykdymas geriausiai atitiktų įgaliotojo interesus, bei vengti savo asmeninių interesų konflikto su įgaliotojo interesais. Reikalavimas vykdant pavedimą nepažeisti atstovaujamojo interesų yra bendroji atstovo pareiga, įtvirtinta įstatyme ir galiojanti nepriklausomai nuo to, ar yra *expressis verbis* (aiškiais žodžiais; tiesiogiai) įrašyta į įgaliojimo tekstą⁸⁷. Taigi tai įrodo, jog CK įtvirtintas reglamentavimas visiškai atitinka DĮ reforma įtvirtintą reguliavimą.

Taip pat paminėtina situacija, kai draudimo brokeriai sudaro sutartis su draudikais – tokios sutartys buvo leidžiamos tiek, kiek nepažeidžia nepriklausomų draudimo tarpininkų pareigų savo klientams (kaip jau nurodyta aukščiau DĮ 163 straipsnio 2 dalis). Šiuo atveju draudimo brokerių įmonės ir draudiko sudarytai sutarčiai būdingi pavedimo sutarties požymiai⁸⁸. Šio instituto normos taip suteikia apsaugą klientams, kadangi 6.759 straipsnio 1 dalis numato, jog įgaliotojo nurodymai privalo būti teisėti. Vadinasi, tuo atveju jei draudiko nurodymai būtų priešingi ir nesuderinami su kliento interesų prioritetu, tokie

⁸⁵ CK 6.38 straipsnio 2 dalyje nustatyta pareiga vykdyti prievolę pagal profesinei veiklai taikomus reikalavimus.

⁸⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyrius. 2014 m. balančio 11 d. nutartis civilinėje byloje UAB „ASU Baltija“ v. UAB „Ragotka“ Nr. 3K-3-201/2014;

⁸⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyrius. 2017 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje J. R., P. V. ir A. R. v. L. P.Nr. 3K-3-242-687/2017;

⁸⁸ *Ibid.*

nurodymai prieštarautų imperatyvioms galiojusio DĮ normoms bei negalėtų būti laikomi teisėtais šios normos prasme.

Antruoju atveju priklausomi draudimo agentai veikia susitarimų su draudikais pagrindu (DĮ 184 straipsnis). Tokiems santykiams yra taikomos CK XII skyriuje numatyto Komerčinio atstovavimo normos⁸⁹, atsižvelgiant į DĮ numatytas išimtis. CK 2.156 straipsnio 1 punkte nurodyta, jog prekybos agentas privalo sąžiningai ir rūpestingai vykdyti visus atstovaujamojo pavedimus ir protingumo kriterijų atitinkančias instrukcijas, būti lojalus atstovaujamojam ir veikti išimtinai dėl atstovaujamojo interesų. Tai paaiškinama tuo, jog draudimo agentai iš esmės yra laikomi draudikų struktūrine dalimi, kadangi toks draudimo tarpininkas gali veikti tik vieno draudiko vardu. Tačiau atitinkami „apsauginiai svertai“ buvo numatyti Nutarime bei Nutarime dėl informacijos, kurie užtikrino ir priklausomų draudimo tarpininkų pareigą veikti geriausiais klientui interesais. Taip pat ir aukščiau nurodyta CK nuostata suponuoja pareigą elgtis protingai, t. y. apdairiai, rūpestingai, atidžiai ir sąžiningai⁹⁰. Tad vargu ar elgesys, priešingas kliento interesams, siūlant investicijų kryptis bei administruojant sutartį gali būti laikomas protingu.

Trečiuoju atveju, magistro autorės nuomone, tarp draudiko ir kliento, konsultuojant dėl investicinių krypčių bei vertinant ar jos atitinka klientų poreikius, turėtų susiklostyti atlygintinių paslaugų santykiai⁹¹, kurių atžvilgiu draudikas taip pat turi veikti taip, kad tai atitiktų kliento interesus.

Atsižvelgiant į visus tris nurodytus atvejus, pažymėtina, jog sąžiningumo ir teisingumo principai yra ne tik fundamentalūs civilinės teisės – tačiau ir visų teisės šakų, principai. Šiais principais turi būti vadovujamasi visuose civiliniuose teisiniuose santykiuose bei jie yra neišvengiami kiekvieno prievolinio teisinio santykio norminis pagrindas⁹². Vienas iš sąžiningumo principo vaidmens bruožų – jo taikymas ikisutartiniams ir posutartiniams teisiniams santykiams⁹³, t. y. CK 6 knygos normose eksplicitiškai visuose sutartinių teisinių santykių etapuose yra įtvirtintas sąžiningumo principas, kurio šalys negali atsisakyti ar apriboti jo taikymo (CK 6.158 straipsnis, 6.163 straipsnis). Vienas iš

⁸⁹ *Ibid.*

⁹⁰ MIKELĖNAS, V. *et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras*. Pirmoji knyga: bendrosios nuostatos. Vilnius: Justitia, 2001, p. 75

⁹¹ Tokią išvadą magistro darbo autorė padarė atsižvelgiant į tai, jog konsultacijos dėl investicijų krypčių bei kliento rizikos nustatymas nepatenka po įprastinės draudimo sutarties samprata numatyta CK 6.987 straipsnyje.

⁹² MIKELĖNAS, V. *Prievolių teisė*: pirmoji dalis. Naujasis civilinis kodeksas. Vilnius: Justitia, 2002. p. 192.

⁹³ ARLAUSKAS, S. Sąžiningumo principas prievoliniuose teisiniuose santykiuose. *Jurisprudencija*, 2013, 20(4), p. 1369.

pagrindinių šio principo reikalavimų yra tai, jog sutarties šalys turi būti sąžiningos viena kitos atžvilgiu bei atskleisti visą joms žinomą informaciją, kuri yra reikšminga kitai sutarties šaliai priimant sprendimą dėl sutarties sudarymo ar vykdant sutartį⁹⁴. Tai patvirtina CK 6.163 straipsnio 1 dalyje, kurioje numatyta, kad šalys privalo elgtis sąžiningai esant ir sutartiniams santykiams. Toks sąžiningumo imperatyvas ypač reikšmingas vartojimo santykiuose, tad naujasis reguliavimas numatytas DĮ dar labiau įtvirtino šio principo laikymąsi, tačiau jokių naujų pareigų draudimo produktų platintojams nesukūrė.

Taigi tai, kas nurodyta aukščiau, leidžia daryti pagrįstą išvadą, jog esminė problema nagrinėjamu atveju, kaip pastebėjo ir pats LB, tuo metu galiojusių teisės aktų nesilaikymas. Vien faktas, jog IGD sutarčių sudarymo atveju investavimo kryptys apima finansines priemones, savaime nesuponuoja išvados, jog IGD atveju netaikant MiFID ar MiFID II direktyvose numatytų reikalavimų bus pažeidžiami vartotojų interesai. Priešingai, duali IGD prigimtis pateisina ir skirtingą reglamentavimą, kuris yra labiau pritaikytas draudimo teisinei formai. Nagrinėjamu atveju tuo metu galiojęs teisinis reguliavimas visiškai užtikrino tinkamą vartotojų teisių apsaugą įvertinant IGD sutarties tikslus bei įvertinant kliento rizikos lygį, kas lemtų tinkamą investavimo kryčių parinkimą. Tuo tarpu LB pasiūlymai bei DĮ pakeitimai realios egzistuojančios problemos neišsprendė tik nustatė savo esmę analogišką reguliavimą, kuris vartotojų atžvilgiu nesuteikė jokios papildomos apsaugos.

(b) *Produkto valdymo ir priežiūros reikalavimai draudimo produktams*

Ši problema LB pasiūlymuose apibrėžiama tuo aspektu, jog priešingai nei MiFID II direktyvoje, DĮ nebuvo nustatyti produkto valdymo ir priežiūros reikalavimai. Produktų priežiūros ir valdymo priemonės - tai vidiniai procesai, funkcijos ir strategijos, kuriomis siekiama sukurti ir pateikti produktus į rinką, stebėti ir peržiūrėti jų gyvavimo ciklą. Tokios priemonės turi apimti bent jau: i) tikslinės rinkos nustatymą, kuriai produktas laikomas tinkamu; ii) rinkos segmentų nustatymas, kuriems produktas nėra laikomas tinkamu; iii) produkto analizės atlikimas, kad būtų galima įvertinti numatomą produkto našumą; iv) produkto priežiūros atlikimas, kad būtų nustatyta, ar produktas sukelia žalą vartotojui ir, jei taip atsitinka, imamasi veiksmų, kad pakeisti jo charakteristikas ir sumažinti žalą; v) platinimo kanalų nurodymas, atsižvelgiant į tikslinės rinkos ir produkto savybes; ir vi)

⁹⁴ ZAVECKAS, K. *Pareigos atskleisti informaciją draudimo santykiuose turinys: teoriniai ir praktiniai aspektai*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008. p. 35.

patikrinimas, ar platinimo kanalai veikia pagal kūrėjo produktų priežiūros ir valdymo tvarką⁹⁵. Tokio instituto įtvirtinimo poreikis kilo atsižvelgiant į finansinių paslaugų rinkų pokyčius pastaraisiais metais, kurie parodė, kad finansų įstaigų elgesys su klientais gali sukelti ne tik didelę žalą vartotojams, bet ir pakenkti rinkos pasitikėjimui, finansiniam stabilumui ir finansų sistemos vientisumui⁹⁶.

Tokio reguliavimo DĮ nebuvo, tačiau DĮ papildytas 158⁵ straipsniu, kuris įtvirtino iš esmės tik draudikams, kurie kuria draudimo produktus, pareigą nustatyti draudimo produktų patvirtinimo tvarką, tikslinę rinką bei jos rizikos vertinimą, išmanyti savo produktus bei juos reguliariai peržiūrėti bei pateikti visą reikalingą informaciją šių produktų platintojams. Produktų platintojams, kurie patys jų nesukūrė, įtvirtinta pareiga gauti visą informaciją apie produktą, jo patvirtinimo procesą, nurodyti numatytą tikslinę rinką bei išmanyti produkto ypatybes ir tikslinę rinką. Taigi produkto valdymo ir priežiūros reikalavimai iš esmės yra nustatyti tik draudikams, nors IDD direktyvos 25 straipsnis apima ir draudimo tarpininkus⁹⁷. Tačiau tai nelaikytina įstatymo spraga, kadangi draudimo tarpininkai Lietuvoje nevykdo draudimo veiklos⁹⁸ bei remiantis DĮ 3 straipsniu jiems tokia teisė nėra suteikta, tad jokių draudimo produktų draudimo tarpininkai patys nekuria.

Produktų platintojams nustatyti produktų platinimo tvarkos reikalavimai, kurie papildomai įtvirtina kitas platintojų pareigas, t. y. žalos vartotojui išvengimas arba sumažinimas, interesų konfliktų valdymo užtikrinimas, atsižvelgimas į klientų tikslus, interesus ir ypatybes⁹⁹. Toks reglamentavimas paskirsto proporcingai teises ir pareigas tarp draudimo rinkos dalyvių.

⁹⁵ EIOPA. Consultation Paper on the proposal for Guidelines on product oversight and governance arrangements by insurance undertakings [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. vasario 5 d.]. Prieiga per internetą: <https://eiopa.europa.eu/Publications/Consultations/2014-10-27_EIOPA-BoS-14-150_POG_guidelines_rev.pdf>;

⁹⁶ EBA. Consultation Paper: Draft Guidelines on product oversight and governance arrangements for retail banking products [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. vasario 5 d.]. Prieiga per internetą: <<https://eba.europa.eu/documents/10180/888290/EBA-CP-2014-37+%28Draft+Guidelines+on+POG%29.pdf>>;

⁹⁷ 2017 m. rugsėjo 21 d. Europos Komisijos deleguotojo reglamento (ES) 2017/2358 kuriuo Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/97 papildoma draudimo produktų priežiūros ir valdymo reikalavimais draudimo įmonėms ir draudimo produktų platintojams, 3 straipsnyje pateikiamas atvejis kuomet draudimo tarpininkai laikomi kūrėjais. Tai laikoma situacijomis, kai apskritai išanalizavus draudimo tarpininkų veiklą paaiškėja, kad jie priima sprendimus dėl draudimo produkto parengimo ir plėtojimo rinkai.

⁹⁸ Draudimo veikla – ūkinė veikla, kuria draudimo sutarties pagrindu už draudimo įmoką prisiimama kito asmens nuostolių rizika ar kitaip siekiama apsaugoti šio asmens turtinius interesus įvykus draudžiamiesiems įvykiams, asmens turtinių interesų apsaugai panaudojant draudiko techninius atidėjinius dengiantį turtą ir kitą turtą (DĮ 2 straipsnio 31 dalis).

⁹⁹ 2017 m. rugsėjo 21 d. Europos Komisijos deleguotojo reglamento (ES) 2017/2358 kuriuo Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/97 papildoma draudimo produktų priežiūros ir valdymo reikalavimais draudimo įmonėms ir draudimo produktų platintojams. OL L 26, 2016 2 2, p. 19.

Taigi, kadangi reguliavimas skirtas draudimo produktų valdymui ir priežiūrai nebuvo įtvirtintas Lietuvos teisinėje sistemoje, tai laikytina realiu vartotojų teisių užtikrinimu. Šis institutas prisideda prie draudimo produktų platintojų kvalifikacijos kėlimo, nes draudimo tarpininkams pateikiama detali informacija susijusi su atitinkamu produktu.

(a) *Interesų konfliktai ir skatinimo priemonės*

LB teigimu reglamentavimo spragos dėl interesų konfliktų valdymo ir skatinimo priemonių gali pažeisti vartotojų interesus, kadangi net nėra reikalavimo atskleisti vartotojui interesų konflikto pobūdį ir priežastis bei vartotojams nėra atskleidžiama informacija apie skatinimo priemones, t. y. kai draudimo įmonės gauna papildomą naudą platindamos atitinkamų investicinių fondų vienetus.

Visų pirma, LB pasiūlymuose didžiulę problematiką sukuria vien LB naudojamos sąvokos ir jų nesukonkretinimas. LB naudoja sąvoką „draudimo tarpininkas“ bei neskirsto jų į priklausomus ir nepriklausomus draudimo tarpininkus, nors visuotinai žinoma, jog didžioji dalis IGD yra platinama per priklausomus draudimo tarpininkus¹⁰⁰. Pažymėtina, jog toks skirstymas atitinka IDD direktyvą, kadangi joje taip pat atsisakyta draudimo tarpininkų skirstymo į priklausomus ir nepriklausomus, tačiau tai sukuria koncepualias problemas, kurias sąlygoja draudimo brokerių ir draudimo agentų statuso skirtumai.

Antra, reikalavimai, susiję su interesų konfliktų valdymu buvo nustatyti Nutarime dėl informacijos. Nutarimo dėl informacijos 1.1– 1.4 punktuose pateikiama informacija apie draudimo tarpininko asmenį, kurią jis turi pateikti klientui t. y.: informaciją, apimančią ne tik tapatybę, adresą, registrą bei galimybes, kaip ši registracija gali būti patikrinama. Be šios informacijos draudimo tarpininkas¹⁰¹ turi pateikti informaciją, ar jis turi tiesiogiai ar netiesiogiai kokios nors draudimo įmonės akcijų ar kitokių kapitalo dalių, suteikiančių daugiau kaip 10 procentų balsavimo teisių ar sudarančių daugiau kaip 10 procentų kapitalo, ir atvirkščiai – ar kokia nors draudimo ar jos patronuojanti įmonė turi analogišką draudimo tarpininko akcijų ar kitokių kapitalo dalių procentą. Pasak T. Talučio čia pažymėtini trys aspektai: „pirma, be abejo, informacija apie draudimo tarpininkų ir draudimo įmonių dalyvavimą vienas kitame svarbi kalbant apie nepriklausomus draudimo tarpininkus (draudimo brokerius, draudimo maklerius ir pan.), nes jie paprastai tarpininkauja

¹⁰⁰ Žr. LB pasiūlymų 33 psl.

¹⁰¹ Šiuo atžvilgiu kvestionuotinas reikalavimas draudimo agentams atskleisti tokią informaciją, kadangi jų statusas ir taip suponuoja jų priklausomumą nuo draudikų.

remdamiesi pareiga atlikti objektyvią rinkoje esančių draudimo produktų analizę tam, kad galėtų rekomenduoti sudaryti geriausiai kliento poreikius atitinkančią draudimo sutartį. Antra, nėra visiškai suprantama, kodėl Nutarime (aut. past – Nutarime dėl informacijos) tokią informaciją įpareigojama pateikti priklausomiems draudimo tarpininkams (draudimo agentams, draudimo atstovams ir pan.), kurie veikia bendradarbiaudami išskirtinai su viena draudimo įmone. Šiuo atveju informacija apie dalyvavimą neturi praktinės reikšmės, kadangi šiaip ar taip tokie tarpininkai veikia kaip draudimo įmonių atstovai, iš kurių nesitikima ir negalima tikėtis tarpininkavimo remiantis pareiga atlikti rinkoje esančių draudimo paslaugų analizę, nes jie visų pirma „yra ne konsultantai, o pardavėjai“. Trečia, tenka apgailestauti, kad Nutarimas (aut. past – Nutarime dėl informacijos) neapima kitokių draudimo tarpininkų ir draudimo įmonių ryšių, pavyzdžiui, ryšių, kai tas pats asmuo turi kontrolinį draudimo tarpininko ir draudimo įmonės akcijų paketą¹⁰².

Be prieš tai minėtos informacijos, nepriklausomi draudimo tarpininkai turėjo pateikti ir kitą informaciją. Nepriklausomam draudimo tarpininkui buvo nustatyta pareiga pateikti klientui informaciją ar: i) ar konsultuoja kaip nepriklausomas draudimo tarpininkas, vykdamas draudimo tarpininkavimo veiklą draudėjo, apdraustojo, naudos gavėjo ar nukentėjusio trečiojo asmens pavedimu; ii) ar konsultuoja kaip nepriklausomas draudimo tarpininkas, vykdamas draudimo tarpininkavimo veiklą draudiko pavedimu. Šiuo atveju, klientui pareikalavus, nepriklausomas draudimo tarpininkas privalėjo pateikti pavadinimus tų draudikų, su kuriais jis gali bendradarbiauti ir (ar) bendradarbiauja (Nutarimo dėl informacijos 2 punktą). Priklausomam draudimo tarpininkui buvo nustatyta pareiga klientui pateikti informaciją, kad yra sutartimi įsipareigojęs vykdyti draudimo tarpininkavimo veiklą bendradarbiaudamas išskirtinai tik su viena ar keliomis draudimo įmonėmis. Šiuo atveju, klientui pareikalavus, priklausomas draudimo tarpininkas turėjo pateikti tokių draudimo įmonių pavadinimus (Nutarimo dėl informacijos 3 punktą). Taigi šiuo atveju nepriklausomam draudimo tarpininkui buvo įtvirtinta ir objektyvumo pareiga, kuri reiškė, jog toks draudimo tarpininkas privalo konsultuoti klientus atlikęs pakankamai išsamią rinkoje siūlomų draudimo sutarčių analizę, kad vadovaudamasis profesionaliais kriterijais galėtų rekomenduoti klientui sudaryti jo poreikius tinkamai atitinkančią draudimo sutartį, o priklausomam draudimo tarpininkui, atsižvelgiant į tai, jog

¹⁰² TALUTIS, M., ŠENAVIČIUS, V. Draudimo tarpininkų administravimas Lietuvoje – pareiga atskleisti informaciją [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.tvinslaw.com/wp-content/uploads/2014/07/Draudimo-tarpinink+administravimas-Lietuvoje.TomasT-VytautasS.pdf>>;

objektyvumas nėra įmanomas, atskleisti draudikus, su kuriais bendradarbiauja. Tai suponuoja išvadą, jog pranešimas apie interesų konfliktus vartotojams buvo įtvirtinta pareiga, priešingai nei teigė LB.

Trečia, Draudimo brokerių profesinės etikos kodekso, patvirtinto 2015m. gegužės 7 d. visuotiniame susirinkime, įtvirtinti taip pat reikalavimai draudimo brokeriams, padedantys kontroliuoti interesų konfliktus. Pavyzdžiui, 1.6.8. punkte numatyta, jog draudimo brokeris privalo nebūti priklausomu draudimo tarpininku, draudimo bendrovės darbuotoju.

Ketvirta, ir pačiam DĮ buvo įtvirtintos nuostatos, susijusios su interesų konfliktų atskleidimu. Pavyzdžiui, 42 straipsnio 6 dalis numatė, jog kilus interesų konfliktui, draudikas arba turto portfelį valdantis asmuo privalo užtikrinti, kad investicijos geriausiai atitiktų draudėjų interesus. O 31 straipsnis numatė apribojimus dėl interesų konflikto draudiko vadovui, valdymo organų nariams bei darbuotojams.

Pažymėtina, jog interesų konfliktų analizė finansų sektoriuje jau ilgą laiką didelio dėmesio susilaukusi tema. Nors teisės aktuose yra įtvirtinta imperatyvi pareiga elgtis remiantis geriausiais kliento interesais, tačiau, pavyzdžiui, draudimo tarpininko priklausomumas nuo draudiko (atsižvelgiant į tai, jog atlyginimą draudimo tarpininkams moka draudikai, o ne klientai¹⁰³) gali sukelti interesų konfliktus. Europos draudimo priežiūros institucija (angl. - *the European Supervisory Authority for Insurance*), Finansinių paslaugų vartotojų grupė (angl. - *Financial Services User Group*), Europos draudimo ir profesinių pensijų institucija (angl. - *European Insurance and Occupational Pensions Authority*) ir valstybių vyriausybės bei finansų priežiūros institucijos yra vieningos nuomonės, kad tam tikri draudimo tarpininkavimo atlyginimų modeliai yra linkę sukurti interesų konfliktus, dėl kurių gali kilti netinkamas draudimo produktų pardavimas, kas sąlygotų vartotojams žalą¹⁰⁴.

Draudimo tarpininkų interesų konflikto problematika Lietuvos doktrinoje taip pat nagrinėjama jau ilgą laiką. Pavyzdžiui, K. Zaveckas teigia, jog nepriklausomo draudimo tarpininko interesų konfliktas prieštarauja vienam iš esminių atstovavimo teisinių santykių principų – veikimui tik atstovaujamojo interesais bei CK 2.135 straipsnio 2 dalis draudžia

¹⁰³ Buvo iškeltas diskusinis klausimas rengiant DĮ pakeitimus ar nevertėtų pakeisti tarptautinio papročio, kuriuo remiantis draudikai atlyginimus moka draudimo tarpininkams, nors ekonomine prasme, šį atlyginimą sumoka patys klientai. Buvo pateiktas pasiūlymas, įtvirtinti tiesioginę mokėjimo sistemą, t. y. jog klientas tiesiogiai draudimo tarpininkui mokėtų atlyginimą. Tačiau šio pasiūlymo buvo atsisakyta dėl kitų naujo reikalavimo galinčių kilti grėsmių.

¹⁰⁴ REIFNER, U. Et al. Study on remuneration structures of financial services intermediaries and conflicts of interest (MARKT/2012/026/H). Hamburg: Institut für Finanzdienstleistungen e.V.(iff), 2013.

asmeniui tuo pačiu metu būti abiejų sandorio šalių atstovu, išskyrus išimtis¹⁰⁵. Tačiau darbo autorės nuomone, turi būti išskirti ir išnagrinėti du skirtingi modeliai pagal skirtingus santykius susiklosčiusius tarp draudiko, draudimo tarpininko ir kliento.

Pirmu atveju gali egzistuoti situacija, kai draudimo tarpininkas yra sudaręs sutartis tiek su draudiku, tiek su draudėju. Šios abi sutartys kvalifikuotinos kaip CK XXXVI skyriuje numatyta pavedimo sutartis. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad atstovavimo pagrindu atsiranda dvejopo pobūdžio santykiai: vidiniai – tarp atstovo ir atstovaujamojo, ir išoriniai – tarp atstovo ir trečiųjų asmenų, su kuriais atstovas sudaro sandorius ar atlieka kitus teisinius veiksmus atstovaujamojo vardu ir interesais. Vidinius atstovaujamojo ir atstovo santykius reguliuoja jų sudaryta sutartis, pvz., pavedimo, o išoriniams atstovavimo santykiams skiriamas įgaliojimas. Jis parodo, kokius sandorius ir kitokius teisinius veiksmus su trečiuoju asmeniu turi teisę atlikti įgaliotinis įgaliotojo vardu (CK 2.137 straipsnis). Esant atstovavimo santykiams, atstovas privalo elgtis sąžiningai, ginti atstovaujamojo interesus ir teises, neveikti priešingai atstovaujamojo interesams, vengti interesų konflikto¹⁰⁶. Taigi šiuo nagrinėjamu atveju egzistuoja CK 2.134 straipsnyje numatyta interesų konflikto situacija, kadangi draudimo brokeris veikia kaip abiejų šalių atstovas.

Antruoju atveju nepriklausomas draudimo tarpininkas nėra sudaręs jokių sutarčių su draudiku, tačiau sudarius mišrią atlygintinių paslaugų bei pavedimo sutartį su klientu, sudaroma sutartis su draudiku, kurios pagrindinis tikslas yra aptarti atlyginimo, mokamo nepriklausomam draudimo tarpininkui klausimą¹⁰⁷, tad civilinės teisės prasme, vargu ar galima teigti, jog kyla interesų konfliktas.

Atsižvelgiant į tai, jog panašus teisinis reglamentavimas egzistavo visose valstybėse narėse, IDD direktyvoje ypatingas dėmesys buvo skirtas interesų konfliktų valdymui. Interesų konflikto sąvoka žodynuose, viešajame sektoriuje, tiek finansines paslaugas teikiančių įmonių įtvirtinta interesų konflikto sąvoka taikoma tik konkrečioms subjektams ir yra pritaikyta konkrečioms situacijoms¹⁰⁸. Šiuo atveju deleguotasis aktas – IBIP reglamentas įtvirtina interesų konflikto sampratą kaip situaciją platinant draudimo principų pagrįstus investicinius produktus, kuri apima situacijas, kai draudimo tarpininkai ir

¹⁰⁵ ZAVECKAS, K. *Pareigos atskleisti informaciją draudimo santykiuose turinys: teoriniai ir praktiniai aspektai*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008, p. 152 - 153.

¹⁰⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2015 m. rugsėjo 14 d. nutartis civilinėje byloje S. T. v. V. S.Nr. 3K-3-475-684/2015*;

¹⁰⁷ TALUTIS, T. Nepriklausomų draudimo tarpininkų atlyginimo atskleidimo problematika. *Teisė*, 2007, Nr. 138.

¹⁰⁸ *Ibid*, p. 96.

draudikai, atitinkami asmenys arba bet kurie tiesiogiai ar netiesiogiai su jais kontrolės ryšiais susiję asmenys yra suinteresuoti draudimo produktų platinimo veiklos rezultatu taip, kad tas suinteresuotumas skiriasi nuo kliento arba potencialaus kliento suinteresuotumo draudimo produktų platinimo veiklos rezultatu bei tai gali paveikti platinimo veiklos rezultatą taip, kad būtų pakenkta klientui bei tos situacijos kai interesų konfliktai kyla ir tarp klientų (3 straipsnio 1 dalis)¹⁰⁹. Taigi IDD direktyvos 19 straipsnyje įtvirtintos bendros nuostatos taikomos visiems draudimo produktų platintojams. O direktyvos 27 – 28 straipsniai įtvirtina papildomas taisykles skirtas būtent draudimo principu pagrįstų investicinių produktų platintojams.

Bendrają interesų konflikto atskleidimo pareigą nustatantis 19 straipsnis įtvirtina dvi naujoves. Pirma, iki draudimo sutarties sudarymo tarpininkas turi informuoti potencialų draudėją ar atitinkama draudimo įmonė arba atitinkamos draudimo įmonės patronuojančioji įmonė tiesiogiai ar netiesiogiai turi akcijų, sudarančių 10 % arba daugiau balsavimo teisių arba kapitalo draudimo tarpininko įmonėje. Taigi taip yra ištaisyta iki šiol egzistavusi spraga kadangi tokios pareigos prieš tai draudimo tarpininkas neturėjo¹¹⁰. Antra, įtvirtinama pareiga atskleisti gaunamo atlyginimo pagrindą bei pobūdį, tačiau šis aspektas bus aptartas kitame darbo skyriuje.

Interesų konfliktų prevencija bei kliento informavimas apie jų atsiradimą, kuris įtvirtintas IDD direktyvos 27 – 28¹¹¹ straipsniuose, įtvirtina specialią interesų konfliktų prevencijos bei interesų konflikto situacijos atskleidimo mechanizmus.

Pirmuoju atveju draudimo tarpininkas yra įpareigojamas palikti galioti ir taikyti veiksmingas organizacines ir administracines priemones, siekiant imtis visų pagrįstų veiksmų, skirtų tam, kad būtų išvengta interesų konfliktų. Pažymėtina, jog šios priemonės turi būti proporcingos. Magistro darbo autorės nuomone, toks DĮ papildymas yra tikslingas, tačiau draudimo agentų atveju kontraversiškas, kadangi draudimo agentai, kaip minėta,

¹⁰⁹ Šiuo atveju vertintinos trys situacijos: i) tikėtina, kad draudimo tarpininkas arba draudimo įmonė, atitinkamas asmuo arba bet kuris tiesiogiai ar netiesiogiai su jais kontrolės ryšiais susijęs asmuo turės finansinės naudos arba išvengs finansinio nuostolio galimai nukenčiant klientui; ii) draudimo tarpininkas arba draudimo įmonė, atitinkamas asmuo arba bet kuris tiesiogiai ar netiesiogiai su jais kontrolės ryšiais susijęs asmuo yra finansiškai arba kitaip skatinami teikti pirmenybę kito kliento arba klientų grupės interesams, o ne kliento interesams; iii) draudimo tarpininkas arba draudimo įmonė, atitinkamas asmuo arba bet kuris tiesiogiai ar netiesiogiai su jais kontrolės ryšiais susijęs asmuo reikšmingai dalyvauja valdant arba plėtojant draudimo principu pagrįstus investicinius produktus, visų pirma kai toks asmuo daro įtaką tų produktų kainos nustatymui arba jų platinimo sąnaudoms.

¹¹⁰ TALUTIS, M., ŠENAVIČIUS, V. Draudimo tarpininkų administravimas Lietuvoje – pareiga atskleisti informaciją [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.tvinslaw.com/wp-content/uploads/2014/07/Draudimo-tarpinink+administravimas-Lietuvoje.TomasT-VytautasS.pdf>>;

¹¹¹ Pažymėtina, jog analogiškas reguliavimas buvo įtvirtintas DĮ 90² straipsnyje bei Lietuvos banko valdybos 2018 m. birželio 12 d. nutarime Nr. 03-91 „Dėl Informacijos, kurią draudimo produktų platintojai turi teikti draudėjams, atskleidimo taisyklių patvirtinimo“ 5 dalyje.

veikia remiantis pavedimo ir atstovavimo santykiais su draudiku, jie įsipareigoję platinti tik vieno draudiko draudimo produktus. Šiai nuomonei pritaria ir K. Zaveckas, kadangi priklausomam draudimo tarpininkui nėra būdinga interesų konflikto problema, atsižvelgiant į tai, jog toks tarpininkas neturi pareigos atlikti rinkoje esančių draudimo produktų analizės ir yra konkretaus draudėjo draudimo produktų platintojas¹¹².

Antruoju atveju draudimo produktų platintojai yra įpareigojami imtis priemonių, kurios leistų nustatyti egzistuojančius interesų konfliktus, apimančius: i) draudimo tarpininkus ir draudikus; ii) tiesiogiai ir netiesiogiai kontrolės santykiais susijusius asmenis; iii) klientus. Jei interesų konfliktas iškyla turi būti atskleidžiama informacija klientui apie bendrą interesų konflikto pobūdį ar priežastis.

Esant ypatingai svarbai tinkamai reglamentuoti interesų konfliktus bei jų išvengti buvo priimtas IBIP reglamentas, kurio preambulėje numatyta, jog: „Draudimo tarpininkui arba draudimo įmonei taikoma pareiga atskleisti interesų konfliktus negali atleisti jų nuo pareigos taikyti ir valdyti organizacines ir administracines priemones, kurios yra veiksmingiausias žalos klientams išvengimo būdas“. Teisės doktrinoje yra išskirtinos trys tokių priemonių rūšys, t. y.: i) asmeninių interesų atsisakymas; ii) tokiam asmeniui teikiamos informacijos ribojimas; iii) tokio asmens teisių ribojimas sprendžiant tam tikrus klausimus¹¹³.

Tačiau nesant galimybei užkirsti kelio interesų konflikto kylimui, IDD direktyvos, IBID reglamento 6 straipsnis nustato, kokia informacija tokiu atveju turi būti: i) pateikiamas tikslus atitinkamo interesų konflikto aprašas; ii) paaiškinamas bendras interesų konflikto pobūdis ir šaltiniai; iii) paaiškinama dėl interesų konflikto kylančios rizikos klientui ir veiksnių, kurių imtasi tai rizikai sumažinti; iv) aiškiai nurodoma, kad draudimo tarpininko arba draudiko nustatytos interesų konflikto prevencijos ar valdymo organizacinės ir administracinės priemonės yra nepakankamos siekiant patikimai užtikrinti, kad būtų užkirstas kelias grėsmei, jog bus padaryta žala kliento interesams.

Vertinant LB pasiūlymus dėl skatinimo¹¹⁴ priemonių bei DĮ pakeitimus, DĮ buvo papildytas 90³ straipsniu. Šis straipsnis draudžia skatinimo priemones, išskyrus du atvejus:

¹¹² ZAVECKAS, K. *Pareigos atskleisti informaciją draudimo santykiuose turinys: teoriniai ir praktiniai aspektai*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008, p. 154.

¹¹³ MILIAUSKAS, P. Interesų konfliktai ir galimi sprendimo būdai. *Teisė*, 2010, Nr. 75. p. 103.

¹¹⁴ Atsižvelgiant į tai, jog nei IDD, nei DĮ nėra įtvirtinta skatinamųjų priemonių samprata, ją apibrėžė IBIP reglamento 2 straipsnio 2 punktas, kuris įtvirtino, jog paskata – su draudimo principu pagrįsto investicinio produkto platinimu susijęs bet koks mokestis, komisiniai arba nepiniginė nauda, kuriuos toks tarpininkas ar įmonė teikia bet kuriai šaliai, išskyrus klientą, dalyvaujantį konkrečiame sandoryje, arba to kliento vardu veikiančią asmenį, arba iš jos gauna. Tokia sąvoka naudotina atsižvelgiant į IBIP reglamento pateikiamą

i) jei nėra neigiamo poveikio draudimo paslaugų kokybei; bei ii) bei netrukdo draudimo produktų platintojams veikti geriausiomis klientui sąlygomis bei jo interesais. Taigi toks reguliavimas taip pat netiesiogiai kildinamas ir iš draudimo produktų platintojams nustatytos pareigos veikti geriausiomis sąlygomis klientui bei jo interesais bei siekio vengti interesų konfliktų. Taip pat pažymėtina, jog IDD direktyvoje nustatytas reguliavimas skirtas skatinamosioms priemonėms kelia nuostabą doktrinoje. Pavyzdžiui, MiFID II principas draudžia visas skatinimo priemones, nes investicinės įmonės, kurios gauna skatinamąsias priemones, nevykdo savo įsipareigojimų veikti sąžiningai, sąžiningai ir profesionaliai, atsižvelgiant į kliento interesus, bei nustato tik kelias išimtis (MiFID 24 straipsnis). Tačiau IDD įtvirtinta priešingą prielaidą - draudimo tarpininkai ar draudimo įmonės, gaunančios skatinamąsias priemones, yra laikomi vykdančiais interesų konfliktų valdymo reikalavimus, jei šios skatinamosios priemonės neturi neigiamo poveikio paslaugų kokybei ir nepažeidžia pareigos veikti sąžiningai ir profesionaliai pagal kliento interesus (29 straipsnis). V. Colaert teigimu, šie skirtumai gali kelti reguliacinio arbitražo grėsmę, tose valstybės narėse, kurios nepriima griežtesnių taisyklių nei IDD¹¹⁵. Pažymėtina, kad Lietuva yra pasirinkusi griežtesnį variantą, kuris atitinka MiFID II direktyvoje nustatytą skatinamųjų priemonių draudimą.

Atsižvelgiant į tai, kas nurodyta aukščiau, manytina, jog reguliavimas numatęs interesų konfliktų valdymą nebuvo pakankamas. Naujas reguliavimas, kurį numato IDD direktyva bei naujoji DĮ redakcija, įtvirtinusi aiškius kriterijus interesų konfliktų prevencijai bei klientų informavimui, tikėtinai padės pagerinti interesų konfliktų valdymą. Taip pat pareiga vengti interesų konfliktų turi savų trūkumų, kadangi ji neturėtų būti taikoma visiems draudimo produktų platintojams vienoda apimtimi – draudimo brokerių ir draudimo agentų statuso skirtumai lemia tai, jog draudimo agentai yra konkretaus draudiko iš esmės struktūrinė dalis, tad reikalavimas atskleisti, pavyzdžiui, ar jis turi tiesiogiai ar netiesiogiai kokios nors draudimo įmonės akcijų ar kitokių kapitalo dalių, suteikiančių daugiau kaip 10 procentų balsavimo teisių ar sudarančių daugiau kaip 10 procentų kapitalo, vargu ar vartotojams gali suteikti didesnės apimties apsaugą.

formuluotę, tačiau naudojami ir kiti terminai - „skatinimas“ ar „skatinamosios priemonės“ (angl. – *inducements*).

¹¹⁵ COLAERT, V. MiFID II in Relation to Other Investor Protection Regulation: Picking Up the Crumbs of a Piecemeal Approach [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2942688>;

(b) *Kvalifikacija*

LB pasiūlymuose suformuota pozicija, jog teisės aktuose nėra nustatyti arba išsamiai apibrėžti reikalavimai asmenims, siūlantiesiems ir parduodantiems klientams IGD produktus. Tačiau tai yra iš dalies klaidinga pozicija.

Pirma, kaip minėta, IGD produktų didžiąją dalį platina draudimo agentai, o tik maža dalis platinama per brokerių įmones. Draudimo brokeriams LB pasiūlymo pateikimo metu galiojo griežti kvalifikaciniai reikalavimai, t. y. pats LB rengė kvalifikacinį egzaminą¹¹⁶, draudimo brokerių veiklai galiojantis profesionalaus elgesio principas¹¹⁷ ir kitos priemonės.

Antra, abejonės dėl kompetencijos lygio gali sukelti ir rinkoje egzistuojanti situacija. Ilgą laiką egzistavo tendencija, jog kasmet mažėjant išlaikiusių draudimo brokerio kvalifikacinį egzaminą skaičiui, Lietuvos draudimo rinkoje vis didesnę dalį užima draudimo brokerių padėjėjai, neturintys licencijos¹¹⁸. Taip pat egzistavo (bei egzistuoja) ir vartotojams ypatingai žalingos situacijos, kai draudimo produktai yra platinami asmenų, kurie neturi išduotos draudimo brokerio licencijos ar nėra įtraukti į draudimo agentų sąrašus¹¹⁹.

Trečia, kvalifikacinis reikalavimas buvo numatytas ir draudimo agentams. Tuo metu galiojusio DĮ 182 straipsnio pagrindu draudikui buvo suteikiama teisė įrašyti draudimo agentų įmonę į draudimo agentų sąrašą tik patikrinus joje dirbančių asmenų, į kurių pareigas įeis draudimo tarpininkavimas, reputaciją ir kvalifikaciją, o įrašyti draudimo agentą į šį sąrašą – tik patikrinę jo reputaciją ir kvalifikaciją¹²⁰.

Tačiau DĮ neapėmė kitų asmenų kvalifikacijos reikalavimų, pavyzdžiui, draudikų darbuotojų, bei nebuvo aiškūs ir suvienodinti kriterijai, kuriais remiantis buvo vertinama draudimo agentų kvalifikacija.

Atsižvelgiant į tai, LB siūlė DĮ įtvirtinti naują nuostatą: „Draudimo įmonė privalo užtikrinti, kad jos darbuotojai, siekiantys supažindinti klientus su galimybe sudaryti draudimo sutartį, siūlantys sudaryti draudimo sutartį ar atliekantys kitokius

¹¹⁶ Lietuvos banko valdybos 2012 m. gegužės 3 d. nutarimas Nr. 03-101 „Dėl Draudimo brokerių kvalifikacinio egzaminavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. *Valstybės žinios*, 2012, Nr. 54-2712.

¹¹⁷ Išlaikyti profesinių žinių ir kompetencijos lygį, kuris užtikrintų, kad klientui būtų teikiamos aukšto lygio profesinės paslaugos.

¹¹⁸ LEZGOVKO, A., JASTREBOVA, K. Independent insurance brokers' activity specifics: the EU experience and problems in Lithuania. *Investment Management and Financial Innovations*, 2015, Nr. 12.

¹¹⁹ Vienas iš pavyzdžių yra UAB „FA Insurance“, kuri dar 2013 metais platino draudimo produktus, neturėdama išduotos licencijos. Pažymėtina, jog rinkos dalyviai informavo LB apie tokią susidariusią situaciją, tačiau dar 2015 metais šis subjektas tęsė savo veiklą. Šiuo metu ši įmonė tęsia veiklą bei nurodo, jog jos vykdoma veikla yra „draudimo konsultacijos“. Tokia veikla taip pat yra laikoma draudimo produktų platinimu.

¹²⁰ LB pasiūlymų pateikimo metu galiojusios DĮ redakcijos 13 straipsnis numatė kriterijus, kuriais vertinant nustatoma reputacija bei kvalifikacija.

parengiamuosius darbus, kurių tikslas – sudaryti draudimo sutartį, turėtų reikiamą kvalifikaciją ir patirtį jiems pavestoms funkcijoms vykdyti. Priežiūros institucija turi teisę nustatyti šių darbuotojų kvalifikacijos ir patirties reikalavimus.“ Tačiau jokių kitų pasiūlymų nepateikė.

IDD direktyvoje taip pat didelis dėmesys skiriamas draudimo produktų platintojų kompetencijai bei reputacijai. Vienas pagrindinių aspektų išskirtas „konkretūs žinių ir profesiniai reikalavimai“¹²¹, tad IDD direktyvos 10 straipsnyje įtvirtinti detalūs reikalavimai, o IDD direktyvos I priede nustatyti minimalūs profesinių žinių ir kompetencijos reikalavimai¹²².

Nuostatos, kurios buvo perkeltos į Lietuvos teisę atliekant DĮ pakeitimus bei papildymus ir priimant naują 2018 m. birželio 12 d. LB nutarimą Nr. 03-93 „Dėl draudimo ir perdraudimo produktų platintojų kvalifikacijos ir jos tobulinimo reikalavimų, kvalifikacijos kontrolės ir vertinimo kriterijų, kvalifikacijos pripažinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (toliau – Aprašas). Atsižvelgiant į pakeitimų kiekį, išskirtini pagrindiniai pakeitimai.

Visų pirma, Lietuva pasinaudojo IDD 10 straipsnio išlyga bei DĮ 158¹ straipsnio 1 dalyje nustatė kvalifikacinius reikalavimus tik draudiko darbuotojams, kurių funkcijos yra tiesiogiai susiję su draudimo produktų platinimu. Magistro darbo autorės nuomone, toks įstatymų leidėjo pasirinkimas vertintinas teigiamai bei atitinkantis proporcingumo principą, kadangi darbuotojams, kurių darbinės funkcijos visiškai nesusijusios su draudimo produktų platinimu, nustatant analogiškus kvalifikacinius reikalavimus, draudikams tektų pernelyg didelė administracinė našta bei teigiami rezultatai vartotojų teisių užtikrinimui yra abejotini.

Antra, tame pačiame straipsnyje pateikiamas pavyzdinis kvalifikacinių reikalavimų sąrašas, t. y. pakankamos žinios apimančios draudimo ar perdraudimo produktų platinimą reglamentuojančius teisės aktus, draudimo ar perdraudimo produktų, draudimo ar perdraudimo sutarčių sąlygas, draudimo išmokų administravimą, skundų nagrinėjimą, draudėjų poreikių vertinimą, draudimo ar atitinkamų finansinių paslaugų rinkas ar pensijų sistemas, interesų konfliktų valdymą ir kitas susijusias žinias ir gebėjimus. Taip pat

¹²¹ Žr. IDD direktyvos preambulės 31 punktą.

¹²² Reikalavimai apima žinias: i) apie draudimo principu pagrįstus investicinius produktus, įskaitant sąlygas ir grynąsias draudimo įmokas; ii) apie skirtingų investavimo galimybių privalumus ir trūkumus draudėjams; iii) apie finansinę riziką, kurią prisiima draudėjai; iv) apie draudimo liudijimus, kurie apima gyvybės riziką, ir kitus taupymo produktus; v) apie taikytinus teisės aktus, kuriais reglamentuojamas draudimo produktų platinimas, kaip antai vartotojų apsaugos teisės aktai ir atitinkami mokesčių teisės aktai; vi) apie draudimo rinką ir taupymo produktų rinką; apie skundų nagrinėjimą; apie kliento poreikių vertinimą; vii) interesų konfliktų valdymas; viii) apie verslo etikos standartus; ix) apie pensijų sistemos organizavimą ir jos garantuojamas išmokas; x) būtiniausias gebėjimus finansų srityje.

nustatytas reikalavimas mokytis ir tobulinti savo kvalifikaciją ne mažiau kaip 15 valandų per metus. 184 straipsnio 6 dalyje draudimo agentams bei darbuotojams, tokius profesinius mokymus turi suorganizuoti pats draudikas, 162 straipsnio 2 dalies pagrindu draudimo brokerių veiklą prižiūrėti pavesta pačiai draudimo brokerių įmonei.

Trečia, 158¹ straipsnio 2 dalyje įtvirtintai reikalavimai susiję su draudikų ir tarpininkų darbuotojų, draudimo agentų (fizinį asmenų) reputacija. Draudimo produktų platinimo veiklos negalima atlikti platintojams (jų darbuotojams), kurie: i) pripažinti kaltais dėl sunkaus, labai sunkaus nusikaltimo arba nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo nuosavybei, turtinėms teisėms ir turtiniams interesams, ekonomikai ir verslo tvarkai, finansų sistemai ar juos atitinkančių nusikalstamų veikų pagal kitų valstybių baudžiamuosius įstatymus padarymo, jeigu jų teistumas už šiame punkte nurodytus nusikaltimus nėra išnykęs ar panaikintas arba nepraėjo 3 metai nuo teismo nuosprendžio, kuriuo fizinis asmuo yra pripažintas kaltu dėl šiame punkte nurodytų baudžiamųjų nusižengimų padarymo, įsiteisėjimo; ii) jiems per paskutinius 10 metų buvo iškelta fizinio asmens bankroto byla. Taip pat DĮ 11 straipsnyje yra numatyti bendri nepriekaištingos reputacijos reikalavimai, kurie taikomi vertinant, pavyzdžiui, draudiko vadovo reputaciją bei yra griežtesni - fizinis ir, kai taikoma, juridinis asmuo negali būti laikomas nepriekaištingos reputacijos, jeigu jis yra pripažintas kaltu padaręs Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse numatytą sunkų, labai sunkų nusikaltimą arba tyčinį nusikaltimą nuosavybei, turtinėms teisėms ir turtiniams interesams, ekonomikai ir verslo tvarkai, finansų sistemai ar juos atitinkančias nusikalstamas veikas pagal kitų valstybių baudžiamuosius įstatymus, nepaisant to, ar teistumas yra išnykęs arba panaikintas (DĮ 11 straipsnio 2 dalies 1 punktas).

Ketvirta, 171 straipsnio 4 punkto pagrindu Draudimo brokerių rūmams pavesta tvirtinti draudimo brokerių kvalifikacinių egzaminų programą ir vertinimo metodiką, nustato egzaminų laikymo ir mokėjimo už juos tvarką bei organizuoja ir vykdo draudimo brokerių egzaminavimą. Tokia nuostata vertintina kontraversiškai. Viena vertus, Draudimo brokerių rūmams suteikiama monopolinė teisė egzaminuoti draudimo brokerius bei įtvirtinama jokiais teisės aktais nepateisinama draudimo brokerių privaloma narystė Draudimo brokerių rūmuose¹²³. Kita vertus, Draudimo brokerių rūmams pavedama tik

¹²³ Draudimo įstatymo Nr. XI-1737 1, 2, 3, 5, 11, 12, 16, 22, 23, 25, 28, 29, 33, 53, 68, 69, 76, 80, 81, 93, 116, 126, 158, 160, 161, 162, 164, 165, 169, 170, 171, 175, 176, 177, 179, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 200, 204, 205, 208, 209, 210, 212, 214, 216, 222 straipsnių, VII skyriaus pavadinimo, ketvirtojo skirsnio, VIII skyriaus pavadinimo, Įstatymo priedo pakeitimo, Įstatymo papildymo 90(1), 90(2), 90(3), 90(4), 93(1), 115(1), 158(1), 158(2), 158(3), 158(4), 158(5), 158(6), 186(1), 201(1) straipsniais ir 159, 163 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymo projekto derinimo pažyma.

egzaminavimo funkcija, o mokymus skirtus kvalifikacijos kėlimui draudimo brokeriams gali teikti ir kitos draudimo brokerių asociacijos bei tokia praktika yra įprasta kitų profesijų atveju, pavyzdžiui, Lietuvos advokatūra.

Penkta, IDD direktyvoje prie kvalifikacinių ir profesinių standartų priskirti ir civilinės atsakomybės draudimo klausimai. Neabejotinai aukšta profesinė kvalifikacija negali užtikrinti, kad klientai visais atvejais bus konsultuojami pakankamai rūpestingai ir apdairiai bei kad dėl tarpininkų profesinių pareigų nevykdymo ar netinkamo vykdymo klientai nepatirs nuostolių¹²⁴.

Apibendrinus teigtina, jog problemos susijusios su kvalifikacijos reglamentavimu egzistavo ne visais platinimo kanalais. Draudimo brokerių atveju seniau galiojęs reguliavimas užtikrino aukštą kvalifikacijos lygį bei nuolatinį jos kėlimą. Tačiau įtvirtinami kvalifikaciniai reikalavimai draudikų darbuotojams bei reikalavimų sukonkretinimas padeda sulyginti draudimo produktų platintojų kompetencijas, kas užtikrina vartotojų teises įsigyjant IGD produktus iš bet kurio platinimo kanalo.

2.1.2. *Finansinių priemonių portfelio valdymo*¹²⁵ reguliavimo spraga

Draudimo įmonės sudaro investavimo kryptis, t. y. investicinių produktų krepšelį, ir jas valdo, tačiau jokių tokios veiklos vykdymo reikalavimų nėra nustatyta. LB nuomone, esant tokiai situacijai, nėra užtikrinama, jog draudimo įmonės veiktų sąžiningai, teisingai ir profesionaliai bei geriausiomis klientui sąlygomis ir jo interesais. Taip pat išskiriama problema susijusi apmokėjimu, kai draudimo įmonės ima mokesčius už turto valdymą, nors realiai tokios paslaugos vartotojams nėra suteikiamos.

LB pateikė 3 šios reglamentavimo problemos sprendimo būdus: i) nustatyti investavimo krypties valdymo reikalavimus; ii) įtvirtinti reikalavimą, kad draudimo įmonė galėtų taikyti turto valdymo mokestį tik, jei teikia investavimo krypties valdymo paslaugą; iii) reglamentuoti draudimo įmonės pareigas perdavus investavimo krypties valdymo funkciją vykdyti kitam subjektui.

Nors DĮ tiesiogiai ir nebuvo įtvirtintas reglamentavimas susijęs su investicinių kryptių valdymu, tačiau civilinės teisės prasme tokią draudiko ir draudėjo sutartį galima

¹²⁴ LEZGOVKO, A., JASTREBOVA, K. Independent insurance brokers' activity specifics: the EU experience and problems in Lithuania. *Investment Management and Financial Innovations*, 2015, Nr. 12.

¹²⁵ Kaip pažymi L. Didžiulis tikslesnis pavadinimas būtų "portfelio tvarkymas", nes taip būtų išvengiama netikslių aliuzijų į valdymo institutą daiktinėje teisėje.

Žr. DIDŽIULIS, L. Investavimo rekomendacijų ir portfelio valdymo civilinis teisinis kvalifikavimas. *Teisė*, 2016, Nr. 101. p. 48.

kvalifikuoti kaip atlygintinų paslaugų sutartį, kurią reglamentuoja CK XXXV skyriaus normos bei kitus civilinės teisės institutus, pavyzdžiui, atstovavimo santykius. Pažymėtina, jog doktrinoje vyraujančiu požiūriu, MiFID II direktyvos prasme, portfelio valdymui taikomos taip pat normos reglamentuojančios atlygintines paslaugas, pavedimą, komisą, kito asmens turto administravimą¹²⁶. Tad kaip buvo minėta, šiuo atveju turi laikytis CK 6.718 straipsnio 1 dalyje numatyta pareiga veikti sąžiningai ir protingai, kad tai labiausiai atitiktų kliento interesus. Šiuo atveju tai galima pritaikyti ir investavimo krypties valdymui.

Tuo atveju, jei draudikas ima mokėti už paslaugas, kurių nesuteikia, tai prieštarauja CK 6.716 straipsnio 1 dalyje nurodytai paslaugų sutarties sampratai – paslaugų sutartimi viena šalis įsipareigoja pagal kitos šalies užsakymą suteikti paslaugas, nesusijusias su materialaus objekto sukūrimu, o klientas įsipareigoja už suteiktas paslaugas sumokėti. Taigi draudėjas šio straipsnio prasme, yra įpareigojamas mokėti už suteiktas paslaugas, t. y. šiuo atveju investavimo krypties valdymą. Jei tokia paslauga nesuteikta, draudėjas neturi pareigos mokėti už nesuteiktą paslaugą.

Nepaisant to, DĮ buvo papildytas remiantis LB pasiūlymais, kadangi šios problemos nebuvo iškeltos Europos Sąjungos lygiu. Taigi DĮ 2 straipsnio 42² dalimi buvo įtvirtinta investavimo krypties valdymo sąvoka, kuri reiškia: „sprendimų dėl investicinių priemonių, kurios atitinka investavimo kryptį, priėmimas ir kita tiesiogiai su tokių sprendimų priėmimu susijusi veikla“. Taip pat DĮ papildytas 90⁴ straipsniu, kuris numatė pareigą valdyti investavimo kryptis geriausiomis sąlygomis. 1 dalyje numatyti reikalavimai draudikui įgyvendinant investavimo krypties valdymo funkciją efektyviai valdyti investavimo kryptis, kad būtų pasiektas geriausias rezultatas draudėjui, apdraustajam arba naudos gavėjui. Taip nustatytas draudimas imti mokesčio už investavimo krypties valdymą, jeigu ši paslauga nėra teikiama. 2 – 5 dalimis draudikas įpareigojamas sukurti investavimo krypties valdymo politiką.

Taigi investavimo krypties valdymas civilinės teisės prasme atitinka keletą civilinės teisės institutų, *inter alia* paslaugų sutartį, kurios nuostatos įtvirtina kliento interesų prioritetą bei draudimą imti atlyginimą už nesuteiktas paslaugas. DĮ pakeitimu tik detalizuota pareiga sukurti investavimo krypties valdymo politiką, kuri standartizuos visus draudiko atliekamus investavimo krypties valdymo procesus.

¹²⁶ *Ibid*, p. 51.

2.1.3. Reikalavimai turtui

LB iškėlė problemą, susijusią su teisinio reglamentavimo nepakankamumu reikalavimams, nustatytiems turtui, į kurį siūloma investuoti. Ši problema kildinama remiantis tuo, jog draudimo bendrovės gali siūlyti įvairius investavimo objektus, kurie nėra tinkami neprofesionaliems investuotojams bei rizika tenka būtent jiems, kadangi turtui, į kurį gali investuoti draudėjai, keliami tik minimalūs reikalavimai.

Teisės aktas, reglamentavęs draudimo įmonės draudimo techninių atidėjinių padengimą turtu 2004 m. kovo 9 d. Lietuvos Respublikos draudimo priežiūros komisijos nutarimas „Dėl draudimo įmonės draudimo techninių atidėjinių padengimo turtu taisyklių patvirtinimo“ Nr. N – 24 nustatė 17 dalyje tik, jog gyvybės draudimo, kai investavimo rizika tenka draudėjui, atidėjiny turi būti padengiamas draudėjo pasirinktu turtu, nustatytu DĮ 35 straipsnio 3 dalyje¹²⁷ – įsipareigojimai ir juos atitinkantis atidėjiny turi būti suderinti su draudėjo pasirinktu turtu. Pinigai atsiskaitomojoje sąskaitoje ir kasoje turi sudaryti ne daugiau kaip 5 procentus, tarp jų – kasoje ne daugiau kaip 3 procentus gyvybės draudimo, kai investavimo rizika tenka draudėjui, atidėjinių sumos. Taigi draudikai draudėjams galėjo siūlyti tokius investavimo objektus, kurie neprofesionaliajam investuotojui nėra tinkami.

Taip pat diversifikavimo reikalavimai IGD nebuvo taikomi. Diversifikavimas (angl. – *diversification*) tai riziką mažinanti išteklių paskirstymo strategija; pajamų gavimas iš skirtingų šaltinių, kai imamas skirtingų veiklos rūšių siekiant sumažinti pajamų netekimo riziką. Diversifikavimo pagrindas – prielaida, kad skirtingo turto vertė kinta priešingomis kryptimis¹²⁸.

Atsižvelgiant į tai 2015 m. lapkričio 30 d. LB valdyba priėmė nutarimą „Dėl Investicinio gyvybės draudimo turto reikalavimų patvirtinimo“ Nr. 03-180, kuris taikomas vartotojams, išskyrus kelias išimtis, pavyzdžiui, kai asmuo yra profesionalus investuotojas.

¹²⁷ i) vyriausybės, centrinio banko ir savivaldybės vertybiniais popieriais; ii) nekilnojamoju turtu; iii) terminuotais indėliais bankuose; iv) paskolomis, užtikrintomis nekilnojamoju turtu; v) hipotekinėmis obligacijomis; vi) akcijomis, kurios yra įtrauktos į prekybą reguliuojamose rinkose; vii) akcijomis, kurios nėra įtrauktos į prekybą reguliuojamose rinkose, – gavus priežiūros institucijos leidimą; viii) įmonių obligacijomis, kurios yra įtrauktos į prekybą reguliuojamose rinkose; ix) investicinių kintamojo kapitalo bendrovių akcijomis ir investicinių fondų investiciniais vienetais; x) išvestinėmis priemonėmis, kuriomis siekiama sumažinti investicijų riziką; xi) kitomis priežiūros institucijos nustatytais investicijomis, – priežiūros institucijos nustatytais atvejais gavus priežiūros institucijos leidimą; xii) pinigais atsiskaitomojoje sąskaitoje ir kasoje; xiii) naujai išleidžiamomis obligacijomis, jeigu emisijos sąlygų apraše yra numatytas įsipareigojimas ne vėliau kaip per vienus metus nuo šių vertybinių popierių išleidimo įtraukti juos į prekybą reguliuojamose rinkose; xiv) pinigų rinkos priemonėmis, kurios yra įtrauktos į prekybą reguliuojamose rinkose; xv) pinigų rinkos priemonėmis, kurios nėra įtrauktos į prekybą reguliuojamose rinkose, – gavus priežiūros institucijos leidimą.

¹²⁸ VAINIENĖ, R. *Ekonomikos terminų žodynas*. Vilnius: Tyto alba, 2005.

7 dalyje pateikiamas susiaurintas, palyginus su prieš tai galiojusi reguliavimu, turto, į kurį galima investuoti, sąrašas. Taip pat įtvirtintas III skyrius, skirtas IGD turto diversifikavimui.

Taigi, magistro autorės nuomone tai, jog turto diversifikavimas mažina kaupiamo kapitalo sumažėjimo riziką bei nustatyti investiciniai produktai laikytini kaip saugesni vartotojams, tai užtikrins ir tinkamą klientų poreikių įvertinimą.

2.2. Informacijos asimetrija

Antrąją grupę IGD reglamentavimo problemų LB susiejo su netinkamu informacijos atskleidimu vartotojams, t. y. informacijos asimetrija. Ekonomikoje terminas „informacijos asimetrija“ naudojamas siekiant apibrėžti situaciją, kai viena sandorio pusė žino ir yra geriau informuota nei kita pusė arba sandorio šalys yra žinančios skirtingą informaciją dėl atitinkamų skirtumų¹²⁹. Skirtumai dažniausiai pasireiškia skirtingu sandorio šalių statusu, pavyzdžiui, vartotojas ir paslaugos teikėjas ar gamintojas. Tačiau informacijos asimetrija nėra laikytina *per se* vienos iš sandorio šalių interesų pažeidimu. Informacijos asimetrijos praktiškai išvengti nėra įmanoma ir daugeliu atveju sandoriai būtent ir yra sudaromi dėl skirtingų šalių interesų, tačiau informacijos asimetrija gali turėti neigiamą efektą netipiškiems sandoriams¹³⁰. Teisės filosofijoje taip pat išskiriama tai, jog kai asmuo be pašalinių asmenų trukdymo nesugeba pasinaudoti jam prieinama informacija ar tinkamai prognozuoti ateityje kilsiančių pasekmių¹³¹, tokiu atveju tai nėra laikoma asmens laisvės ar autonomiškumo pažeidimu. Tačiau teisėje skirtingai vertinamos situacijos, kai atitinkama informacija nėra atskleidžiama atitinkami nuo subjekto statuso, t. y. ar verslo subjektui, ar vartotojui, nors ši informacija yra abiem subjektams vienodai prieinama prieš priimant *ad hoc* sprendimus. Esant vartojimo santykiams, informacijos neatskleidimas dažniausiai laikomas kitos šalies piktnaudžiavimu, o ne savaimė suprantamos rizikos prisiėmimu. Tokį požiūrį atskleidžia ir LB IGD atveju.

LB pagrindines problemas išskyrė šias: i) komisinio mokesčio dydžiai ir jo mokėjimo praktika skatina neatsakingą IGD produktų pardavimą; ii) ne visi mokesčiai vartotojui atskleidžiami, iii) rinkoje egzistuoja skirtinga praktika skaičiuojant išperkamąją sumą bei

¹²⁹ *Ibid.*

¹³⁰ *Ibid.*

¹³¹ GUMBIS, J. *Teisės teorija: fundamentalus teisės ribos klausimas. Monografija.* Vilnius, 2018.

taikant sutarties nutraukimo mokestį¹³²; iv) netinkamai atskleidžiama ikisutartinė informacija; v) mokesčių lengvata skatina vartotojus priimti neracionalius sprendimus¹³³.

2.2.1. *Komisiniai mokesčiai*

Komisinis mokestis / atlyginimas (angl. – *commissions, brokerage*) tai suma, paprastai nustatyta atitinkamos vertės procentu, sumokėta brokeriui komerciniame sandoryje¹³⁴. Be kita ko, ir vartojimo sandoryje.

LB pasiūlymuose didžiulį susirūpinimą iškėlė dėl draudimo tarpininkams mokamų komisinių mokesčių: i) komisinių mokesčių dydis nėra skaidrus; ii) komisinių mokesčių mokėjimo tvarka. Taip pat teigiama, jog šios problemos skatina draudimo tarpininkus veikti neatsižvelgiant į klientų interesus.

Kaip minėta, šis klausimas tiesiogiai susijęs su interesų konfliktų valdymu. Autorės nuomone, šios išskirtos problemos vertinant Lietuvos IGD rinkos kontekste yra probleminės, tačiau netinkamai apibrėžtos arba siekiančios per griežto reguliavimo.

Pirma, kaip jau minėta, didžioji dalis IGD sutarčių yra sudaromos per draudimo agentus, o ne draudimo brokerių įmones, tačiau viena iš išskirtų problemų yra didelis tarpininkams mokamas komisinis atlyginimas bei jo neskaidrumas, kuris skatina draudimo tarpininkus siūlyti klientams produktus to draudiko, kuris moka didžiausią komisinį atlyginimą, tad taip yra visiškai neatsižvelgiama į vartotojų interesus. Šis argumentas ilgą laiką buvo naudojamas, siekiant riboti draudimo brokerių gaunamą komisinį atlyginimą, tačiau kaskart būdavo sutariama, kad draudimo brokerių veikla yra griežtai reguliuojama, jiems yra keliami papildomi reikalavimai aptariamai rizikai mažinti, jie yra įpareigoti veikti išimtinai klientų (ne draudikų) interesais, todėl nėra realios grėsmės, kurios pagrindu reikėtų riboti draudimo brokerių atlyginimą. Be kita ko, draudimo tarpininkavimas, kaip ir kita ūkinė komercinė veikla, vykdomas siekiant gauti pelno, tad toks reguliavimas galėtų pažeisti ir pačių draudimo tarpininkų ūkinę laisvę. Manytina, kad LB pasiūlymų kontekste minėtas teiginys dėl komisinio atlyginimo dydžio daromo neigiamo poveikio yra mažareikšmis. Tiek LB pasiūlymų pateikimo metu, tiek šiuo metu galiojantis DĮ draudimo agentams draudžia tuo pačiu metu vykdyti draudimo tarpininkavimo veiklą dviejų ar daugiau draudikų vardu ir dėl jų interesų, susijusių su draudimo sutartimis, kurių draudimo

¹³² Pasiūlymų dėl išperkamosios sumos reglamentavimo buvo atsisakyta, bei IGD sutarties nutraukimo mokestis yra susijęs su kita problema, tad nebus nagrinėjama atskirai.

¹³³ Atsižvelgiant į šio magistro darbo objektą, mokesčių teisės klausimai nėra analizuojami, tad ši problema nebus aptariama plačiau.

¹³⁴ VAINIENĖ, R. Ekonomikos terminų žodynas. Vilnius: Tyto alba, 2005.

apsauga yra tokia pati ar panaši (DĮ 184 straipsnio 2 dalis). Taigi draudimo agentams yra suteikiamos teisės platinti tik vieno draudiko IGD produktus, todėl komisinio atlyginimo dydis negali daryti įtakos jo siūlomam IGD produktui.

Antra, LB pasiūlymuose yra sutapatinami du skirtingi sandoriai, t. y. draudiko ir draudimo tarpininko sutartis bei draudiko ir vartotojo sudaroma sutartis. Draudimo tarpininkų ir draudikų tarpusavio prievolių įvykdymas, įskaitant į komisinio atlyginimo dydį bei tvarką, yra nustatomi tik šių dviejų šalių sudaromoje sutartyje, o išskaičiuojami mokesčiai priklauso nuo draudiko ir vartotojo sudarytos sutarties. Taigi siekis išdėstyti komisinio mokesčio sumokėjimą per kurį laiką tarpą tikėtinai prieštarauja ir sutarties uždarmo principui, jeigu tai daro tiesioginę įtaką ne tik draudiko ir draudėjo santykiams. Kaip yra pasisakęs Lietuvos Aukščiausias Teismas 2011 m. spalio 4 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-367/2011: „Sutarties uždarmo principas pažodžiui konkrečioje CK normoje neapibrėžtas, teisės doktrinoje ir praktikoje jis suformuluotas remiantis civilinių santykių reglamentavimo ypatumais ir sutarčių teisės normų sisteminiu vertinimu. Civilinių santykių subjektai veikia *inter alia* lygiateisiškumo, autonomijos, nesikišimo į privačius reikalus principų pagrindu, civiliniams santykiams nebūdingas pavaldumas, iš to išplaukia, kad sutartis sukuria teises ir pareigas tik jos šalims ir tik sutartį sudariusios šalys gali reikšti iš jos kylančius reikalavimus. Tai yra sutarties uždarmo principo esmė“. Atsižvelgiant į tai, manytina, kad draudikų taikomos mokesčių išskaičiavimo praktikos, kurios kelia grėsmę vartotojų interesų pažeidimams neturi tiesioginės sąsajos su draudiko ir draudimo tarpininko susitarimu dėl atsiskaitymo tvarkos. Šiuo atžvilgiu LB pasiūlymas civilinės teisės prasme laikytinas ydingu. Bei pažymėtinas ir tas faktas, jog LB pasiūlymuose, vertindamas kitą reglamentavimo problemą, LB teigė: „nėra taip svarbu, koku laikotarpiu išskaičiuojami sutarties sudarymo mokesčiai – didžiausią įtaką turi ir žalą daro vartotojams mokesčių dydis¹³⁵“.

Įvertinus šias LB išskirtas problemas buvo atsisakyta iniciatyvos reglamentuoti komisinių mokesčių dydį, tačiau LB laikėsi pozicijos, kad privalomi yra pakeitimai: i) išdėstyti sutarties įsigijimo ir platinimo sąnaudas per 5 metus; ii) atskleisti klientams draudimo tarpininkams mokamo komisinio atlyginimo dydį absoliučiais dydžiais. Pažymėtina, jog dėl antro pasiūlymo susidarė paradoksali situacija. Dar rengiant ir svarstant 2002 m. gruodžio 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2002/92/EB dėl draudimo tarpininkavimo, kurią pakeitė IDD direktyva, tokie pasiūlymai susilaukė didžiulės kritikos

¹³⁵ Žr. LB pasiūlymų 20 psl.

iš pačių valstybių narių¹³⁶. Taip pat 2012 metais pateikus pirmąją IDD redakciją, daugybė suinteresuotų subjektų ir valstybės institucijų pateikė nuomonę dėl pateikto naujojo reglamentavimo, kuriame buvo nustatytas reikalavimas atskleisti atlyginimą. Pats LB pateikė nepritarimą dėl komisinio atlyginimo atskleidimo, kadangi tai būtų sudėtingai įgyvendinama ir neproporcinga siekiamam tikslui¹³⁷.

Tačiau doktrinėje šiuo klausimu egzistuoja daug nesutarimų. Viena vertus, privalomas komisinio atlyginimo atskleidimas, išskyrus atvejus kai pats klientas prašo šią informaciją pateikti, yra perteklinis, jo nauda abejotina, tuo tarpu galimos neigiamos pasekmės – kliento klaidinimas¹³⁸. Taip pat toks pasiūlymas sudaro nevienodas sąlygas rinkos dalyviams, kadangi nėra priskirtas draudikams. Kita vertus, atlyginimo atskleidimas gali būti ir pateisinamas - klientas yra paslaugų gavėjas bei ekonominiu požiūriu mokantis atlyginimą, pagalba vengiant draudikų ir draudimo tarpininkų sustarimų bei piktnaudžiavimų klientų sąskaita¹³⁹.

Atsižvelgiant į tai, IDD direktyvos prambulėje pažymėta, jog klientams turi būti teikiama aiški informacija apie draudimo produktus parduodančių asmenų statusą ir gaunamo atlyginimo pobūdį, įskaitant tiek draudimo tarpininkus, tiek draudikų darbuotojus. Tad IDD direktyvos 19 straipsnio 1 dalies d punkte įtvirtintas reikalavimas draudimo tarpininkui atskleisti klientui dėl draudimo sutarties gaunamo atlygio pobūdį bei 4 šio straipsnio dalyje toks pats reikalavimas įtvirtintas ir draudimo įmonių darbuotojų atžvilgiu.

Kaip matyti iš pateikto teisinio reguliavimo, Europos Sąjungos lygiu nustatytas reikalavimas atskleisti atlygio¹⁴⁰ pobūdį (t. y. atlyginimo rūšį) ir pagrindą (t. y. atlyginimo šaltinį)¹⁴¹, tačiau jis nereiškia pareigos atskleisti faktinio atlyginimo absoliučiais skaičiais.

¹³⁶ *Ibid.*

¹³⁷ Nuomonės dėl EK pasiūlytų direktyvos nuostatų [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: http://www.dbr.lt/uploads/BIPAR_nauji/AGM_2014/LT_rinkos_dalyviu_nuomones_del_IMD_II_proj.pdf;

¹³⁸ Daugelis klientų negebėtų gautumų skaičių tinkamai palyginti. Absoliutūs skaičiai gali klaidinti, nes lyginami produktai, jų premijos, nuo kurių skaičiuojamas komisinis atlyginimas greičiausiai skirsis. Lietuvos klientai ypatingai linkę rinktis prekes ir paslaugas pagal mažiausios kainos kriterijų. Papildomas komisinio atlyginimo atskleidimas gali lemti, kad klientai bus linkę rinktis pigesnę produktą su pigesniu komisiniu atlyginimu (kadangi atskleidžiamas absoliučiais dydžiais, komisinis nuo pigesnio produkto greičiausiai bus mažesnis), o šio produkto investicinės bei kitos savybės liks antraeiliais dalykais.

¹³⁹ TALUTIS, T. Nepriklausomų draudimo tarpininkų atlyginimo atskleidimo problematika. Teisė, 2007, Nr. 62.

¹⁴⁰ Šiuo aspektu pažymėtina, kad Europos Sąjungoje išplėsta sąvoka, t. y. vertinant interesų konfliktus reikšmę turi ne tik komisiniai mokesčiai ar jų dydis, tačiau ir visa kita ekonominė nauda gauta iš draudiko ar trečiųjų asmenų.

¹⁴¹ LMA guidance for UK coverholders: Insurance distribution directive (IDD) [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=4&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKE>

Tokia atskleidimo pareiga apima paties atlyginimo „sudedamųjų dalių“ atskleidimą, t. y. visų rūšių ekonominės naudos gavimą¹⁴², pavyzdžiui, ar draudimo produktų platintojo atlygis susideda tik iš komisinio mokesčio, ar taikomos papildomos premijos, sąlyginių komisinių mokesčių ir t. t. Toks rezultatas pasiektas po ilgalaikių diskusijų tiek nacionaliniu, tiek Europos Sąjungos lygiu, nesutarus, jog atlyginimo dydį reikia atkleisti absoliučiais skaičiais. Tad buvo priimtas tarpinis reguliavimas, kuris suprantamas ir pagrindžiamas tuo, jog toks reikalavimas įtrauktas į IDD direktyvą dėl interesų konfliktų prevencijos, kadangi tiek IDD direktyvoje skiriamas dėmesys interesų konfliktams, tiek rinkoje atlikti tyrimai, sukėlė pagrįstas abejones dėl vartotojų teisių užtikrinimo. Pavyzdžiui, remiantis Finansinių paslaugų instituto (vok. - *Institut für Finanzdienstleistungen*) 2013 metais atliktu tyrimo duomenimis dėl tarpininkų atlyginimo struktūros ir interesų konfliktų, padaryta išvada, jog tarpininkų atlyginimo sistemos gali sukelti interesų konfliktus bei kyla rizika dėl konsultacijų kokybės¹⁴³.

Taigi DĮ 93 straipsnio 2 dalies 5 punktą bei Nutarimo dėl informacijos II 5.3.1. – 5.3.4. punktai buvo papildyti analogiškais nuostatomis, taip pat papildomai nurodant, jog jei draudėjas už draudimo produkto platinimo paslaugas atlygį moka tiesiogiai draudimo tarpininkui, draudėjui turi būti pateikiama informacija apie šio atlygio dydį, o kai atlygio dydis negali būti nustatytas – informacija apie jo apskaičiavimo metodą.

Taip pat DĮ papildytas nauju 115¹ straipsniu, kuris nėra kildinamas iš IDD reglamentavimo, tačiau įtvirtina draudimo sutarties mokesčių, skirtų draudiko patiriamoms įsigijimo ir kitoms sąnaudoms, susijusioms su draudimo sutarčių sudarymu, padengti, išskaičiavimą. Šio straipsnio pagrindu draudikui įtvirtinta pareiga lygiomis dalimis išdėstyti ir išskaičiuoti iš mokamų draudimo įmokų draudimo sutarties sudarymo mokesčius per ne trumpesnę negu 3 metų laikotarpį nuo draudimo sutarties sudarymo arba per visą draudimo sutarties galiojimo laikotarpį, jei draudimo sutarties galiojimo laikotarpis trumpesnis negu 3 metai¹⁴⁴. Toks reikalavimas tiek, kiek liečia tik draudiko ir vartotojo

[wint9bX-bDhAhWFUIAKHQVPBTAQFjADegQIAxAC&url=https%3A%2F%2Fwww.imalloys.com%2FAsiCom%2FControls%2FBSA%2FDownloader.aspx%3FiDocumentStorageKey%3Df22267f8-33ba-4e47-9fc7-033c5ff8c2cf%26iFileTypeCode%3DPDF%26iFileName%3DLMA_Guidance_for_UK_Coverholders_Insurance_Distribution_Directive_IDD&usg=AOvVaw3dYoP3SjdURdRT1hRkaDQY>;](https://www.imalloys.com/2FAsiCom%2FControls%2FBSA%2FDownloader.aspx%3FiDocumentStorageKey%3Df22267f8-33ba-4e47-9fc7-033c5ff8c2cf%26iFileTypeCode%3DPDF%26iFileName%3DLMA_Guidance_for_UK_Coverholders_Insurance_Distribution_Directive_IDD&usg=AOvVaw3dYoP3SjdURdRT1hRkaDQY>)

¹⁴² Europos Komisijos pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl draudimo tarpininkavimo Nr. 2012/0175(COD). Briuselis, 2012 07 03, COM (2012) 360 final.

¹⁴³ REIFNER, U. *et al.* Study on remuneration structures of financial services intermediaries and conflicts of interest (MARKT/2012/026/H). Hamburg: Institut für Finanzdienstleistungen e.V.(iff), 2013.

¹⁴⁴ Pažymėtina, jog reguliavimo užtikrinimui DĮ buvo 126 straipsnio 3 dalis pakeista numatant, jog apskaičiuojant išperkamąją sumą, sukauptas draudėjo kapitalas negali būti mažinamas kitais mokesčiais ar draudiko nepadengtomis sąnaudomis, išskyrus draudimo sutarties nutraukimo mokesťį, kurio dydis turi

santykius, atitinka ir IGD kaupimo funkcijos užtikrinimą, kadangi visas su IGD sutarčių sudarymu susijusias sąnaudas padengus draudėjų mokamomis draudimo įmokomis pačioje sutarties pradžioje, nutraukus šią sutartį išperkamoji suma yra labai maža. O įtvirtinus tokią tvarką būtų užtikrintas draudėjo realus lūkestis, ypač atsižvelgiant į tą faktą, jog pats draudikas nutraukus sutartį su draudėju per pirmus draudimo sutarties sudarymo metus, dažniausiai atgauna dalį komisinio mokesčio iš draudimo tarpininko¹⁴⁵. Tačiau tokia tvarka tiesiogiai neturėtų lemti santykių susiklostančių tarp draudiko ir draudimo tarpininko, nebent tokia nuostata įtvirtinta jų sudarytame susitarime.

Apibendrinus teigtina, jog pirminis LB pasiūlymas dėl komisinio atlygio reguliavimo yra probleminis bei galimai būtų sukėlęs ir neigiamus padarinius rinkoje. Antrasis pasiūlymas IDD reikalavimas atskleisti atlygio pobūdį vertintinas kaip priemonė padedanti sumažinti interesų konflikto riziką sprendžiant ir kitas doktrinoje išskiriamas problemas susijusias su atlyginimu tarpininkams¹⁴⁶, t. y. komisinio atlygimo mokėjimo tvarka, kai tarpininkui atlygį moka ne klientas, o draudikas.

2.2.2. Mokesčių neatskleidimas

LB, atlikęs tyrimą „Administracinių mokesčių įtaka finansiniam kapitalui“, nustatė, jog: i) investicijų valdytojų mokesčiai neatskleidžiami, todėl vartotojas yra klaidinamas; ii) dėl draudimo įmonės ir investicijų valdytojų taikomų mokesčių IGD investicijų grąža daugeliu atveju neviršija infliacijos lygio; iii) kyla pagrįstų abejonių, ar dauguma IGD sutarčių atitinka ilgalaikio kaupimo produkto tikslus; iv) net jei draudimo įmonės ir pateikia informaciją apie taikomus mokesčius (procentais ar skaičiais), ji sunkiai suvokiama vartotojui.

IDD direktyva neapima klausimų, susijusių su mokesčių atskleidimu, kadangi tai atlieka kitas Europos Sąjungos teisės aktas – PRIIPS reglamentas, kuris bus aptariamas

atitikti tik su draudimo sutarties nutraukimu susijusias tiesiogines išlaidas arba turi būti lygus 2 procentams sukaupto kapitalo vertės ir negali būti didesnis negu 50 eurų.

¹⁴⁵ Lietuvos banko priežiūros tarnybos finansinių paslaugų ir rinkų priežiūros departamento direktorius sprendimas 2018 m. spalio 24 d. byloje A. T. v. AB Seb bankas Nr. 242-454 Ginčo byla Nr. 2018-01228;

¹⁴⁶ Išskiriama problema, jog dėl susiklosčiusių papročių, kai atlyginimą draudimo tarpininkui moka draudikas, o ne draudėjas tiesiogiai, tokiu atveju kyla grėsmė, jog draudimo tarpininkas nevykdo pareigos veikti kliento interesais. Tačiau tuo atveju, jei būtų nustatyta, jog draudimo tarpininkui klientas moka tiesiogiai, iškiltų dar didesnės problemos, kaip: klientai už konsultaciją net ir priėmus sprendimą nesudaryti IGD sutarties, turėtų sumokėti draudimo tarpininkui; konkurenciniu požiūriu, draudikai atsidurtų geresnėje padėtyje nei draudimo tarpininkai.

kitame skyriuje. Tačiau Lietuvoje buvo nuspręsta iki PRIIPS reglamento taikymo pradžios nustatyti laikiną tvarką dėl informacijos, susijusios su mokesčiais, atskleidimo. Tam tikslui Nutarimas dėl Informacijos II buvo papildytas 9 – 10 dalimis. Jos įtvirtina pareigą teikti informaciją apie kiekvienais sutarties galiojimo metais ir per visą sutarties galiojimo laikotarpį mokėtinas draudimo įmokas, visus draudimo sutarties mokesčius ir sukaupto kapitalo dydį nurodant informaciją apie: i) būsimus investicinės veiklos rezultatus ar gautinos draudiko pelno dalies prognozę; ii) informaciją apie visus draudimo sutarties mokesčius ir draudėjo mokėtinus mokesčius biometrinėms rizikoms padengti; iii) jei, teikiant informaciją apie draudimo sutarties mokesčius, draudėjui nėra pateikiama informacija apie mokėjimus trečiosioms šalims (pavyzdžiui, valdymo įmonėms), draudėjui turi būti pateiktas įspėjimas, kad jam atskleisti ne visi draudimo sutarties mokesčiai, kartu pateikiant nuorodą, kur būtų galima rasti viešai prieinamą informaciją apie trečiųjų šalių taikomus mokesčius; iv) atliekant skaičiavimus negali būti naudojamos ir į skaičiavimus įtraukiamos valstybinės mokesčių lengvatos; v) įspėjimą, kad vadovaujantis draudėjui pateikti skaičiavimai yra tik prognozės ir nebūtinai atitiks tikrovę.

Pažymėtina, kad DĮ 116 straipnio 1 dalies 8 punkte (tiek senoje, tiek naujoje redakcijoje) nustatyta pareiga draudikui ir jo įgaliotam atstovui pateikti draudėjui informaciją, susijusią su sutartims taikoma apmokestinimo tvarka. Tad gali iškilti klausimas tarp aukščiau nurodyto reguliavimo nesuderinamumo su šia nuostata. Viena vertus, draudėjas taip nėra klaidinamas pateikiant visas jam palankiausias prognozes, pavyzdžiui, įskaičiuojant jam taikomą gyventojų pajamų mokesčių lengvatą. Tačiau kita vertus, daugelyje Europos Sąjungos šalių mokesstinės lengvatos laikytinos svarbia priežastimi vartotojams sudaryti IGD sutartis¹⁴⁷, tad pateiktos prognozės, neįskaičius mokesčių lengvatų, gali neatitikti vartotojų susiformavusių lūkesčių. Tačiau atsižvelgiant į tai, jog mokesčių lengvata taikoma IGD LB buvo iškelė kaip IGD reglamentavimo problema, tačiau ji šiame darbe nėra aptariama, daugiau dėl šio klausimo nebus pasisakoma.

Doktrinoje teigiama, jog tiek draudimo, tiek atstovavimo santykiai yra fiduciarinio pobūdžio¹⁴⁸ paremti abipusiu pasitikėjimu ir lojalumu. Draudimo sutarties, kaip rizikos sutarties, ypatumas lemia abipusį šalių bendradarbiavimą ir visoms jiems esminės informacijos atskleidimą viena kitai. Tačiau pasitikėjimas būdingas daugeliui laisva valia

¹⁴⁷ ZAVECKAS, K. *Pareigos atskleisti informaciją draudimo santykiuose turinys: teoriniai ir praktiniai aspektai*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008. p. 133.

¹⁴⁸ *Ibid.* p. 156.

sudaromų sutarčių, be to, pareigą kooperuotis turi ne tik fiduciarinių, bet ir kitų sutartinių santykių subjektai, tad fiduciarumas tuo nėra unikalus¹⁴⁹. Nepaisant to, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2011 m. sausio 31 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. 3K-3-16/2011 yra pažymėjęs, kad tik visiems draudimo sutarties sudarymu suinteresuotiems asmenims glaudžiai bendradarbiaujant, atskleidžiant sutartimi siekiamus tikslus ir kitą reikšmingą informaciją, galima pasiekti, kad būtų išvengta teisėtų lūkesčių neatitinkančios sutarties sudarymo. Tad, visų mokesčių neatskleidimas, kurių dydis sudaro didelę mokamų draudimo įmokų išskaitos dalį, negali būti laikomas tinkamu šalies bendradarbiavimu. Be kita ko, kasacinis teismas, pasisakydamas dėl CK 6.179 straipsnio 1 dalyje numatytos paslaugų teikėjo pareigos suteikti informaciją klientui, konstatavo, jog pareiga atskleisti informaciją, turinčią esminę reikšmę sutarčiai sudaryti, yra viena esminių pareigų sudarant sutartį (CK 6.163 straipsnio 4 dalis). Nebaigtinis paslaugų teikėjo privalomos suteikti informacijos klientui sąrašą įtvirtintas CK 6.719 straipsnio 1 dalyje. Informacijos, teikiamos sudarant sutartį, apimčiai taikytinas ir ikisutartinių santykių sąžiningumo principas (CK 6.163 straipsnio 4 dalis)¹⁵⁰.

Šiuo metu jau yra taikomas PRIIPS reglamentas, tad iškyla informacijos pateiktinos klientams dubliavimosi problema – tiek Nutarimas dėl informacijos II, tiek PRIIPS numato tuos pačius reguliacinius dalykus – prognozių pateikimą, mokesčių atskleidimą.

Vadinasi, draudėjo teisė žinoti, kokia mokesčių suma yra išskaičiuojama, tai viena iš esminių aplinkybių sprendžiant ar atitinkama investicinė kryptis atitiks poreikius bei tikslus. Toks įtvirtintas naujas reglamentavimas dėl mokesčių atskleidimo civilinės teisės prasme neturėtų užtikrinti vartotojams didesnės teisių apsaugos, tuo atžvilgiu, jog tokia informacija yra esminė sudarant sutartį ir draudimo tarpininkas ar draudikas jos neatskleidęs, laikytinas pažeidusiu bendradarbiavimo pareigą. Be kita ko, pradėjus taikyti PRIIPS reglamento nuostatas bei nepanaikinus šio nutarimo, teisės aktuose dubliuojama klientams teikiama informacija.

2.2.3. Ikisutartinės informacijos atskleidimas

LB pasiūlymuose išskirtos ikisutartinės informacijos atskleidimo problemos sietinos su:
i) netinkamu informacijos atskleidimu kryptių aprašymuose; ii) neišsamia informacija apie

¹⁴⁹ DIDŽIULIS, L. Fiduciarinių pareigų insituto kilmė, esmė ir recepcija. *Teisė*, 2014, Nr. 91. p. 95.

¹⁵⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyrius. 2015 m. gegužės 25 d. nutartis civilinėje byloje R. B., N. B., G. B. v. UAB „Tez tour“ Nr. 3K-3-381-421/2015;

ginčų sprendimo tvarką, investavimo priemonės ir vartotojui tenkančią investavimo riziką; iii) draudimo įmonių, teikiančių prognozes apie portfelio pajamingumą, prielaidų parinkimu, kai neatsižvelgiama į klientui priimtina rizikos lygį.

Pažymėtina, jog LB pasiūlymo pateikimo metu galiojo 2006 m. liepos 11 d. Lietuvos Respublikos draudimo priežiūros komisijos nutarimas „Dėl draudėjų informavimo apie gyvybės draudimą, susijusį su investiciniais fondais (kai investavimo rizika tenka draudėjui), tvarkos aprašo patvirtinimo“ Nr. N-74, tad vienas iš LB pasiūlymų ir buvo minimaliai pakoreguoti šį nutarimą iki PRIIPS reglamento taikymo pradžios. Tačiau šių ketinimų buvo atsisakyta, tad jie plačiau nebus aptariami.

Taigi 2014 m. lapkričio 26 d. buvo priimtas PRIIPS reglamentas, kuris apima du tikslus - gerinti panašių ekonominių savybių turinčių finansinių produktų palyginamumą, net jei jie turi skirtingą teisinę kvalifikaciją bei tobulinti investuotojams teikiamą informaciją, kad būtų lengviau skaityti ir suprasti apie finansinius produktus¹⁵¹. Tam tikslui buvo įvesta nauja standartizuoto pagrindinės informacijos dokumento (angl. - *key information document*) kategorija. Jis yra glaustas maksimaliai 3 puslapių ilgio dokumentas, kuriuo siekiama pateikti aiškia informaciją apie investicinius produktus. Tokia informacija turi apimti šiuos pagrindinius aspektus: i) produkto pavadinimas ir produkto teikėjo tapatybė; ii) atitinkamais atvejais išpėjimas, jog produktą gali būti sudėtinga suprasti iii) produkto rūšį ir pobūdį; iv) produkto rizikos ir grąžos pobūdį aprašymas; v) trumpai aprašoma situacija, jei produkto teikėjas negali sumokėti išmokų - ar susiję nuostoliai padengiami iš investuotojo kompensavimo arba garantijų sistemos aprašoma, ar susiję nuostoliai padengiami iš investuotojo kompensavimo arba garantijų sistemos; vi) pateikiamos išlaidos; vii) informacija apie produkto laikymo laikotarpį ir galimybes atsiimti investicijas; viii) informacija dėl skundo pateikimo eigos produktų teikėjui (7 straipsnis). Taigi tokia informacija turėtų padėti klientui pasirinkti jam tinkamiausią variantą investicinį variantą.

Tačiau nepaisant „gražaus“ PRIIPS reglamento tikslo, dar 2015 metais rinkoje kilo susirūpinimas dėl realaus reglamento poveikio. Europos draudimo ir perdraudimo federacijos (angl. – *Insurance Europe*) direktorė M. Koller išskyrė problemas, dėl kurių PRIIPS neatitiks savo tikslų – pagrindinės informacijos dokumentas nepritaikytas

¹⁵¹ COLAERT. V. The Regulation of PRIIPs: Great Ambitions, Insurmountable Challenges? [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2721644>;

draudimo pagrindu pagrįstiems investiciniams produktams, kadangi kyła neaiškumų išlaidų bei netinkamai atskleidžiamos rizikos¹⁵².

Net ir nukėlus PRIIPS reglamento taikymą metams¹⁵³, pasitvirtino praktinės PRIIPS reglamento taikymo problemos, kurios lemia klientų klaidinimą. Pavyzdžiui, Vokietijos vyriausybė iškėlė didelį susirūpinimą, jog metodika, skirta apskaičiuoti veiklos prognozes ir išlaidas, buvo netinkama¹⁵⁴. Tad 2018 m. lapkričio mėn. Europos priežiūros institucijų jungtinis komitetas (angl. - *European Supervisory Authorities' Joint Committee*) (toliau – ESAs) pradėjo viešąsias konsultacijas dėl galimų nuostatų, nustatančių pagrindinio informacinio dokumento turinio ir pateikimo¹⁵⁵. ESAs išnagrinėjo galimybę įtraukti ankstesnės veiklos informaciją į PRIIPS pagrindinės informacijos dokumentą bei įtraukti aiškų įspėjimą, kad veiklos prognozės nėra patikimas faktinio būsimo veiklos rodiklis¹⁵⁶. Tačiau visiškai nebuvo atsižvelta į kitas esmines problemas.

¹⁵² PRIIPS reglamento 8 straipsnio d dalies i punkte nurodyta, jog pagrindinės informacijos dokumente turėtų būti pateikiamos tik „reikšmingos“ rizikos. M. Koller nuomone, rinkos rizika yra vienintelė tikrai svarbi rizika, susijusi su investiciniais produktais. Tačiau pasiūlytas rizikos rodiklis apibendrina rinkos riziką ir kredito riziką taip, kad daugeliu atvejų pagrindinės informacijos dokumentas pateikia tik didžiausią. Nepaisant to, kad draudimas numatyti reikalavimai reguliuojami nauju 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/138/EB dėl draudimo ir perdraudimo veiklos pradėjimo ir jos vykdymo (Mokumas II) režimu, jie bus automatiškai priskiriami 3 kredito rizikos klasei, jei jie neturės kredito reitingo, kurio dauguma draudikų neturi. Nuostatos, galinčios sudaryti geresnes kredito rizikos klasių draudimo paslaugas investiciniams produktams, yra netinkamai suformuluotos ir todėl gali būti neveiksmingos. Taigi draudikai gali turėti aukštą rizikos rodiklį be pagrįstos priežasties. Bet kuris draudimo pagrindu pagrįstas produktas, gautas iš draudiko, kuriam taikomas „Mokumas II“, turėtų būti automatiškai priskiriamas 1 kredito rizikos klasei.

PRIIPS reglamento 4 straipsnio 4 dalies b punkte teigiama, kad pagrindinės informacijos dokumentas turėtų aiškiai parodyti išlaidas, susijusias su investicijomis į produktą. Vis dėlto 2017 m. lapkričio 27 d. Europos Komisijos deleguotajame Reglamente (EU) 2018/389 reguliavimo techninių standartų projekto dėl griežto klientų autentifikavimo ir bendro bei saugaus komunikavimo 98 straipsnyje yra įtvirtintas biometrinės rizikos premijos sąnaudų elementas, kuris neabejotinai nėra investicinė kaina, nes jis susijęs su draudimo apsauga – pagrindinio informacinio dokumento investicinių išlaidų dalyje. Todėl vartotojai negalės palyginti iš tikrųjų palyginamų produktų. Biometrinės rizikos premija už draudimo apsaugą turėtų būti nurodyta atskirame pagrindinio informacinio dokumento skirsnyje.

Žr. Plačiau: KOLLER, M. Inappropriate, misleading and rushed. Insurance Europe Annual report 2015 - 2016 [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.insuranceeurope.eu/sites/default/files/attachments/Annual%20Report%202015-2016.pdf>>;

¹⁵³ PRIIPS reglamento taikymo data 34 straipsnyje buvo numatyta 2016 m. gruodžio 31 d., tačiau Europos Parlamentui atmetus pasiūlymą dėl deleguotojo akto, kuris papildo PRIIPS reglamentą ir teikia informaciją apie pagrindinio informacijos dokumento turinį.

Žr. plačiau: EFAMA. EFAMA's evidence on the PRIIP KID's shortcomings [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.efama.org/Publications/Public/PRIIPS/18-4008_EFAMAPRIIPsEvidencePaper.pdf>;

¹⁵⁴ CUMMINGS, C. We have pragmatic solutions to Priips problem — let's push on. Financial times, 2018 [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.ft.com/content/cc8356fe-7938-11e8-bc55-50daf11b720d>>;

¹⁵⁵ Better Finance. ESAs ADVICE ON PRIIPs IS WELL-INTENTIONED, BUT MISSES ON KEY ISSUES [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą: <<https://betterfinance.eu/wp-content/uploads/PR-ESAs-JC-Advice-to-the-EC-on-PRIIPs-120219-1.pdf>>;

¹⁵⁶ Draft Regulatory Technical Standards on Strong Customer Authentication and common and secure communication [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą:

Pirma, sąnaudų skaičiavimai grindžiami iš dalies netinkama metodika¹⁵⁷, dėl kurios investuotojams pateikiama klaidinanti informacija. Ši nauja metodika sistemingai lemia rinkos pokyčių skaičiavimą apskaičiuojant sandorių sąnaudas, o tai yra iš esmės neteisinga. Rinkos pokyčių įtraukimas, pavyzdžiui, iškraipo duomenis ir investuotojams atskleistos sandorių išlaidos daugeliu atvejų bus pervertintos arba nepakankamai įvertintos¹⁵⁸.

Antra, būsima veiklos rezultatų scenarijų sistema iš esmės yra netinkama, nes joje daroma prielaida, kad rinka veiks neribotai vienoje kryptyje. Šiuo metu turimi duomenys rodo, kad veiklos rezultatų scenarijai pagrįsti labai teigiama pastarųjų metų rinkos grąža. Tai reiškia, kad investuotojams bus pateikiamos pernelyg optimistinės veiklos prognozės¹⁵⁹. Tokiu atveju pažeidžiamas vienas pagrindinių principų, numatytų tiek IDD direktyvoje, tiek MiFID II direktyvoje, netgi ir pačiame PRIIPS reglamente, t. y. jog informacija teikiama klientams turi būti „aiški, teisinga ir neklaidinanti“¹⁶⁰.

Trečia, reikšmingi panašių investicinių produktų palyginimai taps neįmanomi, kadangi dabar sąnaudos vidutiniškai apskaičiuojamos pagal produkto rekomenduojamą laikymo laikotarpį. Išlaidų palyginimas nebus taikomas produktams, turintiems skirtingus laikymo laikotarpius¹⁶¹.

Taip pat išskirtina ir kita problema sietina besidubliuojančiu reikalavimu teikti informaciją klientams, nors tokia pareiga yra įtvirtinta jau kitame teisės akte. Pavyzdžiui, PRIIPS reglamente pateikiami bendri IBIP pardavimo informacijos reikalavimai prieš sudarant sutartį. 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2009/138/EB dėl draudimo ir perdraudimo veiklos pradėjimo ir jos vykdymo (Mokumas II) direktyvoje taip pat yra informacijos apie visus draudimo produktus pateikimo

<<https://eiopa.europa.eu/Publications/Consultations/Joint%20Consultation%20Paper%20on%20targeted%20amendments.pdf>>;

¹⁵⁷ PRIIPS reglamento deleguotajame akte yra numatyta metodika, t. y. - 2017 m. lapkričio 27 d. Europos Komisijos deleguotajame Reglamente (EU) 2018/389 reguliavimo techninių standartų projektas dėl griežto klientų autentifikavimo ir bendro bei saugaus komunikavimo.

¹⁵⁸ Insurance Europe. PRIIPs provisions that require clarification at level 3: Position paper [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.insuranceeurope.eu/sites/default/files/attachments/PRIIPs%20provisions%20that%20require%20clarification%20at%20level%203.pdf>>;

¹⁵⁹ EFAMA. EFAMA alerts that the new PRIIPs rules will confuse and mislead investors [žiūrėta 2019 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.efama.org/Publications/Public/PRIIPs/EFAMA%20Statement%20on%20PRIIPs%20-%20December%202017.pdf>>;

¹⁶⁰ EFAMA. EFAMA's evidence on the PRIIP KID's shortcomings [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.efama.org/Publications/Public/PRIIPs/18-4008_EFAMAPRIIPsEvidencePaper.pdf>;

¹⁶¹ HILLIARD, A. Issues arising from the implementation of IDD. Warsaw: 7th AIDA Europe Conference, 2018 [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.aida.org.uk/docs/Issues%20Arising%20from%20the%20Implementation%20of%20the%20IDD.pdf>>;

reikalavimai, o tai reiškia, kad PRIIPS reglamentas dubliuoja reikalavimus, jau išdėstytus Mokymo II direktyvoje¹⁶². Tokia situacija, kai skirtingi teisės aktai reglamentuoja tas pačias temas, skirtingų rūšių produktams ar skirtingiems kontekstams, lemia papildomas išlaidas įmonėms, kurioms taikomos šios taisyklės¹⁶³.

Taigi atsižvelgiant į šias išvardintas problemas, PRIIPS reglamentu ikisutartinės informacijos atskleidimas nebuvo supaprastintas bei standartizuotas. Priešingai, 2 lygio deleguotieji aktai nustato kontraversiškus reikalavimus, kurie gali klaidinti klientus dėl pernelyg „optimistinių“ gražos scenarijų.

¹⁶² *Ibid.*

¹⁶³ WILLEMAERS, G. Client protection on European financial markets – from inform your client to know your product and beyond: an assessment of the PRIIPs Regulation, MiFID II/MiFIR and IMD 2 [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2494842>;

3. Neanalizuotos IGD problemos

Prieš tai buvusiame magistro darbo skyriuje pateikiama IGD reglamentavimo problemų analizė atskleidė, jog LB bei įstatymų leidėjas išskyrė problemines sritis bei pateikė DĮ pakeitimo pasiūlymus, kurie ne visais atvejais koreliavo su LB tyrimuose išskirtais pažeidimais bei ne visais atvejais sukūrė efektyvų vartotojų teisių užtikrinimo mechanizmą. Europos Sąjungos teisės aktais sprendžiamos problemos yra iš esmės atitinkančios ir Lietuvoje išskirtas problemas. Tačiau Europos Sąjungos mastu siūlytas reguliavimas gali būti pateisinamas pagrindiniu IDD direktyvos tikslu – suderinti nacionalines draudimo ir perdraudimo produktų platinimo nuostatas¹⁶⁴.

Taigi dauguma IGD reglamentavimo problemų, kurias buvo siūloma spręsti papildomo teisinio reguliavimo pagalba, jau buvo sureguliuota ir vartotojams, įsigijusiems IGD produktus, nebuvo užtikrinta didesnės apimties apsauga. Dauguma atveju pats LB, vertindamas savo pateiktus pasiūlymus, kurie yra analogiški IDD direktyvoje įtvirtintam teisiniam reguliavimui, kaip galimą riziką numato: „didesnę administracinę naštą kai kurioms draudimo bendrovėms¹⁶⁵“, „formalų naujų reikalavimų įgyvendinimą¹⁶⁶“.

Kaip jau buvo nurodyta, LB pažymėjo, jog kas ketvirta IGD sutartis yra su trūkumais, iš ko seka loginė išvada, jog trūkumai gali būti nustatomi tik tuo atveju, kai atitinkamų reikalavimų yra nesilaikoma, o ne kai reikalavimai apskritai nėra nustatyti. Šiuo atžvilgiu LB tik vienai draudimo bendrovei paskyrė baudą¹⁶⁷, nors LB tyrime „Gyvybės draudimo įmonių elgsenos, teikiant klientams gyvybės draudimo paslaugas, vertinimo pasitelkus trečiąsias šalis“ buvo vertinamos 10 draudikų sudarytos IGD sutartys¹⁶⁸.

Be kita ko, didžiules problemas kelia ir vartotojų finansinis neraštingumas, kadangi vartotojas įsigijęs IGD produktą nesupranta realios rizikos. Valstybinės mokesčių inspekcijos, SODROS ir LB kasmet atliekamos gyventojų ir namų ūkių apklausos bei Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (toliau – EOCOD) suaugusiųjų

¹⁶⁴ 2012 m. liepos 3 d. Komisijos tarnybų darbinis dokumentas. Poveikio vertinimo santrauka. SWD(2012) 192 final.

¹⁶⁵ Net 5 pasiūlymuose išskiriama tokia rizika.

¹⁶⁶ Net 3 pasiūlymuose išskiriama tokia rizika.

¹⁶⁷ Lietuvos bankas. Draudimo įmonei ERGO Life Insurance SE skirta bauda už teisės aktų pažeidimus [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.lb.lt/lt/naujienos/draudimo-imeinei-ergo-life-insurance-se-skirta-bauda-uz-teises-aktu-pazeidimus>>.;

¹⁶⁸ Atsižvelgiant į tai, jog vertinamos buvo 10 draudikų sudarytos 134 sutartys, tikėtina, jog iš ketvirtadalio sutarčių su trūkumais ne vienas draudikas pažeidė teisės aktų nuostatus.

finansinio raštingumo kompetencijų tyrimas¹⁶⁹ rodo, kad Lietuvoje gyvenantys asmenys pasižymi gana žemu finansiniu ir mokesčių raštingumu¹⁷⁰. Mokyklinio amžiaus Lietuvos gyventojams skirtos apklausos taip pat atskleidė, jog finansinis raštingumas nesiekia OECD šalių vidurkio bei lenkia tik keletą Lotynų Amerikos šalių, kaip Brazilija¹⁷¹. Tad tai yra viena pagrindinių problemų, jog vartotojai, nesuvokdami jiems tenkančios rizikos, renkasi ne tik jiems netinkančias investicines kryptis, bet apskritai netinkamus produktus, kuriais siekia kaupti lėšas. Iš to kyla vartotojų nepasitenkinimas, tačiau tai nereiškia, kad draudimo produktų platintojai netinkamai įvertino vartotojo poreikius ar tikslus ar netinkamai atskleidė gresiančią riziką.

Vadinasi, esminės probleminės sritys laikytinos teisės aktų numatytų reikalavimų nesilaikymas ir nepakankamas priežiūros institucijos vaidmuo užtikrinant teisės aktų laikymąsi bei vartotojų finansinis neraštingumas.

¹⁶⁹ OECD / INFE International Survey of Adult Financial Literacy Competencies [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/OECD-INFE-International-Survey-of-Adult-Financial-Literacy-Competencies.pdf>>;

¹⁷⁰ Finansinis raštingumas - tai įgūdžių, reikalingų tinkamai suprasti ir aiškinti finansinei informacijai ir ja remiantis priimti teisingus finansinius sprendimus, visuma.

¹⁷¹ DUKYNAITĖ, R. PISA 2015 finansinio raštingumo rezultatai [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <https://ziniuterasa.swedbank.lt/sites/default/files/files/pranesimai_2017_EBPO-PISA-2015-finansinio-rastingumo-rezultatu-pristatymas.pdf>;

4. IGD problemų galimi sprendimo būdai

Šiame darbo skyriuje pateikiami pasiūlymai dėl IGD reglamentavimo tobulinimo, atsižvelgiant į magistro darbo autorės išskirtą egzistuojančią problemą. Magistro darbo autorė paskutinius šio darbo skyrius įvardino „IGD problemos“ atsižvelgiant į tai, jog šiuo atžvilgiu neegzistuoja jokios reglamentavimo problemos nėra iš esmės susijusios su netinkamu reglamentavimu.

4.1. IGD rinkos dalyvių priežiūros tobulinimas

Visuotinai žinoma, jog LB pagrindinis tikslas yra užtikrinti kainų stabilumą. Greta to LB atlieka ir kitas funkcijas, iš kurių šio magistro darbo kontekste svarbiausia – finansų rinkos dalyvių priežiūra. Draudimo rinkos priežiūros institucijai suteiktos didelės galios užtikrinti draudimo rinką reglamentuojančių teisės aktų laikymąsi. Tai patvirtina toliau nurodomi faktai.

Pirma, DĮ 199 straipsnyje įtvirtinti ir reikalavimai priežiūros procesui, kurie apima strategijų, procesų ir atskaitomybės procedūras, kurias draudimo ir perdraudimo įmonės nustatė vykdydamos šio įstatymo ir kitų teisės aktų nuostatas bei pareiga tikrinti ir vertinti, kaip laikomasi reikalavimų, keliamų draudimo ar perdraudimo įmonės. 200 straipsnyje įtvirtintos priežiūros institucijos funkcijos, tokios kaip: i) stebėti, analizuoti, tikrinti ir kitaip prižiūrėti, kaip draudimo produktų platintojai vykdo veiklą, laikosi įstatymų ir kitų teisės aktų. Atsižvelgiant teisės aktų nesilaikymą ir padarytus pažeidimus, priežiūros institucija gali taikyti poveikio priemones bei paskirti baudas (DĮ 204 ir 208 straipsniai).

Antra, Lietuvos Respublikos Lietuvos banko įstatymo 42 straipsnyje pakartotos DĮ nuostatos, kurios įtvirtinta LB kompetenciją veikti priežiūros institucijai prižiūrėti finansų rinkos dalyvių veiklą. LB suteikta teisė: i) leisti teisės aktus ir rekomendacijas dėl prižiūrėjimo finansų rinkos dalyvių veiklos ir finansų rinkos priežiūros; ii) atlikti prižiūrėjimo finansų rinkos dalyvių patikrinimus¹⁷²; iii) raštu atkreipti prižiūrėjimo finansų rinkos dalyvių ir kitų asmenų dėmesį į pažeidimus ir jų veiklos trūkumus, už kuriuos netaikytini įstatymų nustatyti privalomi nurodymai ar poveikio priemonės, ir siūlyti imtis priemonių, kad būtų

¹⁷² pats LB nurodo, jog atlikdami finansų rinkos dalyvių priežiūrą remiasi rizika pagrįstos priežiūros veiklos modeliu, kuris reiškia, kad ištekčiai sutelkiami į sistemiskai svarbiausius finansų rinkos dalyvius ar finansines paslaugas ir produktus, kurie kelia didžiausią riziką vartotojams.

Žr. plačiau: Lietuvos bankas. Finansų rinkos dalyvių priežiūra [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.lb.lt/lt/finansu-rinkos-dalyviu-prieziura>>;

pašalinti pažeidimai, trūkumai, jų priežastys ir sąlygos; iv) duoti privalomus nurodymus prižiūrimiems finansų rinkos dalyviams; v) taikyti poveikio priemones prižiūrimiems finansų rinkos dalyviams ir kitiems asmenims.

Pažymėtina, jog ir iki 2012 m. šios funkcijos teisės aktais buvo suteiktos LB. Tačiau didžiausia reglamentavimo problema buvo tai, jog į šias LB priežiūros funkcijas nepateko priklausomų draudimo tarpininkų veikla, t. y. draudimo agentų, nors didžioji dalis IGD buvo platinama būtent per juos. Tad vienas šios situacijos sprendimo būdų priklausomų draudimo tarpininkų priežiūros įtvirtinimas, įtraukiant juos į Lietuvos Respublikos Lietuvos banko įstatymo 42 straipsnyje pateikiamą prižiūrimų rinkos dalyvių sąrašą. Tačiau nors DĮ ir buvo pakeistas¹⁷³, bet Lietuvos Respublikos Lietuvos banko įstatyme numatyta prižiūrimų rinkos dalyvių sąrašas nebuvo papildytas nauju dalyviu – draudimo agentais.

Taip pat jau buvo minėta, kad praktikoje egzistavo atvejai, kai net pranešus LB apie subjektus net neturinčis išduotos galiojančios licencijos platinti draudimo produktus, net kelerius metus LB nesiėmė jokių veiksmų. Tad tokios situacijos ypatingai kelia grėsmę vartotojų interesams kadangi tokie subjektai, neturėdami tinkamos kvalifikacijos platina IGD produktus. Be kita ko, tokios egzistuojančios praktikos neatitinka DĮ numatyto tikslo - reglamentuoti draudimo, perdraudimo, draudimo ir perdraudimo produktų platinimo veiklą siekiant, kad draudimo sistema būtų patikima, efektyvi, saugi ir stabili¹⁷⁴.

Vadinasi, viena vertus, atitinkami įstatymų pakeitimai, padėsiantys užtikrinti IGD rinkos skaidrumą ir vartotojų apsaugą buvo atlikti, nors dar turėtų būti atliekami ir Lietuvos Respublikos Lietuvos banko įstatymo pakeitimai. Kita vertus, didžioji dalis IGD rinkoje egzistuojančių problemų net nėra susijusios su netinkamu ar nepakankamu reglamentavimu – tai paties LB funkcijų nevykdymas.

4.2. Klientų investavimo kultūros gerinimas

Magistro darbe pateikiama analizė atskleidžia, jog LB pasiūlymuose pateiktos problemos susijusios su galimais vartotojų teisių pažeidimais yra tiesiogiai susijusios su tuo, jog vartotojai nesuvokia paties IGD produkto – ne tik investavimo kryptių, tačiau kyla nesusipratimai ir tais atvejais kai investavimo kryptys yra nepelningos, o vartotojų susiformavę lūkesčiai, kad tokie produktai yra visada tik pelningi. IGD produktus pasirinkę

¹⁷³ Kadangi neliko skirstymo į priklausomus ir nepriklausomus draudimo tarpininkus, priežiūros institucijos funkcijos buvo išplėtos ir draudimo agentų atžvilgiu.

¹⁷⁴ Žr. DĮ 1 straipsnio 1 dalį.

virtotojai turi domėtis finansų rinkomis, sekti investavimo kryptių aprašymuose pateikiamą informaciją ir priimti tinkamus sprendimus. Pabrėžtina, kad investicinis gyvybės draudimas nėra paprastas investicinis produktas. Prieš sudarant sutartį reikia pakankamai daug laiko skirti išsamiai analizei, kad būtų pasirinktas tinkamiausias sprendimas, geriausiai atitinkantis virtotojo lūkesčius¹⁷⁵.

LB su kitomis valstybės institucijomis, atsižvelgusi į tyrimų išvadas, kurie minėti prieš tai buvusiam skyriuje, pateikė visuomenės investicinės kultūros gerinimo iniciatyvas ir kaip teigia: „Mes siekiame gerinti bendrą visuomenės supratimą apie vykstančius ekonominius procesus ir padėti gyventojams ugdyti įgūdžius, susijusius su tinkamu rizikos įvertinimu, finansinių paslaugų ir produktų pasirinkimu. Be to, ekonomikos ir finansų supratimas prisideda prie visos finansų sistemos stabilumo, racionalesnių virtotojų lūkesčių ir elgesio“. Įrankiu pagerinti visuomenės finansinį raštingumą buvo pasitelktas 2017 m. – 2021 m. Visuomenės finansinio švietimo planas¹⁷⁶. Jame išskirtos trys prioritetingos sritys, iš kurių dvi apima finansinį raštingumą, t. y. i) padidinti vaikų finansinį ir mokesčių raštingumą, įtraukiant šią temą į formaliojo ugdymo programas ir koordinuojant neformaliojo ugdymo veiklas; ii) pagilinti suaugusių gyventojų finansines žinias ir pagerinti finansinę elgseną, skatinant kaupti ateičiai ir išmintingai naudoti finansinius produktus ir paslaugas.

Tačiau nepaisant šių iniciatyvų, minėtame plane ne visi nurodyti prioritetai nėra įgyvendinami. Pavyzdžiui, viena iš plano priemonių buvo iki 2018 metų paskutinio ketvirčio atnaujinant bendrąsias programas pasiekti, kad finansinio ir mokesčių raštingumo tematika būtų integruota nuo ikimokyklinio ugdymo iki 12 klasės, tačiau tokių pataisų nėra atlikta iki šiol¹⁷⁷.

Taigi šiuo atveju LB ir kitos institucijos, susijusios su visuomenės finansiniu raštingumu, turėtų užtikrinti ne tik jau numatyto plano laikymąsi, tačiau ir koreguoti finansinio raštingumo švietimą atsižvelgiant į naujas rinkos tendencijas tokias, kaip Fintech veikla.

¹⁷⁵ 2014 m. kovo mėnesio Tyrimo ataskaita: Administracinių mokesčių įtaka finansiniam kapitalui [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.lb.lt/uploads/documents/files/news/tyrimo_ataskaita_2014_new.pdf>;

¹⁷⁶ Visuomenės finansinio švietimo 2017–2021 m. planas [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <[https://www.lb.lt/uploads/documents/files/Visuomen%C4%97s%20finansinio%20%C5%A1vietimo%202017%E2%80%932021%20m_%20planas\(1\).pdf](https://www.lb.lt/uploads/documents/files/Visuomen%C4%97s%20finansinio%20%C5%A1vietimo%202017%E2%80%932021%20m_%20planas(1).pdf)>;

¹⁷⁷ Lietuvos švietimo, mokslo ir sporto ministerija. Ugdymo programos [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.smm.lt/web/lt/pedagogams/ugdymas/ugdymo_prog>;

5. Išvados

1. IGD samprata atskleidžia, jog tai yra mišrus sandoris, apimantis draudimą bei investavimą, išsiskiriantis tuo, jog investavimo rizika tenka pačiam draudėjui, o ne jo draudikui. Vertinant IGD panašumus bei skirtumus su kitais dviem institutais, t. y. tradiciniu kaupiamuoju gyvybės draudimu ir finansinėmis priemonėmis, pažymėtina, jog skirtumai nuo tradicinio kaupiamojo gyvybės draudimo suponuoja būtent skirtingas vartotojų grupes bei poreikius - vartotojai pasirinkę IGD yra labiau linkę rizikuoti bei tikisi didesnės grąžos, o skirtumai nuo finansinių priemonių pateisina skirtingą finansinių priemonių bei IGD reglamentavimą, nepaisant investicinio elemento egzistavimo. Taip pat, išanalizavus IGD, kaip instituto, funkcijas, magistro darbo autorė laikosi nuomonės, jog IGD atitinka apsaugos nelaimės atveju funkciją bei kaupimo, investavimo funkciją.
2. LB pasiūlymuose išskiriamos problemos, susijusios su reguliaciniu arbitražu bei informacijos asimetrija, t. y. MiFID I ir MiFID II direktyvose nustatyto reguliavimo netaikymu IGD produktams bei informacijos asimetrija. Europos Sąjungos mastu išskirtinos trys problemų grupės, susijusios su visų draudimo rūšių platinimu, išimtinai IGD produktų platinimu bei netinkamos informacijos pateikimu neprofesionaliems investuotojams. Dalis šių išskirtų problemų, kurių sprendimui priimta IDD direktyva bei PRIIPS reglamentas, savo turiniu iš esmės atitinka LB išskirtas problemas.
3. Tačiau magistro autorės atlikta analizė suponuoja išvadą, kad LB tyrimų išvados iš dalies nekoreliuoja su pateiktais pasiūlymais, kadangi įvertinus LB išskirtą reglamentavimo problematiką, tuo metu galiojusius teisės aktus bei atliktus DĮ pakeitimus, daugeliu atvejų nėra užtikrinama aukštesnė teisinė vartotojų apsauga, pavyzdžiui, vertinant klientų poreikius ir tikslus, valdant investicijų kryptis. Tam tikrais atvejais, pagrindinė problema, lėmusi galimus vartotojų teisių pažeidimus, yra ne netinkamas teisinis reguliavimas ar teisės aktų spragos, o IGD rinkos subjektams nustatytų reikalavimų teisės aktuose nesilaikymas. Tačiau nepaisant to, kai kurie pakeitimai kilę iš IDD direktyvos vertintini teigiamai, kaip sukuriantys aiškius reikalavimus ir procedūras draudikams bei draudėjams.
4. Magistro autorės nuomone, Europos Sąjungos teisės aktai, nors kai kuriais aspektais ir atnešė aiškumo ir skaidrumo rinkoje bei suvienodino draudimo produktų platintojų teises ir pareigas, tačiau taip pat turi ir konceptualių problemų. IDD direktyva sukūrė neproporcingas pareigas draudimo agentams valdant bei informuojant apie interesų

konfliktus, o PRIIPS reglamento atveju, finansų rinkos dalyviai abejoja ar buvo pasiekti šiuo teisės aktu numatyti tikslai bei ar vartotojai nėra labiau klaidinami.

5. Esminė problema, kuri buvo neišspręsta DĮ reforma – netinkamas draudikų bei valdžios subjektų teisės aktų vykdymas. Nepaisant visų atliktų DĮ pakeitimų, neišsprendus šios problemos, tikėtina, jog efektyvus vartotojų teisių užtikrinimas nėra įmanomas. Taigi šios problemos sprendimui siūlytini du kumuliatyvūs būdai, t. y. IGD rinkos dalyvių priežiūros užtikrinimas bei tobulinimas į Lietuvos Respublikos Lietuvos banko įstatymo 42 straipsnio finansų rinkos dalyvių sąrašą įtraukus ir priklausomus draudimo tarpininkus – draudimo agentus, bei klientų investavimo kultūros gerinimas.

6. Šaltinių sąrašas

6.1. Norminiai teisės aktai

6.1.1. Europos Sąjungos teisės aktai

1. 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/39/EB dėl finansinių priemonių rinkų, iš dalies keičianti Tarybos direktyvas 85/611/EEB, 93/6/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2000/12/EB bei panaikinanti Tarybos direktyvą 93/22/EEB. OL L 145, 2004 4 30, p. 1;
2. 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/138/EB dėl draudimo ir perdraudimo veiklos pradėjimo ir jos vykdymo (Mokumas II) (nauja redakcija). OL L 335, 17.12.2009, p.1.
3. 2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/65/ES dėl finansinių priemonių rinkų, kuria iš dalies keičiamos Direktyva 2002/92/EB ir Direktyva 2011/61/ES. OL 2014 L 173, p. 349;
4. 2014 m. lapkričio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1286/2014 dėl mažmeninių investicinių produktų paketų ir draudimo principu pagrįstų investicinių produktų (MIPP ir DIP) pagrindinės informacijos dokumentų. OL L 352, 2014 12 9, p. 1;
5. 2016 m. sausio 20 d. priimta Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) Nr. 2016/97 dėl draudimo produktų platinimo. OL 2016 L 26, p. 19;
6. 2017 m. Europos Komisijos deleguotasis reglamentas (ES) Nr. 2017/2359, kuriuo Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/97 papildoma draudimo principu pagrįstų investicinių produktų platinimui taikomais informavimo reikalavimais ir veiklos vykdymo taisyklėmis. OL L 341, 2017 12 20, p. 8 - 18;

6.1.2. Lietuvos Respublikos teisės aktai

7. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 74–2262.
8. Lietuvos Respublikos draudimo įstatymas. (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) *Valstybės žinios*, 2003, Nr. 94-4246; 2011, Nr. 145-6816; 2012, Nr. 127-6385;

9. Lietuvos Respublikos finansinių priemonių rinkų įstatymas. *Valstybės žinios*, 2007, Nr. 17-627; 2011, Nr. 145-6818; TAR, 2018-06-14, Nr. 2018-09854;
10. Lietuvos Respublikos Lietuvos banko įstatymas (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1994, Nr. 99-1957; 2001, Nr. 28-890;
11. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. kovo 13 d. Nr. 167 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano patvirtinimo“. *Teisės aktų registras*, 2017-03-13, Nr. 4172;
12. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl Lietuvos Respublikos draudimo įstatymo Nr. IX-1737 1, 2, 3, 5, 11, 12, 16, 22, 23, 25, 28, 29, 33, 53, 68, 69, 76, 80, 81, 93, 116, 126, 158, 160, 161, 162, 164, 165, 169, 170, 171, 175, 176, 177, 179, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 200, 204, 205, 208, 209, 210, 212, 214, 216, 222 straipsnių, VII skyriaus pavadinimo, ketvirtojo skirsnio, VII skyriaus pavadinimo, įstatymo priedo pakeitimo, įstatymo papildymo 90, 90, 90, 90, 93, 115, 158, 158, 158, 158, 158, 158, 186, 201 straipsniais ir 159, 163 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymo projekto pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui Nr. TAP-17-1448(3);
13. Dėl Lietuvos Respublikos draudimo priežiūros komisijos 2004 m. kovo 9 d. nutarimas Nr. N-24 „Dėl Draudimo įmonės draudimo techninių atidėjinių padengimo turtu taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios*, 2004, Nr. 41-1365;
14. Lietuvos Respublikos draudimo priežiūros komisijos 2004 m. kovo 16 d. nutarimas Nr. N-30 „Dėl informacijos, kurią privalo teikti draudimo tarpininkai klientams“. *Valstybės žinios*, 2011, Nr. 25-1250;
15. Lietuvos Respublikos draudimo priežiūros komisijos 2010 m. birželio 1 d. nutarimas Nr. N-196 „Dėl Privalomų nurodymų dėl asmenų, ketinančių sudaryti gyvybės draudimo sutartį, poreikių nustatymo, siūlomo produkto tinkamumo vertinimo ir informavimo apie gyvybės draudimo sutarties sąlygas patvirtinimo“. *Valstybės žinios*, 2010, Nr. 65-3279;
16. Lietuvos banko valdybos 2012 m. gegužės 3 d. nutarimas Nr. 03-101 „Dėl Draudimo brokerių kvalifikacinio egzamino tvarkos aprašo patvirtinimo“. *Valstybės žinios*, 2012, Nr. 54-2712;
17. Lietuvos banko valdybos 2015 m. balandžio 23 d. nutarimas Nr. 03-69 „Dėl Privalomų nurodymų dėl asmenų, ketinančių sudaryti gyvybės draudimo sutartį, poreikių nustatymo, siūlomo produkto tinkamumo vertinimo ir informavimo apie gyvybės draudimo sutarties sąlygas patvirtinimo“. *Teisės aktų registras*, 2015, Nr. 2015-06416;

18. Lietuvos banko valdybos nutarimas 2015 m. lapkričio 30 d. Nr. 03-180 „Dėl Investicinio gyvybės draudimo turto reikalavimų patvirtinimo“. Teisės aktų registras, 2018, Nr. 9868;
19. Lietuvos banko valdybos 2018 m. birželio 12 d. nutarimas Nr. 03-91 „Dėl Informacijos, kurią draudimo produktų platintojai turi teikti draudėjams, atskleidimo taisyklių patvirtinimo“. Teisės aktų registras, 2018, Nr. 2018-09868;
20. Lietuvos banko valdybos nutarimas 2018 m. birželio 12 d. Nr. 03-93 „Dėl draudimo ir perdraudimo produktų platintojų kvalifikacijos ir jos tobulinimo reikalavimų, kvalifikacijos kontrolės ir vertinimo kriterijų, kvalifikacijos pripažinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. Teisės aktų registras, 2018, Nr. 2018-09870;
21. Lietuvos banko valdybos 2018 m. spalio 18 d. nutarimas Nr. 03-193 „Dėl Gyvybės draudimo šakos ir ne gyvybės draudimo šakos draudimo grupių aprašymo patvirtinimo“. Teisės aktų registras, 2018, Nr. 2018-16456;

6.2. Specialioji literatūra

22. ARLAUSKAS, S. Sąžiningumo principas prievoliniuose teisiniuose santykiuose. *Jurisprudencija*, 2013, 20(4);
23. DIDŽIULIS, L. Fiduciarinių pareigų insituto kilmė, esmė ir recepcija. *Teisė*, 2014, Nr. 91.
24. DIDŽIULIS, L. Finansinio turto ir finansinių priemonių teisinė prigimtis bei reikšmė. *Teisė*, 2012, Nr. 84;
25. DIDŽIULIS, L. Investavimo rekomendacijų ir portfelio valdymo civilinis teisinis kvalifikavimas. *Teisė*, 2016, Nr. 101.
26. Draudimo produktų platinimas: naujos taisyklės nuo 2018 m. [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/summary/LT/24040301_1>;
27. GUDAVIČIUS, S. Naujas draudimo įstatymas numato naujus reikalavimus brokeriams. *Verslo žinios*, 2018 [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.vz.lt/verslo-aplinka/2018/04/19/naujas-draudimo-istatymas-numato-naujus-reikalavimus-brokeriams#ixzz5YcIK5C6E>>;
28. GUMBIS, J. *Teisės teorija: fundamentalus teisės ribos klausimas. Monografija*. Vilnius, 2018;
29. Kas yra investicinis ir kaupiamasis gyvybės draudimas? [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://jusufinansai.lt/?p=307>>.

30. Kaupiamasis ir investicinis gyvybės draudimas [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą:< <https://investologija.lt/asmeniniai-finansai/kaupiamasis-ir-investicinis-gyvybes-draudimas/>>.
31. KONTAUTAS, T. *Draudimo sutarčių teisė*. Vilnius: Justitia, 2007;
32. LEZGOVKO, A. *Draudimo ekonomikos pagrindai*: mokomoji knyga. Kaunas: Technologija, 2011;
33. LEZGOVKO, A., JASTREBOVA, K. Independent insurance brokers' activity specifics: the EU experience and problems in Lithuania. *Investment Management and Financial Innovations*, 2015, Nr. 12;
34. Lietuvių kalbos žodynas [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą:< <http://www.lkz.lt/Visas.asp?zodis=tikslas&lns=-1&les=-1>>;
35. Lietuvos bankas. Draudimo įmonei ERGO Life Insurance SE skirta bauda už teisės aktų pažeidimus [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą:<<https://www.lb.lt/lt/naujienos/draudimo-imonei-ergo-life-insurance-se-skirta-bauda-uz-teises-aktu-pazeidimus>>;
36. Lietuvos bankas. Keturinate draustis gyvybės draudimu? [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą:<<https://www.lb.lt/lt/keturinate-draustis-gyvybes-draudimu#ex-1-5>>;
37. Lietuvos bankas. Siekiant skaidrumo ir geresnės vartotojų interesų apsaugos – būtini investicinio gyvybės draudimo rinkos reguliavimo pokyčiai [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą:<<https://www.lb.lt/lt/naujienos/siekiant-skaidrumo-ir-geresnes-vartotoju-interesu-apsaugos-butini-investicinio-gyvybes-draudimo-rinkos-reguliavimo-pokyciai>>;
38. Lietuvos bankas. Tyrimas: kas ketvirta investicinio gyvybės draudimo sutartis – su trūkumais [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą:<<https://www.lb.lt/lt/naujienos/tyrimas-kas-ketvirta-investicinio-gyvybes-draudimo-sutartis-su-trukumais>>;
39. Lietuvos bankas. Universalus kaupiamasis gyvybės draudimas su garantuotomis palūkanomis: teminių straipsnių serija Nr. 2 [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą:< https://www.lb.lt/uploads/documents/files/news/universalus_kaupiamasis_gyvybes_draudimas_su_garantuotomis_palukanomis.pdf>;
40. Lietuvos bankas. Vartotojams – apie universalų kaupiamąjį gyvybės draudimą su garantuotomis palūkanomis [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per

- interneta: <<https://www.lb.lt/lt/naujienos/vartotojams-apie-universalu-kaupiamaji-gyvybes-draudima-su-garantuotomis-palukanomis>>;
41. MIKELĖNAS, V. *et al.* Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga: bendrosios nuostatos. Vilnius: Justitia, 2001;
 42. MIKELĖNAS, V. *Prievolių teisė: pirmoji dalis.* Naujasis civilinis kodeksas. Vilnius: Justitia, 2002.
 43. MILIAUSKAS, P. Interesų konfliktai ir galimi sprendimo būdai. *Teisė*, 2010, Nr. 75;
 44. MRAZAUSKAITĖ, L. Draudimo brokeriai bijo bankų. *Lietuvos žinios*, 2017 [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.lzinios.lt/Ekonomika/draudimo-brokeriai-bijo-banku/251707>>;
 45. ŠLIUPIENĖ, M. *Investicinis gyvybės draudimas: probleminiai aspektai: magistro tezės.* Vilnius: Vilniaus universitetas, 2013.;
 46. TALUTIS, M. Draudimo tarpininkų pareiga informuoti klientus: Europos Sąjungos direktyva dėl draudimo tarpininkavimo ir jos įgyvendinimas Lietuvos teisėje [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.dbr.lt/uploads/straipsnis_1_1.pdf>;
 47. TALUTIS, M., ŠENAVIČIUS, V. Draudimo tarpininkų administravimas Lietuvoje – pareiga atskleisti informaciją [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.tvinslaw.com/wp-content/uploads/2014/07/Draudimo-tarpinink+-administravimas-Lietuvoje.TomasT-VytautasS.pdf>>;
 48. TALUTIS, T. *Draudimo teisė: Nepriklausomų draudimo tarpininkų veiklos ypatumai.* Vilnius: RDI grupė, 2009;
 49. VAINIENĖ, R. *Ekonomikos terminų žodynas.* Vilnius: Tyto alba, 2005;
 50. VAIŠVILA, A. *Teisės teorija: Vadovėlis.* Vilnius: Justitia, 2004;
 51. ZAVECKAS, K. *Pareigos atskleisti informaciją draudimo santykiuose turinys: teoriniai ir praktiniai aspektai.* daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008;
 52. BIRDS, J. *Birds' modern insurance law.* London: Sweet & Maxwell, 2016;
 53. Business dictionary. [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.businessdictionary.com/definition/regulatory-arbitrage.html>>;
 54. CIUMAS, C; CHIS, M. D. A comparative analysis between unit-linked life insurance and other alternative investments [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<https://doaj.org/article/3727877e411d4aadbb879c356e29df8d>>;

55. COLAERT, V. The Regulation of PRIIPs: Great Ambitions, Insurmountable Challenges? [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2721644>;
56. CUMMINGS, C. We have pragmatic solutions to Priips problem — let’s push on. *Financial times*, 2018 [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.ft.com/content/cc8356fe-7938-11e8-bc55-50daf11b720d>>;
57. DACEV, N. The necessity of legal arrangement of unit linked life insurance products [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://utmsjoe.mk/files/Vol.%208%20No.%203/UTMSJOE-2017-0803-05-Dacev.pdf>>.;
58. EFAMA. EFAMA alerts that the new PRIIPs rules will confuse and mislead investors [žiūrėta 2019 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.efama.org/Publications/Public/PRIPS/EFAMA%20Statement%20on%20PRIIPs%20-%20December%202017.pdf>>;
59. EFAMA. EFAMA’s evidence on the PRIIP KID’s shortcomings [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.efama.org/Publications/Public/PRIPS/18-4008_EFAMAPRIIPsEvidencePaper.pdf>
60. HILLIARD, A. Issues arising from the implementation of IDD. Warsaw: 7th AIDA Europe Conference, 2018 [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.aida.org.uk/docs/Issues%20Arising%20from%20the%20Implementation%20of%20the%20IDD.pdf>>;
61. KOLLER, M. Inappropriate, misleading and rushed. Insurance Europe Annual report 2015 - 2016 [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.insuranceeurope.eu/sites/default/files/attachments/Annual%20Report%202015-2016.pdf>>;
62. MiFID 2 and insurance based investment products. Sutherland: Eversheds Sutherland, 2014 [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. vasario 5 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=f24d6698-fc48-441b-977e-d9608a4ace3c>>.;
63. REIFNER, U. *et al.* Study on remuneration structures of financial services intermediaries and conflicts of interest (MARKT/2012/026/H). Hamburg: Institut für Finanzdienstleistungen e.V.(iff), 2013;

64. Redefining Insurance: Distinguishing between Life Insurance and Investment under Volatile Inflation. *The Yale Law Journal*, 1982, Nr. 91. [žiūrėta 2019 m. vasario 5 d.]. Prieiga per internetą: <<https://digitalcommons.law.yale.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://www.google.lt/&httpsredir=1&article=6762&context=ylj>>.
65. PARKER, L. Life insurance vs life assurance [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.landc.co.uk/mortgage-guides/life-insurance-vs-life-assurance/>>.
66. PETERSE, J. Difference between Life Insurance and Life Assurance. [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://taxplanet.com/magazine/other-topics/107-miscellaneous/467-difference-between-life-insurance-and-life-assurance>>;
67. WILLEMAERS, G. Client protection on European financial markets – from inform your client to know your product and beyond: an assessment of the PRIIPs Regulation, MiFID II/MiFIR and IMD 2 [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2494842>;
68. MATUSCHE, A. *Pflichten und Haftung des Versicherungsmakler*. Karlsruhe: VVW Karlsruhe, 1995;

6.3. Teismų praktika

6.3.1. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo

69. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2012 m. kovo 1 d. sprendimas *Ángel Lorenzo González Alonso C-166/11, ECLI:EU:C:2012:119*;
70. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2017 m. lapkričio 21 d. pateikta generalinio advokato Manuel Campos Sánchez-Bordona išvada *C-542/16, ECLI:EU:C:2017:879*;

6.3.2. Lietuvos Respublikos

71. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2011 m. sausio 31 d. nutartis civilinėje byloje AB „Detonas“ v. UAB „Balti tehnika“ Nr. 3K-3-16/2011*;

72. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje AB „Baldjoda“ v. Furniture Production International A/S Nr. 3K-3-367/2011;
73. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyrius. 2014 m. balanžio 11 d. nutartis civilinėje byloje UAB „ASU Baltija“ v. UAB „Ragotka“ Nr. 3K-3-201/2014;
74. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyrius. 2015 m. gegužės 25 d. nutartis civilinėje byloje R. B., N. B., G. B. v. UAB „Tez tour“ Nr. 3K-3-381-421/2015;
75. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. rugsėjo 14 d. nutartis civilinėje byloje S. T. v. V. S.Nr. 3K-3-475-684/2015;
76. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyrius. 2017 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje J. R., P. V. ir A. R. v. L. P.Nr. 3K-3-242-687/2017;

6.3.3. Lietuvos banko nagrinėti ginčai

77. Lietuvos banko priežiūros tarnybos finansinių paslaugų ir rinkų priežiūros departamento direktorius sprendimas 2018 m. spalio 24 d. byloje A. T. v. AB Seb bankas Nr. 242-454 Ginčo byla Nr. 2018-01228;

6.4. Travaux préparatoires

78. CARTY, P. Insurance Forum, Vilnius, 19 October 2018;
79. Better Finance. ESAs ADVICE ON PRIIPs IS WELL-INTENTIONED, BUT MISSES ON KEY ISSUES [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą: <<https://betterfinance.eu/wp-content/uploads/PR-ESAs-JC-Advice-to-the-EC-on-PRIIPs-120219-1.pdf>>;
80. Draft Regulatory Technical Standards on Strong Customer Authentication and common and secure communication [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą: <<https://eiopa.europa.eu/Publications/Consultations/Joint%20Consultation%20Paper%20on%20targeted%20amendments.pdf>>;
81. DUKYNAITĖ, R. PISA 2015 finansinio raštingumo rezultatai [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <https://ziniuterasa.swedbank.lt/sites/default/files/files/pranesimai_2017_EBPO-PISA-2015-finansinio-rastingumo-rezultatu-pristatymas.pdf>;

82. Draudimo įstatymo Nr. XI-1737 1, 2, 3, 5, 11, 12, 16, 22, 23, 25, 28, 29, 33, 53, 68, 69, 76, 80, 81, 93, 116, 126, 158, 160, 161, 162, 164, 165, 169, 170, 171, 175, 176, 177, 179, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 200, 204, 205, 208, 209, 210, 212, 214, 216, 222 straipsnių, VII skyriaus pavadinimo, ketvirtojo skirsnio, VIII skyriaus pavadinimo, Įstatymo priedo pakeitimo, Įstatymo papildymo 90(1), 90(2), 90(3), 90(4), 93(1), 115(1), 158(1), 158(2), 158(3), 158(4), 158(5), 158(6), 186(1), 201(1) straipsniais ir 159, 163 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymo projekto derinimo pažyma.
83. EIOPA. Consultation Paper on the proposal for Guidelines on product oversight and governance arrangements by insurance undertakings [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. vasario 5 d.]. Prieiga per internetą: <https://eiopa.europa.eu/Publications/Consultations/2014-10-27_EIOPA-BoS-14-150_POG_guidelines_rev.pdf>;
84. Insurance Europe. Complexity and comprehension for insurance-based investment products (IBIs): Position Paper [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. vasario 5 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.insuranceeurope.eu/sites/default/files/attachments/Complexity%20and%20comprehension%20for%20insurancebased%20investment%20products_0.pdf>;
85. Insurance Europe. PRIIPs provisions that require clarification at level 3: Position paper [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.insuranceeurope.eu/sites/default/files/attachments/PRIIPs%20provisions%20that%20require%20clarification%20at%20level%203.pdf>>;
86. Insurance Ireland response to the Public Consultation on national discretions in the Markets in Financial Instruments Directive (MiFID 2) incorporating elements of the Insurance Distribution Directive (IDD) [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. vasario 5 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.finance.gov.ie/wp-content/uploads/2017/07/Insurance-Ireland-Submission.pdf>>;
87. LMA guidance for UK coverholders: Insurance distribution directive (IDD) [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=4&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwint9bX-bDhAhWFUIAKHQVPBTAQFjADegQIAxAC&url=https%3A%2F%2Fwww.lmaloyds.com%2FAsiCommon%2FControls%2FBSA%2FDownloader.aspx%3FiDocu mentStorageKey%3Df22267f8-33ba-4e47-9fc7-033c5ff8c2cf%26iFileTypeCode%3DPDF%26iFileName%3DLMA_Guidance_for>

[UK_Coverholders_Insurance_Distribution_Directive_IDD&usg=AOvVaw3dYoP3SJdURdRT1hRkaDQY>](#);

88. Lietuvos bankas. 2013 m. Gyvybės draudimo įmonių elgsenos, teikiant klientams gyvybės draudimo paslaugas, vertinimo pasitelkus trečiąsias šalis ataskaita [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: https://www.lb.lt/uploads/documents/files/news/draudimas_skelbimui.pdf.pdf.;
89. Lietuvos bankas. 2014 m. sausio mėnesio Tyrimo ataskaita: Kliento rizikos tolerancijos lygio ir sutarties sudarymo tikslų nustatymo investiciniame gyvybės draudime [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: https://www.lb.lt/uploads/documents/files/news/investicinio_gyvybes_draudimo_tyrimo_ataskaita_pdf_1.pdf.;
90. Lietuvos bankas. 2014 m. kovo mėnesio Tyrimo ataskaita: Administracinių mokesčių įtaka finansiniam kapitalui [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: https://www.lb.lt/uploads/documents/files/news/tyrimo_ataskaita_2014_new.pdf.;
91. Lietuvos bankas. Finansų rinkos dalyvių priežiūra [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.lb.lt/lt/finansu-rinkos-dalyviu-prieziura>.;
92. Lietuvos bankas. Pasiūlymai dėl investicinio gyvybės draudimo reguliavimo ir priežiūros tobulinimo. Dokumentas viešai diskusijai;
93. Lietuvos švietimo, mokslo ir sporto ministerija. Ugdymo programos [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: https://www.smm.lt/web/lt/pedagogams/ugdymas/ugdymo_prog.;
94. Nuomonės dėl EK pasiūlytų direktyvos nuostatų [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: http://www.dbr.lt/uploads/BIPAR_nauji/AGM_2014/LT_rinkos_dalyviu_nuomonės_del_IMD_II_proj.pdf.;
95. OECD / INFE International Survey of Adult Financial Literacy Competencies [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/OECD-INFE-International-Survey-of-Adult-Financial-Literacy-Competencies.pdf>.;
96. PZU investicinio gyvybės draudimo taisyklės Nr. 301 patvirtintos UAB „PZU Lietuva gyvybės draudimas“ valdybos 2018 m. lapkričio 23 d. nutarimu Nr. 144.

- [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. vasario 5 d.]. Prieiga per internetą: <https://pzugd.lt/gyvybes-draudimas/investicinis-gyvybes-draudimas>;
97. Visuomenės finansinio švietimo 2017–2021 m. planas [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: [https://www.lb.lt/uploads/documents/files/Visuomen%C4%97s%20finansinio%20%C5%A1vietimo%202017%E2%80%932021%20m_%20planas\(1\).pdf](https://www.lb.lt/uploads/documents/files/Visuomen%C4%97s%20finansinio%20%C5%A1vietimo%202017%E2%80%932021%20m_%20planas(1).pdf);
98. 2009 m. balandžio 30 d. Europos Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai Mažmeninių investicinių produktų paketai. KOM (2009) 204 galutinis;
99. 2012 m. liepos 3 d. Komisijos tarnybų darbinis dokumentas. Poveikio vertinimo santrauka. SWD(2012) 192 final.
100. 2017 m. Lietuvos banko draudimo rinkos apžvalga [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: https://www.lb.lt/uploads/publications/docs/19630_90f9a1ae9c2d081b69b22615870318bd.pdf;

SANTRAUKA

Investicinis gyvybės draudimas tai nuolatinis, kaupiamasis gyvybės draudimas, kuris iš esmės apima du skirtingus sandorius, t. y. draudimą bei investavimą. Šiuo atveju dalis draudimo įmokos skiriama investicijoms ir už šią investiciją atsako pats draudėjas. Ši draudimo rūšis turi koncepcinių skirtumų ne tik nuo tradicinio kaupiamojo gyvybės draudimo, tačiau ir nuo finansinių priemonių. Nors egzistuoja nuomonė, jog investicinis gyvybės draudimas neatitinka doktrinoje išskirtų funkcijų, tačiau magistro darbo autorė pateiki nuomonę, jog šios funkcijos yra nepilnai įgyvendinamos atsižvelgiant į teisės aktuose nustatytų reikalavimų pažeidimus.

Be kita ko, magistro darbe analizuojamos Lietuvos banko išskirtos investicinio gyvybės draudimo reglamentavimo problemos. Taip pat ir Europos Sąjungos lygmenyje išskirtos problemos. Analizuojant šias problemas, pateikiama nuomonė, jog dauguma šių reglamentavimo problemų yra netinkamai apibrėžtos, tad pateikti reglamentavimo tobulinimo pasiūlymai yra neefektyvūs bei laikytini pertekliniais atsižvelgiant į tuo metu galiojusį teisinį reglamentavimą. Be kita ko, atsižvelgiant į tai Lietuvos Respublikos draudimo įstatymo reforma laikytina neužtikrinančia realios vartotojų teisių apsaugos. Tad galiausiai išskiriama kita ir magistro darbo autorės nuomone, viena pagrindinių, investicinio gyvybės draudimo problema, kuri realiai sukuria didžiąją dalį Lietuvos banko išskirtų problemų.

Trečiojoje dalyje pateikiami bei analizuojami galimi egzistuojančios investicinio gyvybės draudimo reglamentavimo problemų sprendimo būdai, kurie nebuvo išskirti Lietuvos banko bei neįtvirtinti neseniai įsigaliojusiuose Europos Sąjungos teisės aktuose, t. y. direktyvoje ir reglamente.

SUMMARY

Unit – linked life insurance is a permanent, cumulative life insurance, which essentially involves two different transactions, i. e. insurance and investment. In this case, part of the insurance premium is invested and the policyholder is responsible for the investment. This type insurance has conceptual differences not only from traditional life insurance, but also from financial instruments. Although there is an opinion that unit – linked life insurance does not correspond to the functions of the doctrine, the author of the Master's thesis is of the opinion that these functions are not fully implemented in accordance with the violations of legal requirements.

Among other things, in the Master's thesis is analysed the issues of unit - linked life insurance regulation that was distinguished of the Bank of Lithuania. As well as the regulatory issues that was identified at European Union level. Analysis of these problems shows that most of these regulatory issues are inadequately defined, and that the proposed improvements in regulation are ineffective and should be considered as superfluous in the light of the legal regulations in force at that time. Among other things, the reform of the Law on Insurance of the Republic of Lithuania is considered as not guaranteeing real protection of consumer rights. Thus, one of the main problems of unit - linked life insurance, which in fact creates the major part of the problems identified by the Bank of Lithuania, is finally considered by the author.

In the third part is presented and analysed possible ways of solving existing regulatory issues, which were not identified by the Bank of Lithuania and not established in recently enacted European Union legislation, i. e. Directive and Regulation.